

AJPPA

AJPPA

ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 Vol. 7 No. 6 November - December 2025

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568 Vol. 7 No. 6 November - December 2025

ISSN Print: 2822-065X, ISSN Online: 2822-0676

AJPPA

Academic Association on the
Political Science and Public Administration

- สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- สำนักงานวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนวน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 093-6359515

- Office:
The Office Academic Journal of
Political Science And Public Administration
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya 13170

ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2568

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

บรรณาธิการ:เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
kietsn@hotmail.comคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย**ผู้ช่วยบรรณาธิการ:**พระครูสุธีภิตติบัณฑิต
krisada.sae@mcu.ac.thคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย**กองบรรณาธิการ:**พระเมธาวิเชียรสร, รศ.ดร.
psbud@hotmail.comบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
ประเทศไทยพระมหามหวินทร์ ปุริสุตตโม
maghavin9@gmail.comบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ

raphind@yahoo.com

ธีร์โชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปริมปรัชญ์ คณินพศุตย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@srru.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
ประเทศไทยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์,
ประเทศไทยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,
ประเทศไทยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
ประเทศไทยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ประเทศไทย**กองจัดการวารสาร:****ฝ่ายเลขานุการ:**

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

พระมหาสมัคร อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

นิกร ศรีราช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

สุภัทรชัย สีสะใบ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย**ศิลปินกรรม:**

กรกต ชาบัณจิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

พระพลวัฒน์ สพลโ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

การเงิน:

วรรณณี สุวรรณจิรไพศาล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

กชพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

พิสูจน์อักษร:

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

ดวงจันทร์ แสงอาทิตย์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

รัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
ประเทศไทย

สำนักงาน:

สำนักงานสมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0919691539

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Vol.7 No. 6 November – December 2025

Number of prints: 20 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January – February

Issue 2 March - April

Issue 3 May – June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November – December

Objective:

The journal has a policy to publish high-quality articles in political science and public administration. The target groups are faculty members, students, and researchers both inside and outside the institution.

Editor:Kiattisak Suklueang
kietsn@hotmail.comFaculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Assistant Editor:**Phrakhru Suthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.thFaculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Editorial Board Members:**Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.comGraduate School Mahamakut Buddhist University,
ThailandPhramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.comGraduate School Mahamakut Buddhist University,
Thailand

Phrapalad Raphin Buddhisar raphind@yahoo.com	Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Teerachoot Kerdkaew tongin2000@gmail.com	Faculty of Liberal Arts Huachiew Chalermprakiet University, Thailand
Busakorn Watthanabut busaaiey2516@gmail.com	Faculty of Liberal Arts North Bangkok University, Thailand
Purimpratch Khaninphasut jpkhaninphasut@gmail.com	School of Educational Studies Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Wanchai Suktam wanchai2526@srnu.ac.th	Faculty of Humanities and Social Sciences Surindra Rajabhat University, Thailand
Wanthana Nowwan wanthana_nt@hotmail.com	Faculty of Management Science Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Saichol Panyachit saicholpa@g.swu.ac.th	Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Nigorn Srirat	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Suphattharachai Sisabai	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Phramaha Somchai Khantisarano	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Phramaha Samak Atibhaddho	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakothe Chabandit	Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
---------------------	--

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Duangchan Saengartid

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Naret Ritthidej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Subdivision:

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Office:

The Office JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION
Political Science and Public Administration
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.
Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ :
วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
ARTICLE REVIEW BOARD:
ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmaphundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตน์นาภรณ์, ดร.
Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี
Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลลภาจารย์, ดร.
Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี
Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ. ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.
Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม
Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวรภรณ์
Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโอสถสนทนทกิตต์, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasnonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนนทกิจโกศล, ดร.
Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วมอ่องประชาชนภูมิต์ จังหวัดนนทบุรี
Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมมานุสิฐ, ดร.
Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระเมธีวัชรประชาทร, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phra Methiwatcharaprachathorn	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิสีกาภิวัฒน์, ดร.
Dr. Phrakhru Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี
Wat Phai Lom, Saraburi Province
17. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phrametheewatjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

38. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
39. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชีโนกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
40. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee	มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
41. รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
42. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
43. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักสัตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. ชีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทร์ตัน
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. รองศาสตราจารย์ ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
49. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
53. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University
54. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฎฐิตีกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthikan	กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
55. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกุล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
56. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai	มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

58. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Somchai Taomitr
59. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
60. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
61. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
62. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัปปสิง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapphueng Khongchana
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจักร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒระกุล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนี้อย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ ลิทธิ์สูงเนิน
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชุกร นาถอน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร์มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
- นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
- มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
- มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
- มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
- มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University

78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาณี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวน
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaimea
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวดี หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปรานีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiroj
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรียา รักษาเมือง
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
90. ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธา
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha
91. อาจารย์ ดร. อนงค์วิชญา สาริบุตร
Dr. Anongwitya Saribut
92. อาจารย์ ดร. วิยะดา วรรณนันทน์
Dr. Wiyada Waranonwanit
93. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
Dr. Kitsana Thongkaeo
94. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
Dr. Chitwimon Khlaisuban
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
- มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์นี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ. 2568 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

บรรณาธิการวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(12)
สารบัญ	(13)
บทความวิจัย :	
การบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ ฉัตรณพัฒน์ แก้วเลิศตระกูล, สืบพงศ์ สุขสม	1
ต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี เอกชัย กิจเกษมเจริญ, เรืองอุไร วรรณโก, นภา จันทร์ตรี, สิริมาส ศรชวา	15
ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนครราชสีมา จันทิมา บุญอนันต์วงศ์	29
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ นนธวัฒน์ มีนิล, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง	44
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อ พรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร พระมหาณัฐพรพจน์ ขนติธโร, อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า, สุรพล สุยะพรหม	60

- การประยุกต์หลักทฤษฎีบริหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นใน
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง 75
พระอธิการพิรภานต์ จิตวายาโม (รู้เพียร), ยุทธนา ปราณีต,
ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย 89
อภิวัฒน์ชัย พุทธจร, อนุภูมิ ไชวเกษม, สุรพล สุยะพรหม
- การสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย 104
วิภาดา วงศ์วานิชวิริยะ, จิตาภา ถิรศิริกุล, ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร
- แนวทางเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : บทเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ในจังหวัดบึงกาฬ 115
พระครูปลัดเสกสรรค์ จอมมะณี (ปญญาวุฑโฒ), ชินวัตร เชื้อสระคู
- บทความวิชาการ :
การบูรณาการนโยบายสาธารณะแบบธรรมวิทยาเพื่อการแก้ไขปัญหาการ
ทุจริต 128
นันทยา รื่นกลิ่น
- มัชฌิมาปฏิปทากับการบริหารนโยบายสาธารณะไทย 145
ภัททิยา ชาญชัยธานนท์
- การบริหารจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา Ba Na Hills
ประเทศเวียดนาม 161
ธิดิวุฒิ หมั่นมี, กำพล ศรีโท
- ทบทวนแนวคิดประชาสังคม : พัฒนาการการให้ความหมายในประเทศไทย 171
วสุชน รักษ์ประชาไท

แนวทางการกำหนดนโยบายประชานิยมตามหลักอริปไตย 3 วรรณพัชร ทั้งทอง	186
ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย นโยบายครุติ เรียนฟรี ใกล้เคียงทั้ง ระบบ ลิตธิชัย กฤษวิวรรณ	195
ภาคผนวก คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	209 210

การบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่*

WATER MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE COMMUNITIES IN CHIANG MAI PROVINCE

ฉัตรณพัฒน์ แก้วเลิศตระกูล, สืบพงศ์ สุขสม

Chatnaphat Keawlertrakul, Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University

Corresponding Author E-mail: chatnaphatcharoenkij@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ บุคลากรในภาคเอกชนและภาคประชาชน ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการแบบพรรณนา และวิเคราะห์ควบคู่กัน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ มี 6 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการน้ำอุปโภค บริโภค 2. ด้านการสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3. ด้านการจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4. ด้านการจัดการคุณภาพน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5. ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน 6. ด้านการบริหารจัดการน้ำ ปัจจัยการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่มี 3 ประการ คือ 1. การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 2. บทบาทเชิงสถาบัน 3. ปัญหาด้านธรรมาภิบาลและเครื่องมือสำหรับการจัดการเป็นองค์ประกอบและวิธีการที่เอื้อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจสามารถตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรน้ำ แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ คือ พัฒนาการจัดการน้ำ เชิงลุ่มน้ำทั้งระบบ เพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบใน

* Received April 23, 2025; Revised July 2, 2025; Accepted July 8, 2025

การใช้น้ำอย่างประหยัดรู้คุณค่า และเป็นการเสริมสร้างมูลค่าเพิ่ม จากการใช้น้ำให้เท่าเทียมกัน อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำหรือฟื้นฟูแม่น้ำลำคลอง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการน้ำ; ชุมชนเข้มแข็ง; จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To Study water management for sustainable communities in Chiang Mai Province. 2. To examine factors influencing water management for sustainable communities in Chiang Mai Province. 3. To propose guidelines for water management for sustainable communities in Chiang Mai Province, conducted by qualitative research. The key informants consisted of personnel from government agencies, private-sector organizations, and civil society, as well as experts and academics involved in water management. A total of 30 individuals participated in the research. Data was collected through document analysis, in-depth interviews, and focus group discussions. The data were analyzed using descriptive methods and a continuous, concurrent analysis process.

The research findings found that water management for sustainable communities in Chiang Mai Province involved six key areas. 1. Management of water for domestic use and consumption. 2. Ensuring water security for the production sector. 3. Flood and disaster water management. 4. Water quality management and conservation of water resources. 5. Conservation and rehabilitation of degraded watershed forests and prevention of soil erosion. 6. General water management. Factors contributing to effective water management for sustainable communities in Chiang Mai included 1. A supportive environmental context. 2. Institutional roles and participation. 3. Governance issues and management tools, which served as components and mechanisms that enabled decision-makers to make informed choices in managing water resources. The proposed approach to water management for sustainable communities in Chiang Mai was the development of integrated,

watershed-based water management. This aims to enhance water security, improve overall water productivity through efficient and value-driven use, and ensure equitable value from water utilization. It also included conserving and restoring rivers, canals, and natural water sources through effective water quality management and the conservation or rehabilitation of waterways.

Keywords: Water Management; Sustainable Community; Chiang Mai Province

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์น้ำในประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ หลายพื้นที่ในประเทศไทยกำลังพบปัญหาในด้านความไม่สมดุลของการบริหารจัดการน้ำต่อความต้องการใช้น้ำ อันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของจำนวนประชากร เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาจากการใช้น้ำขึ้นในหลายประเด็น เช่น ปัญหาของการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก อีกทั้งปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่ประเทศไทยนั้นประสบอยู่และกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ในระดับวิกฤต (ชลธร ทิพย์สุวรรณ, 2558) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นการดำเนินการ การควบคุม การกำกับ และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในหลายด้านหลายประเด็น มีกิจกรรมได้แก่ การจัดหาและการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ การจัดสรรทรัพยากรน้ำ ที่มีอยู่ให้เกิดความเป็นธรรม การอนุรักษ์น้ำ อนุรักษ์แหล่งน้ำ การบรรเทาและแก้ไขปัญหา อุทกภัย และรวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เสียด้วย (ปราโมทย์ ไม้ก๊อต, 2555) โดยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนั้นจะต้องเป็นการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน กล่าวคือ 1. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจะต้องมีแผนการบริหารจัดการแบบองค์รวม 2. โดยกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ต้องประกอบด้วย การจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มเติม การปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำ 3. ต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ผู้ใช้น้ำ เพื่อให้พร้อมในการปฏิรูประบบการเกษตรกรรม 4. ต้องมีการปรับปรุงคุณภาพดิน 5. ต้องสร้างจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ อนุรักษ์ และฟื้นฟู

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองขนาดใหญ่ทางภาคเหนือของประเทศไทยที่เป็นศูนย์กลางทางการค้า การลงทุน การศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีการขยายตัวของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง เป็นเหตุให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี พ.ศ. 2567 แม่น้ำปิงซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดเชียงใหม่เกิดน้ำท่วมท้นสถิติ 5.12 เมตร สูงสุดในประวัติศาสตร์ (ศูนย์อุทกวิทยา

ชลประทานภาคเหนือตอนบน, 2567) เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น จะต้องมีการบริหารจัดการน้ำโดยมีจังหวัดเป็นศูนย์กลางในการให้คำแนะนำ ปรีกษา ตัดสินใจ มีการบริหารจัดการภัยพิบัติแบบบูรณาการ อาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในลักษณะองค์รวม ตลอดจนการจัดการภัยพิบัติให้กับจังหวัดเชียงใหม่ สมเป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (สำนักงานชลประทานที่ 1 กรมชลประทาน, 2562) และแนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ (Global Water Partnership, 2020) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับนโยบายและการจัดการทรัพยากรน้ำในยุคปัจจุบันที่จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของทรัพยากรน้ำว่าเป็นทรัพยากรร่วม ที่ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของน้ำอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพื่อทุกภาคส่วนของสังคมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีส่วนร่วมกันในการจัดการทรัพยากรน้ำได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการกำหนดประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้รายละเอียดในประเด็นที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานและผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาการบริหารจัดการน้ำและชุมชนเข้มแข็งในอำเภอแมริม อำเภอเชียงดาว อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 รูปหรือคน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1. นายอำเภอหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 2. ท้องถิ่นอำเภอหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 3. เกษตรอำเภอหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 4. พัฒนาการอำเภอหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 5. พระสงฆ์หรือผู้แทนจำนวน 3 รูป 6. ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 7. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 8. นายกเทศมนตรีหรือผู้แทน จำนวน 3 คน 9. กำนัน หรือผู้แทน จำนวน 3 คน 10. ประชาชนผู้ใช้น้ำ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 30 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกำหนดหัวข้อไว้แล้ว แบบปลายปิด (Closed Form) กับแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (Opened Form) เพื่อเปิดกว้างให้แสดงความคิดเห็นนอกเหนือจากประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความเหมาะสมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อกับกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับจากประเด็นคำถาม ตามแบบฟอร์มสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการบันทึกการสนทนาโดยใช้เครื่องบันทึกภาพ และเครื่องบันทึกเสียง และทำการสนทนาดูกลุ่ม (Focus Group)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการแบบพรรณนา และวิเคราะห์ควบคู่กัน (Descriptive and Analytical Analysis) เพื่อที่จะตอบคำถามที่ตั้งไว้ โดยวิเคราะห์จากประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหา อุปสรรคและผลกระทบ นอกจากนี้ยังได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาทำการสังเคราะห์ควบคู่กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ มี 6 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการน้ำอุปโภค บริโภค 2. ด้านการสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3. ด้านการจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4. ด้านการจัดการคุณภาพน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5. ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน 6. ด้านการบริหารจัดการน้ำ

2. ปัจจัยการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่มี 3 ประการ คือ 1. การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 2. บทบาทเชิงสถาบัน 3. ปัญหาด้านธรรมาภิบาล และเครื่องมือสำหรับการจัดการ เป็นองค์ประกอบและวิธีการที่เอื้อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจสามารถตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดการทรัพยากรน้ำ

3. แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ คือ พัฒนาระบบการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ เพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัดรู้คุณค่า อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำหรือฟื้นฟูแม่น้ำลำคลอง ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เช่น 1. พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ ได้แก่ ด้านที่ 1.1 การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ด้านที่ 1.2 การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย ด้านที่ 1.3 การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ด้านที่ 1.4 การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และด้านที่ 1.5 การบริหารจัดการ 2. เพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัดรู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกัน ได้แก่ ด้านที่ 2.1 การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค และด้านที่ 2.2 การสร้างความมั่นคงน้ำภาคการผลิต และ 3. อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำหรือฟื้นฟูแม่น้ำลำคลอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็ง 6 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดการน้ำอุปโภคบริโภค 2. ด้านการสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3. ด้านการจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4. ด้านการจัดการคุณภาพน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5. ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน 6. ด้านการบริหารจัดการน้ำ สะท้อน

ถึงความพยายามจัดการน้ำอย่างรอบด้านและครอบคลุมครบวงจรใช้น้ำในระดับชุมชน ตั้งแต่การจัดการน้ำสำหรับการบริโภคในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อภาคเกษตรและอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อการสร้างรายได้ให้กับประชาชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเดชดำรงค์ ล่องลอย และจักรวาล สุขไมตรี (2568) เรื่อง การบริหารจัดการน้ำเสียในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย พบว่า การแก้ไขปัญหา น้ำเสียในประเทศไทยจำเป็นต้องใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพและหลากหลาย โดยการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำเสีย โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการระบบบำบัดน้ำเสีย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การจัดทำกิจกรรมรณรงค์และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเสียที่ถูกต้อง และการสร้างจิตสำนึกในการรักษาคุณภาพน้ำของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรัญญา ภูโคกค้อย และวิษณุ สุमितสุวรรณค์ (2562) เรื่อง การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีวิธีการบริหารจัดการน้ำด้วยการใช้สิ่งก่อสร้างคือ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า กระจายน้ำตามคลองตาดคอนกรีตและท่อ ครอบคลุมพื้นที่เกษตรได้ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 มีการแบ่งและมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบชัดเจน พบปัญหาคือ การกระจายน้ำไม่ทันต่อความต้องการของผู้ขอรับบริการในช่วงภาวะฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานซึ่งทำให้เกิดความแห้งแล้ง และปัญหาด้านงบประมาณพัฒนาแหล่งน้ำไม่เพียงพอ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (2561) เรื่อง การส่งเสริมความเข้มแข็งกลไกการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่ พบว่า การจัดการเชิงพื้นที่จากบนลงล่างไม่ประสบความสำเร็จจากปัญหาการขาดการสร้างความศรัทธาให้หน่วยงานท้องถิ่นและชาวบ้านทำให้ท้องถิ่นขาดความพร้อมในการรับถ่ายโอนภารกิจจากราชการ จากข้อเท็จจริงด้านทรัพยากรน้ำและปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทาน โจทย์ของประเทศในการลดความเหลื่อมล้ำ คือ ทำอย่างไรให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการน้ำและทรัพยากรท้องถิ่น และสามารถสร้างรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจะใช้กลไกอะไรสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ทำให้เกิดกฎกติกาการแบ่งปัน จัดสรรบริหารจัดการน้ำได้ อย่างเป็นธรรม พอเพียง สมดุล ยั่งยืน และยืดหยุ่นต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและสามารถขยายผลจากระดับท้องถิ่น ตำบล ขึ้นไปสู่ระดับจังหวัด ให้เชื่อมโยงกับกลไกการบริหารจัดการจากบนลงล่างที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561

2. การศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามี 3 ประการ ได้แก่ 1. การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 2. บทบาทเชิงสถาบัน และ 3. ปัญหาด้านธรรมาภิบาลและเครื่องมือสำหรับการจัดการ ซึ่งทั้งสามประการถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่กำหนดว่าการตัดสินใจเชิงนโยบายจะสามารถดำเนินไปอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพหรือไม่ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และปัจจัยทางกายภาพ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบชลประทาน สภาพภูมิศาสตร์ และสภาพอากาศ หากพื้นที่ใดยังขาดระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก การกระจายน้ำด้วยระบบท่อ หรือระบบบำบัดน้ำเสีย ย่อมส่งผลต่อการจัดสรรน้ำให้ทั่วถึง และอาจเกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของเปี่ยมจันทร์ ดวงมณี และคณะ (2564) เรื่อง เปรียบเทียบองค์การบริหารจัดการน้ำ พบว่า แนวทางเพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงด้านน้ำและความยั่งยืน มีกลไกที่สำคัญได้แก่ การเร่งการขับเคลื่อนการตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 ลุ่มน้ำ เพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมายรวมถึงการตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ปี พ.ศ. 2561 – 2580 โดยการติดตามประเมินผล การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มน้ำที่มีการใช้น้ำข้ามลุ่มน้ำ การทบทวนผลการปฏิบัติตามนโยบาย กฎหมาย แนวทางเพื่อเป็นการถอดบทเรียนและการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและกฎหมาย และบทบาทเชิงสถาบัน หมายถึง การบริหารจัดการน้ำไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีเอกภาพ หากไม่มีหน่วยงานกลางหรือหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามาดูแลและประสานงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และภาคประชาสังคม จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธ ภาณุจันจิรเดช และคณะ (2561) เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ภาพรวมมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด ปัญหาที่พบด้านการบริหารจัดการน้ำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ได้แก่ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับการประชุมกลุ่ม องค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพในด้านการบริหารจัดการน้ำ และปัญหาด้านธรรมาภิบาลและเครื่องมือสำหรับการจัดการประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสและกระบวนการมีส่วนร่วม

ของภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับชุมชน เช่น ชาวบ้านมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือสามารถออกเสียงในการตัดสินใจเรื่องการใช้น้ำหรือไม่ งานวิจัยหลายชิ้นระบุว่าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและรับรู้ข้อมูลจะทำให้เกิดการยอมรับในกระบวนการบริหารและเห็นความสำคัญของการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมากขึ้น

3. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดเชียงใหม่พบว่าประกอบด้วย 1. พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ การพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำแนวทางนี้มุ่งเน้นการบริหารเชิงบูรณาการตั้งแต่พื้นที่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ การบูรณาการนี้ไม่ได้จำกัดแค่การป้องกันน้ำท่วม หรือสำรองน้ำในฤดูแล้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดูแลคุณภาพน้ำ การฟื้นฟูระบบนิเวศทางน้ำ และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการกักเก็บน้ำอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรพร คุณาพงษ์กิติ และคณะ (2565) เรื่อง การส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนโดยการมีส่วนร่วมกับประชาชนในตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ชุมชนมีกิจกรรมการใช้น้ำจากกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม ได้แก่ การใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการใช้น้ำในการเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ และกลุ่มตัวอย่างได้วิเคราะห์ข้อมูลน้ำชุมชน ปัญหาความรุนแรง และข้อมูลด้านการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชน เพื่อนำไปใช้ประกอบการนำเสนอ ด้านการบริหารจัดการน้ำในอนาคตตามยุทธศาสตร์ทางบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน 2. เพื่อเพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัดรู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกัน ในหลายชุมชนของจังหวัดเชียงใหม่ ยังพบว่าการใช้น้ำในการเกษตรและอุตสาหกรรมอาจขาดการวางแผนร่วมกัน การเพิ่มผลิตภาพในที่นี้จึงหมายถึงการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในทุกกระบวนการผลิต เช่น การเลือกพืชที่ใช้น้ำน้อยแต่ให้ผลตอบแทนสูง หรือการปรับปรุงเทคโนโลยีชลประทานให้เหมาะสมควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพหรือธุรกิจในชุมชนที่ใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2557) เรื่อง การจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ พบว่า ตัวอย่างความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำเครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอู อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำเอาภูมิปัญญาของชาว ปกาเกอญอ ผสมผสานกับการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดทำแผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน กันแนวเขตพื้นที่ป่า และแผนที่ทำกิน ใช้วางแผนด้านการดำเนินงานทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ ขยายสู่ 23 ชุมชน 3 ตำบล 4 ลุ่มน้ำ เกิดความถูกต้องในสิทธิที่ดินทำกินความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ เปลี่ยนจากวิถีชีวิตทำไร่

เลื่อนลอย มาทำวนเกษตรแบบฟิงฟิงป่า ลดรายจ่ายครัวเรือน 53,900 ต่อปี และมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น 191,000 บาทต่อปี 3. อนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ การรักษาสภาพแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ ควรเป็นมาตรการระยะยาว ควบคู่ไปกับการจัดการคุณภาพน้ำ เช่น การบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำหรือแม่น้ำ การกำหนดเขตกันชน (Buffer Zone) ตลอดสองฝั่งแม่น้ำ เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ และการจัดโครงการอาสาสมัครชุมชนดูแลคุณภาพน้ำ เป็นต้น แนวทางเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จริง หากชุมชนมี “ความเข้มแข็ง” ซึ่งหมายถึงความตระหนักร่วมกัน ความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษา และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมหวัง โชติการ (2566) เรื่อง การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดน้ำในคลองแม่ข่า อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. สภาพแวดล้อมของน้ำในคลองแม่ข่า ภาครัฐได้ขับเคลื่อนแผนแม่บทแบบมีส่วนร่วมด้วยคณะทำงานในแต่ละด้านภายใต้ 4 ยุทธศาสตร์ “น้ำไหล น้ำใส ภูมิทัศน์ดี และมีจิตสำนึก” 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดสภาพแวดล้อมคลองแม่ข่า ได้แก่ การขยายตัวของเมืองในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว มีการบุกรุกบริเวณริมคลองแม่ข่าทำให้เกิดชุมชนแออัด ส่งผลให้สภาพแวดล้อมคลองแม่ข่าเสื่อมโทรม มีน้ำเน่าเหม็นอย่างรุนแรงภาครัฐเร่งดำเนินโครงการในระยะที่ 2 และ 3 ต่อไป 3. การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดน้ำในคลองแม่ข่า อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำนวัตกรรมไอโซนและนวัตกรรมโซล่าเซลล์ มาเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทแบบมีส่วนร่วม เป้าหมาย คือ “น้ำใส” Smart Technology เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ที่มา Global Water Partnership. (2020)

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย แสดงถึง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ” (Integrated Water Resources Management: IWRM) ซึ่งมองการใช้้ในเชิงระบบและพิจารณาห่วงโซ่ทั้งหมดของทรัพยากรน้ำ ส่วนด้านการบริหารจัดการน้ำอุปโภค บริโภค ความมั่นคงน้ำภาคผลิต การจัดการน้ำท่วม อุทกภัย สอดคล้องกับหลักการ IWRM ที่ต้องครอบคลุมการใช้้ทั้งในภาคประชาชน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสนับสนุน 3 ประการในภาพสภาพแวดล้อม บทบาทเชิงสถาบัน ธรรมชาติ ชีวถึงเงื่อนไขพื้นฐานที่เอื้อต่อการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิด สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย สัมพันธ์กับการมีโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำและสภาพทางกายภาพที่เหมาะสม ซึ่งเป็นเงื่อนไขตั้งต้นของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง บทบาทเชิงสถาบัน สอดคล้องกับงานของ Elinor Ostrom ที่ระบุว่า การจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources) จะยั่งยืนเมื่อมีองค์กร หน่วยงาน หรือกติกาที่เข้มแข็ง ธรรมชาติและเครื่องมือ หมายถึง การใช้หลักความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ (Accountability) ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับน้ำ ด้านการบริหารจัดการน้ำทั้ง 6 มิติ ช่วยให้มองภาพรวมของ “วงจรน้ำ” ตั้งแต่การจับน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค ไปจนถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติการฟื้นฟูป่าต้นน้ำและการป้องกันดินถล่ม เป็นส่วนหนึ่งของการดูแล “ต้นน้ำ” ตามหลักระบบนิเวศ (Ecosystem Approach) เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

“การจัดการน้ำท่วม อุทกภัย” สอดคล้องกับแนวคิดลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction) โดยเน้นการป้องกันและรับมืออย่างเป็นระบบ

“แนวทางบริหารจัดการน้ำ” 3 ข้อในภาพ คือกลยุทธ์เชิงปฏิบัติที่ต่อยอดจากการเข้าใจปัจจัยสนับสนุนและด้านการบริหารจัดการน้ำทั้ง 6 ด้าน

“พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำ” ชีให้เห็นความจำเป็นของการบริหารร่วมกัน ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางน้ำอย่างทั่วถึง

“เพิ่มผลิตภาพของน้ำ-สร้างมูลค่าเพิ่ม” เน้นประสิทธิภาพการใช้้ในภาคการผลิตและภาคชุมชน ซึ่งตรงกับแนวคิด Productivity & Efficiency ทางเศรษฐศาสตร์

“อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ” แสดงถึงการรักษาสสมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจและการคงอยู่ของระบบนิเวศตามกรอบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

เมื่อเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน จะได้กระบวนการจัดการน้ำที่สะท้อน “การมีส่วนร่วมของชุมชน” และ “การตัดสินใจที่โปร่งใส” ส่งผลให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการน้ำ ควรพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงได้ทุกชุมชนในอำเภอ โดยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลน้ำที่สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำในพื้นที่ การเก็บน้ำฝนควรส่งเสริมให้ชุมชนทุกหมู่บ้านมีระบบเก็บน้ำฝนจะช่วยลดความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยให้ความรู้และสนับสนุนการติดตั้งอุปกรณ์ในการเก็บน้ำฝน

2. ด้านการอนุรักษ์น้ำ ควรมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดผ่านกิจกรรมและการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องการใช้น้ำในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้เครื่องมือที่ประหยัดน้ำและการปลูกพืชทนแล้ง และการร่วมมือของชุมชน ควรสร้างความตระหนักในหมู่บ้านเกี่ยวกับการดูแลแหล่งน้ำและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ จะช่วยให้การจัดสรรน้ำในพื้นที่ที่มีความยั่งยืน

3. ด้านการตรวจสอบคุณภาพน้ำและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานน้ำ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มั่นใจว่าน้ำที่ใช้ในชีวิตประจำวันมีความสะอาดและปลอดภัย และควรที่จะเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานในระบบชลประทานและระบบน้ำทิ้งที่สามารถรองรับการใช้น้ำในฤดูแล้งและฤดูน้ำหลากสุดท้าย การสนับสนุนจากภาครัฐควรให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือในเรื่องการบริหารจัดการน้ำทั้งในเชิงงบประมาณและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดการน้ำในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำแผนแม่บทระยะ 5 - 10 ปี ที่ครอบคลุมแหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบกระจายน้ำ แผนรับมือภัยแล้ง - น้ำหลาก และแนวทางบูรณาการกับเกษตรกรและการใช้ที่ดิน โดยควรเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด

2. ควรกระตุ้นให้แต่ละหมู่บ้านจัดตั้ง “สถานีชุมชน” ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการวางกติกาการใช้น้ำ การเฝ้าระวังภัยพิบัติ และการไกล่เกลี่ยกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับการใช้น้ำภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาแหล่งน้ำที่ยั่งยืนในพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดเชียงใหม่

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทและพื้นที่เมืองที่มีน้ำท่วมของจังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ชลธร ทิพย์สุวรรณ. (2558). ปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ
ลุ่มน้ำสาขาแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 8(1), 1-10.
- ฐกร กาญจน์จิรเดช และคณะ (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร
จัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 537-552.
- เดชดำรงค์ ล่องลอย และจักรวาล สุขไมตรี. (2568). การบริหารจัดการน้ำเสียในเขตองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(2),
58-71.
- ปราโมทย์ ไม้กลัด. (2555). *การทรงงานของพ่อในความทรงจำ*. กรุงเทพฯ: สมาคม
สงเคราะห์สัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- เปี่ยมจันทร์ ดวงมณี และคณะ. (2564). *เปรียบเทียบองค์การบริหารจัดการน้ำ*. (รายงาน
ผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- ภัทรพร คุณาพงษ์กิติ และคณะ (2565). *การส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากร
น้ำชุมชนโดยการมีส่วนร่วมกับประชาชน ในตำบลโยธะกา อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่
13. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). *การจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนตามแนว
พระราชดำริ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์.
- ศูนย์อุทกวิทยาชลประทานภาคเหนือตอนบน. (2567). *รายงานระดับน้ำศูนย์อุทกวิทยา
ชลประทานภาคเหนือตอนบน ตุลาคม พ.ศ.2567*. สืบค้น 25 เมษายน 2568, จาก
<https://www.hydro-1.net>
- สมหวัง โชติการ. (2566). *การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการบำบัดน้ำในคลองแม่
ข่า อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ. (2561). *การส่งเสริมความเข้มแข็งกลไกการบริหารจัดการน้ำเชิง
พื้นที่* (รายงานผลการวิจัย). นนทบุรี: สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ สำนักงาน
คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานชลประทานที่ 1 กรมชลประทาน. (2562). *การบริหารจัดการน้ำ โครงการ
ชลประทานขนาดกลางในเขตความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน.

อรัญญา ภูโคกค้อย และวิษณุ สุमितสุวรรณค์. (2562). การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 6(10), 5067-5078.

Global Water Partnership. (2020). *What is Integrated Water Resources Management (IWRM)*. Retrieved June 25, 2025, from <https://www.gwp.org/en/gwp-cee/about/why/what-is-iwrm>

ต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี*
A MODEL FOR DEVELOPING AND IMPROVING THE QUALITY OF LIFE
OF YOUTH USING THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY
IN THE JUVENILE OBSERVATION AND PROTECTION CENTER
IN CHANTHABURI PROVINCE

เอกชัย กิจเกษมเจริญ, เรืองอุไร วรรณโก, นภา จันทร์ตรี, สิริมาส ศรชวา
Ekachai Kitkasachroen, Ruangurai Wannako, Napha Chantre, Sirimas Sornskhaow
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Rambhai Barni Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: sirimas.s@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชน 2. เพื่อนำเสนอต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรีเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับผู้ปกครองของเยาวชน จำนวน 50 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นบุคลากรในสถานพินิจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาเยาวชน จำนวน 10 คน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนในสถานพินิจได้ปฏิบัติจริงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การตีความจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยดำเนินงานผ่าน 3 ท่วง 2 เงื่อนไขได้แก่ความพอประมาณเป็นการดำเนินชีวิตอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ ความมีเหตุผลใช้แนวคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อสร้างทักษะชีวิต เงื่อนไขความรู้จากประสบการณ์จริงและเงื่อนไขคุณธรรมการปลูกฝังความ

* Received May 10, 2025; Revised June 14, 2025; Accepted June 19, 2025

ข้อสัต์ย เมตตาดและการคิตถึงส่วนรวม เพื่อให้เยาวชนมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน

2. ต้นแบบการพัฒนาเยาวชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งพัฒนาเยาวชนในสถานพินิจฯ ให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคง มีความรู้ ทักษะชีวิตและคุณธรรม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ฐาน เช่น ปลูกพืช ฝึกอาชีพและฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับ SEP และการพัฒนา 5 มิติ ได้แก่ รากฐานการสร้างภูมิคุ้มกันภายใน ความพอประมาณในชีวิตประจำวัน การคิดอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและการปลูกฝังวินัย ความรับผิดชอบ ซึ่งโครงการนี้เป็นต้นแบบที่ใช้ SEP อย่างเป็นระบบในการเปลี่ยนแปลงเยาวชนจากภายในสู่ภายนอกสร้างโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมอย่างยั่งยืนและลดการกระทำผิดซ้ำ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตเยาวชน; เศรษฐกิจพอเพียง; การพัฒนาเชิงบูรณาการ; สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the application of sufficiency economy philosophy to the development and improvement of youth quality of life. 2. To present a model for the development and improvement of youth quality of life using the sufficiency economy philosophy in the Chanthaburi Juvenile Observation and Protection Center. This research was an action research consisting of quantitative research, data collection using questionnaires with 50 parents of youths, data analysis by finding frequency, percentage, mean and standard deviation, and qualitative research by in-depth interviews with key informants who were personnel in the observation center working on youth learning and development activities, totaling 10 people, as well as organizing learning base activities for youths in the observation center to practice. Data analysis was done by analyzing and interpreting data obtained from the interviews.

The findings revealed that: 1. The application of the Sufficiency Economy Philosophy was implemented through the principles of “Three Rings and Two Conditions,” consisting of moderation (living without excess), reasonableness (systematic planning), and self-immunity (developing life skills). The two supporting conditions included knowledge (gained from real-

life experiences) and morality (instilling honesty, compassion, and social responsibility) to help young people build a stable and sustainable foundation in life. 2. The proposed prototype model focused on empowering juveniles for successful reintegration into society, emphasizing knowledge acquisition, life skills development, and moral cultivation. This was achieved through eight experiential learning stations, such as agriculture, vocational training, and creative thinking exercises. These activities were aligned with SEP and five developmental dimensions: internal immunity, daily-life moderation, rational thinking, experiential learning, and the cultivation of discipline and responsibility. The model provided a structured framework for youth transformation grounded in SEP, offering sustainable reintegration pathways and reducing the risk of recidivism.

Keywords: Youth Quality of Life; Sufficiency Economy; Integrated Development; Juvenile Observation and Protection Center, Chanthaburi Province

บทนำ

การพัฒนาเยาวชนมีบทบาทสำคัญกับความเจริญในสังคมเป็นอย่างมาก แนวคิดและหลักการต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้เยาวชนมีแนวคิดพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามความคาดหวังของสังคมเติบโตได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับการได้รับการดูแล ส่งเสริมเลี้ยงดูจากครอบครัวซึ่งโดยเฉพาะพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมไปถึงโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ปกครองในฐานะที่ต้องอบรมพัฒนาทั้งในด้านสติปัญญา ความรู้ไปสู่การสร้างสังคมที่มั่นคงเติบโตได้อย่างสมวัยและประพฤติดนเป็นประโยชน์ต่อสังคม (นิภาพานิชวงศ์, 2563)

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหน้าที่หลักคือ พิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์ และครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งภารกิจหลักดังกล่าวจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานงานยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดซ้ำดังวิสัยทัศน์ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2561) ที่ว่า “เป็นองค์กร

มาตรฐานที่เป็นผู้นำด้านการพิทักษ์ ผู้เยาว์และคีนเด็กที่ผู้สูงส่ง” ทั้งนี้กระบวนการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เยาวชนที่อยู่ระหว่างเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นสถานพินิจได้นำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการและพัฒนาทักษะให้กับเยาวชนเพื่อเป็นการสร้างโอกาสใหม่ให้เยาวชนได้กลับไปใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพเริ่มจาก 1. การรู้จักช่วยเหลือตนเองและครอบครัว ด้วยการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเองและครอบครัว 2. การนำไปใช้พัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีจิตใจเข้มแข็งเป็นตัวของตัวเอง 3. การนำไปใช้พัฒนาด้านสังคม มีความรู้ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของชุมชน นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 4. การนำไปใช้พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พัชรภรณ์ วงศ์สารคาม, 2562; ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง, 2560)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนในสถานพินิจฯ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเยาวชนที่ไม่เพียงแต่ช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ แต่ยังสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมต่อไปในอนาคตลดอัตราการกระทำผิดซ้ำและส่งเสริมการคืนคนดีสู่สังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อนำเสนอต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนในสถานพินิจได้ปฏิบัติจริง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ คณะทำงาน ผู้บริหารในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ผู้ปกครองของเยาวชน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองของเยาวชน ที่เคยเข้าร่วมและอยู่ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเยาวชน “โครงการศูนย์เรียนรู้ เยาวชนคนดี มีชีวิตพอเพียง” ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี จำนวน 50 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มข้อมูลของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนในโครงการในรอบปี 2566 – 2567 และมีการนำไปใช้ได้จริงในพื้นที่เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักจริยธรรมวิจัยในมนุษย์กล่าวคือคณะนักวิจัยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองโดยสมัครใจ โดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ กับผู้ปกครองที่ให้ข้อมูล พร้อมกับขอบคุณที่สละเวลาให้ข้อมูลด้วยของที่ระลึกและรับประทานอาหารหลังจากการเก็บข้อมูลร่วมกันทุกท่านหากผู้ปกครองท่านเกิดความซับซ้อนใจสามารถสละสิทธิ์หรือขอถอนตัวจากการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา สำหรับเลขรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ครั้งนี้คือ RBRU-Hu02/2568

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ คณะทำงาน ผู้บริหารในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมวางแผนในการพัฒนาจัดทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจำนวน 3 ตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบ จำนวน 3 ท่านด้วยการใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 0.92 สำหรับแบบสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และคำถามที่ตรงกับวัตถุประสงค์และทำการสืบค้นข้อมูลด้วยการกำหนดประเด็นหลัก (Main Issue) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review Data) การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อประเมินและติดตามบริบทอื่น ๆ เพิ่มเติมจากข้อคำถามด้วยและการเก็บรวบรวมเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพูดคุยและเปลี่ยนข้อคิดเห็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) ในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์การตีความจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี พบว่าการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน 27 ข้อมาประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรีนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน 27 ข้อมาประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	หลักการทรงงาน
1. การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้กับเยาวชน	1. ความเพียร 2. ภูมิสังคม 3. องค์รวม 4. การพึ่งตนเอง 5. การมีส่วนร่วม 6. ร่าเริง รื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น กระฉับกระเฉง มีพลัง เป็นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
2. การสร้างเสริมความพอประมาณให้กับเยาวชน	1. ทำเรื่อย ๆ แบบสังฆทาน 2. ทำตามลำดับขั้น 3. ขาดทุนคือกำไร 4. อธรรมปราบอธรรม 5. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา 6. พออยู่พอกิน
3. การส่งเสริมความมีเหตุผลให้กับเยาวชน	1. รู้ รัก สามัคคี 2. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด 3. เศรษฐกิจพอเพียง 4. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คิด Macro เริ่ม Micro 5. ชัยชนะของการพัฒนา
4. การส่งเสริมกิจกรรมภายใต้เงื่อนไขความรู้ให้กับเยาวชน	1. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง 2. ระเบิดจากข้างใน 3. ปลุกป่าในใจคน 4. ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย 5. บริการรวมที่จุดเดียว
5. การส่งเสริมกิจกรรมภายใต้เงื่อนไขคุณธรรมให้กับเยาวชน	1. ซื่อสัตย์ สุจริต จริงใจต่อกัน 2. อ่อนน้อมถ่อมตน 3. มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น 4. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ 5. ประโยชน์ส่วนรวม

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยมิติสำคัญทั้ง 5 มิติ นั้นได้นำไปสู่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาในครั้งนี้นำผ่านกิจกรรมจากฐานการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนในสถานพินิจได้ปฏิบัติจริงประกอบด้วย 8 ฐานกิจกรรมพร้อมทั้งวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กิจกรรมทั้ง 8 ฐานการเรียนรู้ พร้อมผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ

ลำดับ	ฐานการเรียนรู้	จุดเน้นของกิจกรรม	ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ	การสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
1	ถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	เสริมสร้างแนวคิดพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	มีความเข้าใจและสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	ส่งเสริมการใช้ชีวิตพอเพียง โดยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งพาตนเองในการดำเนินชีวิต
2	การจัดสร้างเล้าไก่	ฝึกทักษะช่างไม้เบื้องต้น ทำงานเป็นทีม	สามารถสร้างเล้าไก่ได้ตามแบบที่กำหนด และเข้าใจการใช้เครื่องมือในการก่อสร้าง	ช่วยเสริมทักษะในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์ภายนอก และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในการผลิตอาหาร
3	การจัดเตรียมพื้นที่ทำการเกษตร	เรียนรู้การวางแผนพื้นที่ พื้นฐานการเกษตร	สามารถวางแผนและเตรียมพื้นที่สำหรับการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ส่งเสริมการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์จากภายนอกและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร
4	การปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้	ฝึกการเพาะปลูกเห็นคุณค่าของผลผลิตอาหารเอง	สามารถปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการบริโภคภายในบ้านได้จริง	ช่วยให้เกิดการพึ่งพาตนเองในการผลิตอาหารและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
5	การเลี้ยงไก่ไข่	เรียนรู้การดูแลสัตว์ผลิตอาหาร และสร้างรายได้	สามารถเลี้ยงไก่ไข่และจัดการกับผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการผลิตอาหาร โดยการเลี้ยงไก่เป็นการพึ่งพาตนเองในครัวเรือน
6	ฝึกวิชาชีพการเป็นช่างตัดผม	ส่งเสริมทักษะวิชาชีพด้านบริการ มีมารยาท	นักเรียนมีทักษะการตัดผมเบื้องต้นและมารยาทในการให้บริการลูกค้า	ช่วยเสริมทักษะด้านอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างรายได้ในระดับท้องถิ่น
7	การทำน้ายาล้างจานและน้ายาลูพื้นที่	ประยุกต์วิทยาศาสตร์เพื่อการพึ่งตนเอง ลดค่าใช้จ่าย	สามารถผลิตน้ายาล้างจานและน้ายาลูพื้นที่ได้อย่างปลอดภัยและประหยัด	ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและลดการใช้จ่ายในครัวเรือน โดยการใช้ทรัพยากรในบ้านมาผลิตของใช้ต่าง ๆ
8	การออกแบบผลิตภัณฑ์	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดผู้ประกอบการ	สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด และนำไปสู่การพัฒนาได้	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตสินค้าเพื่อการพึ่งพาตนเองและตอบโจทย์ความต้องการในชุมชน

จากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ และเจตคติในการพึ่งพาตนเอง โดยมีจุดเน้นกิจกรรมที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละฐาน ซึ่งล้วนส่งผลให้เยาวชนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมและทุกกิจกรรมมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้านอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่าแนวทางการพัฒนาเชิงบูรณาการดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวไว้ว่า “...ควรเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัว ชุมชน และองค์กรสนับสนุน เพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต จริยธรรม และโอกาสทางอาชีพ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาและฝึกอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละคน รวมถึงการดูแลติดตามอย่างต่อเนื่องหลังปล่อยตัว ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนสามารถปรับตัว มีอาชีพและใช้ชีวิตอย่างมั่นคงยั่งยืน ไม่หวนกลับไปสู่พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดอีก...” บริบทการดำเนินงานของสถานพินิจนั้นหากมองตามหน้าที่ขององค์กร กล่าวได้ว่า “.....การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดไปในทางที่ดี โดยการให้การศึกษ ฝึกวิชาชีพ การเตรียมความพร้อมร่วมกับผู้ปกครองเครือข่ายและติดตามหลังปล่อยตัว” เป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นนำไปสู่กระบวนการป้องกันและแก้ปัญหาให้กับเยาวชนที่หลงทางผิดเพื่อ “ให้เยาวชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน” ซึ่งบริบทการพัฒนาทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็น “พื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนต้องปรับแนวคิด แนะนำการใช้ชีวิตที่ถูกต้อง” กระบวนการพัฒนาเหล่านี้ดำเนินการภายใต้แนวคิด “เรียนรู้จากการลงมือทำจริงโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด” และออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยให้เยาวชนมีบทบาทในการวางแผนและบริหารจัดการพื้นที่เกษตรด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายสนับสนุนจากชุมชน ครอบครัว และหน่วยงานภายนอก เพื่อช่วยติดตามและส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสาธารณะและกลับสู่สังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี สาระสำคัญของการพัฒนา คือการสร้างพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงแก่เยาวชน โดยอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพึ่งพาตนเอง สร้างอาชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนหลังพ้นจากกระบวนการยุติธรรม “เด็กและเยาวชนมีทักษะการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุผล รวมถึงคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์” เนื่องจากได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ “เด็กและเยาวชนได้พัฒนาทักษะการพึ่งพาตนเองในการด้าน

ชีวิตประจำวันโดยเฉพาะการประกอบอาชีพ และทักษะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำทั้ง 2 อย่าง มาบูรณาการร่วมกัน” ผลที่เกิดขึ้นนั้นพบว่าเกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในมิติ “เสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ผ่านกิจกรรม ฝึกสมาธิ จิตอาสา และการพูดคุยให้คำปรึกษา ฝึกการเผชิญสถานการณ์จริง การให้ลองแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการปรับตัวในสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง สร้างเครือข่ายช่วยเหลือหลังออกจากสถานพินิจ จับคู่เยาวชนกับที่ปรึกษา” ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนสามารถรับมือกับปัญหาได้โดยไม่หวนกลับไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง โดยภูมิคุ้มกันที่เป็นพื้นฐานในการปลูกฝังก็เพื่อให้เกิดการ “พัฒนาแนวคิดให้เยาวชนมีสติและสามารถรับมือกับปัญหาและสิ่งยั่วยุภายนอกได้หลังจากออกจากสถานพินิจฯ” สิ่งที่วัดและจับต้องได้อย่างชัดเจนก็คือ “เด็กและเยาวชนมีสุขภาพจิตดี มีการทำงานเป็นทีม การแบ่งงานกันทำ เกิดความรักความสามัคคีในกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยกันเอง และกับเจ้าหน้าที่ อดทน และเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตในกายภาคหน้า” ซึ่งมิติที่เกิดกับเยาวชนอย่างเห็นได้ชัดคือ “เด็ก เยาวชนมีความรับผิดชอบและความอดทนจากการทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งต้องอาศัยความขยัน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และความอดทนต่อความยากลำบากต่ออุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นเป็นการฝึกความอดทนไปในตัว เมื่อพบปัญหา/อุปสรรคก็จะมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วย” เนื่องจากในการพัฒนานั้นมีระบบพี่เลี้ยงคอยดูแล และให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเยาวชนสามารถปรับตัวได้ดี “สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังปล่อยและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์” “ทำให้เยาวชนมีความสนใจในการเกษตรปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด” ทั้งนี้การประยุกต์มิติการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น “การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน โดยการอบรม ให้ความรู้และนำวิทยากรภายนอกมาอบรม” ก่อให้เกิด “ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ในการประกอบอาชีพเลี้ยงชีพได้” พร้อมกับเป็นภูมิคุ้มกันที่ดี “ถ้ามีภูมิคุ้มกันที่ดีจะทำให้ชีวิตดีและพัฒนาต่อได้ง่าย”

และสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.73, S.D.=0.86$) ข้อที่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดคือ เยาวชนได้รับความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในทางวิชาการและการปฏิบัติ ($\bar{X}= 4.82, S.D.=0.78$) และเยาวชนได้รับการฝึกอบรมด้านจริยธรรม คุณธรรม ($\bar{X}= 4.72, S.D.=0.86$) ส่วนข้อที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ เยาวชนได้รับการพัฒนาด้านจิตใจ ($\bar{X}=4.65, S.D.=0.95$)

2. ผลการศึกษาต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี มีแนวทางการประยุกต์ใช้นี้วิเคราะห์ได้ 3 ระดับได้แก่ 1. ระดับปัจเจกบุคคล (เยาวชน) ประกอบด้วย การส่งเสริมการฝึกอาชีพตามหลักพอเพียงผ่านกิจกรรมแนะแนวและฟื้นฟูพฤติกรรมและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยการฝึกให้รู้จักการวางแผนอนาคตวางแผนเป้าหมายชีวิตให้กับเยาวชน 2. ระดับองค์กร (สถานพินิจฯ) มีการปรับกระบวนการบำบัด/ฟื้นฟูแบบองค์รวมจัดกิจกรรมฝึกอาชีพตามความถนัดและความสนใจของเยาวชน และการสร้างเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่นให้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟู และ 3. ระดับสังคมและชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ต่อสังคมภายนอกว่าเยาวชนเหล่านี้สามารถ “กลับตัวได้” และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี พบว่ามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเยาวชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและกลับคืนสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี โดยดำเนินงานผ่าน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย ความพอประมาณซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตอย่างไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพความมีเหตุผลใช้แนวคิดวางแผนและเริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ อย่างเป็นระบบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การสร้างทักษะชีวิต ความอดทน และความร่วมมือ ความรู้การเรียนรู้เชิงปฏิบัติจากประสบการณ์จริง คุณธรรมเป็นการปลูกฝังความซื่อสัตย์ เมตตาและการคิดถึงส่วนรวมซึ่งโครงการนี้ส่งเสริมการฝึกอาชีพควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้เยาวชนมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืนดังเช่นงานวิจัยของจรัสศรี พัวจินดาเนตร (2560) เรื่อง การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ ที่กล่าวไว้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย ใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ซึ่งจากแนวคิดของสุเมธ ตันติเวชกุล (2552) ที่ได้อธิบายสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นพื้นฐานของความมั่นคงในการดำรงชีวิตและจากแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างที่ยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ทั้งด้าน

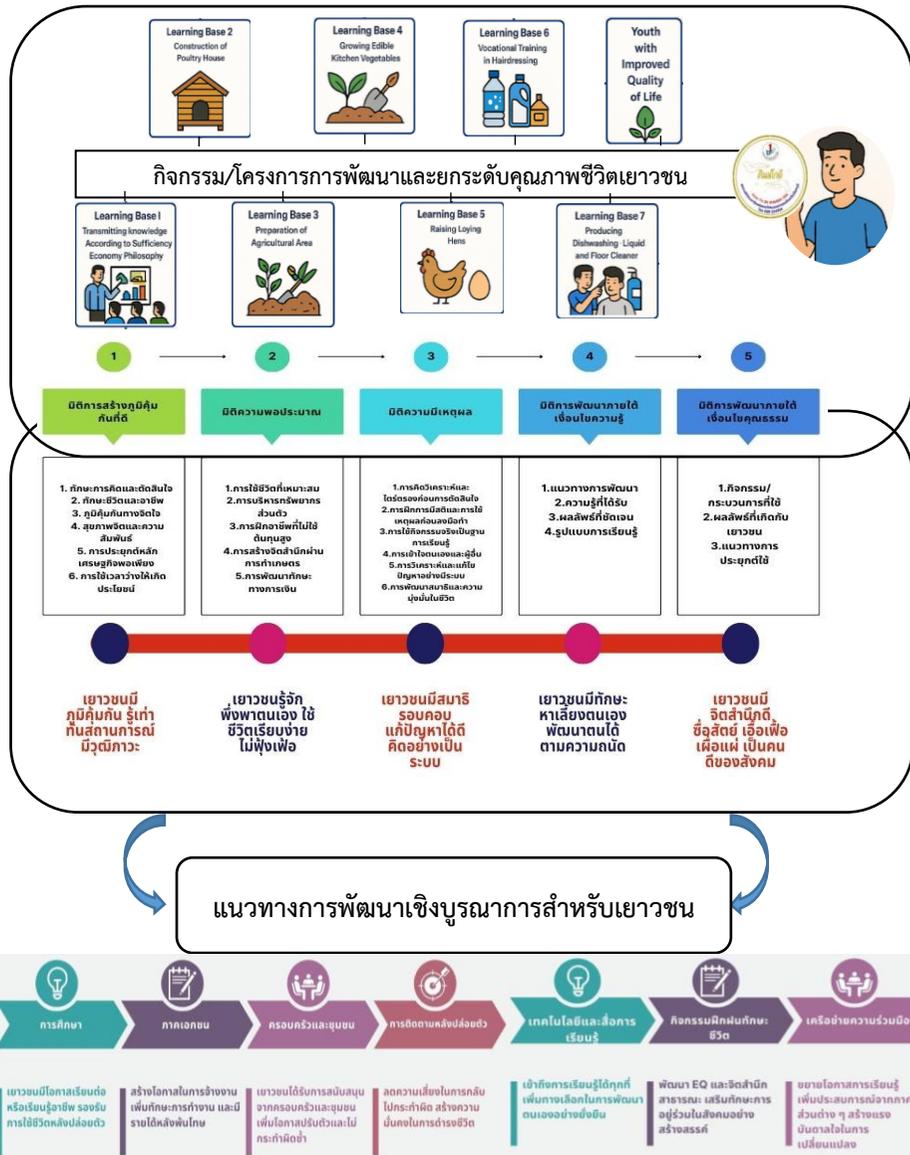
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาความสามารถของบุคคลและชุมชนในการพึ่งพาตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ

2. ผลการศึกษาต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดจันทบุรี พบว่าเยาวชนในสถานพินิจฯ จันทบุรีได้รับการพัฒนาให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคงผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมจริงด้วยการพัฒนาเยาวชนทั้งด้าน ความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรม ปรับกระบวนการฟื้นฟูให้เหมาะสมใช้ทรัพยากรคุ้มค่าและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 8 ฐาน และบูรณาการการทำงาน 7 ด้าน ได้แก่ การศึกษา ครอบครัวยุวมชน เอกชน เทคโนโลยี การติดตามผลและเครือข่ายความร่วมมือ เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุจิตรา ชลกาญจน์สกุล (2565) กล่าวว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการปฏิบัติตนตามทางสายกลางของพระพุทธศาสนาดำเนินชีวิตอย่างมีปัญญา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดวรภิกข วรภิกข (กาญจนครุฑ) (2567) ได้ศึกษาชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สานต่อที่พอสอน เพื่อแบ่งปันความสุขสร้างความปลอดภัยแก่แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือนจตุรดาติมิตร เกิดจากผู้นำบวรเป็นแกนนำในการพัฒนามีจิตอาสาเป็นพลังสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาเยาวชนในสถานพินิจฯ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นั้นเป็นการบูรณาการองค์รวมโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้เยาวชน “กลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน” ประกอบด้วยมิติที่ 1 เป็นรากฐานในการสร้างภูมิคุ้มกันภายในทั้งด้านความคิดและพฤติกรรมโดยเน้นการเสริมทักษะชีวิตทักษะอาชีพและการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ มิติที่ 2 เน้นเรื่องความพอประมาณในชีวิตประจำวัน ให้เยาวชนรู้จักประมาณตน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าซึ่งช่วยลดปัญหาทางเศรษฐกิจและเพิ่มโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง มิติที่ 3 มุ่งส่งเสริมการ คิดอย่างมีเหตุผลและมีระบบผ่านการฝึกไตร่ตรองการวิเคราะห์ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีสติไม่ตกเป็นเหยื่อของอารมณ์หรือแรงกดดัน มิติที่ 4 เป็นการพัฒนาโดยใช้ความรู้เป็นเงื่อนไข คือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ทำได้จริงเน้นความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มิติที่ 5 คือ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมผ่านกิจกรรมที่ปลูกฝังวินัยความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์และการเคารพผู้อื่นเพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองดีของสังคมและการพัฒนาเชิงบูรณาการสำหรับเยาวชนเน้นการร่วมมือ

จากทุกภาคส่วนในการสร้างโอกาสและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่เยาวชนผ่าน 7 ด้านหลักที่มีบทบาทและความสำคัญในทุกมิติของชีวิต ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านบทบาทจากภาคเอกชน ด้านครอบครัวและชุมชน ด้านการติดตามหลังปล่อยตัว ด้านเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมฝึกฝนทักษะชีวิต และด้านเครือข่ายความร่วมมือ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ต้นแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาให้ครบทุกมิติไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการพัฒนาด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการดำเนินชีวิต ส่งเสริมความเป็นเจ้าของร่วมให้เยาวชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบตามบทบาทของตนและควรจัดกิจกรรมการเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลการใช้ช่องทางออนไลน์ฝึกอาชีพที่อิงกับแนวคิดพอเพียง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สถานพินิจควรมีการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับเยาวชนแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง ให้การสนับสนุนต่อเนื่องหลังได้รับการปล่อยตัว เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมสนับสนุนเงินทุนและทรัพยากรสำหรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ และใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เยาวชนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริง พร้อมประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้เยาวชนได้เห็นและสัมผัสการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตจริง

2. เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้ปกครองของเยาวชน ซึ่งไม่ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย/โครงการโดยตรง) ดังนั้นการศึกษาวินิจฉัยครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนี้ เพื่อความสมบูรณ์ครอบคลุมยิ่งขึ้นในการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยงบประมาณสนับสนุนงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

เอกสารอ้างอิง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2561). *แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม

- จรัสศรี พัวจินดาเนตร. (2560). การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาครัฐ.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.).
- นิภา พานิชวงศ์. (2563). การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง,
วารสารพัฒนาชุมชน, 8(1), 33–47.
- พระปลัดวรกิจ วรกิจใจ (ภาณุจนครุฑ). (2567). เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมใน
พระพุทธศาสนา : แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน. นครปฐม: วัดพระปฐมเจดีย์
ราชวรมหาวิหาร.
- พัชราภรณ์ วงศ์สารคาม. (2562). การบริหารจัดการครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจ
พอเพียง : การพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง. (2560). การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559). กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุจิตรา ชลกาญจน์สกุล. (2565). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบริบท
ของชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2552). เศรษฐกิจพอเพียงคือรากฐานของประเทศ สยามรัฐ. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดนครราชสีมา*
DIGITAL TECHNOLOGY READINESS FOR MANAGEMENT IN THE NAKHON
RATCHASIMA PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

จันทิมา บุญอนันต์วงศ์

Chanthima Boonananwong

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakhon Ratchasima College

Corresponding Author E-mail: nattawat.besttwpgroup@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และ 2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพร้อมับประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (อบจ.) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญโดยมีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.926 วิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานเพื่อการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของ อบจ. อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงและการใช้งาน (ค่าเฉลี่ย 4.49) ในขณะที่ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ อบจ. มีค่าเฉลี่ย 4.48 อยู่ในระดับมากเช่นกัน 2. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่าความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกมิติ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การเข้าถึงและการใช้งาน ความรู้และทักษะดิจิทัล และการสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ($R^2 = .939$) สอดคล้องกับแนวคิด T-O-E Framework และทฤษฎี UTAUT ที่ชี้ว่าการพัฒนาเทคโนโลยีต้องบูรณาการทั้งด้านเทคโนโลยี องค์กร และสภาพแวดล้อม ผลการศึกษานี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางสำคัญ

* Received June 1, 2025; Revised June 29, 2025; Accepted July 12, 2025

สำหรับ อบจ. และหน่วยงานท้องถิ่นอื่น ๆ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อ
ยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานสาธารณะ

คำสำคัญ: ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล; การบริหารจัดการองค์กร; องค์กรบริหารส่วน
จังหวัด

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of digital technology readiness and 2. To analyze the relationship between readiness factors and management efficiency of Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization (PAO). This research was quantitative research. The sample consisted of 400 people in Nakhon Ratchasima Province. The samples were selected using a simple questionnaire that was quality checked by experts. The result of the assessment was a consistency index of 0.92 and a reliability value of 0.926. The study results were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics for hypothesis testing using multiple regression analysis.

The research results were found that: 1. The PAO's digital technology readiness was at a high level (mean 4.40), especially in terms of access and usage (mean 4.49). Meanwhile, the PAO's management efficiency had an average of 4.48, which was also at a high level. 2. The multiple regression analysis was found that digital technology readiness in all dimensions, including digital infrastructure, access and usage, digital knowledge and skills, policy support and organizational culture, had a positive and statistically significant influence ($p < 0.01$) on management efficiency ($R^2 = .939$). This was consistent with the T-O-E Framework and the UTAUT theory, which indicated that technology development must integrate technology, organization, and environment. The results of this study can therefore serve as an important guideline for PAOs and other local agencies in formulating digital development strategies to enhance public administration efficiency.

Keywords: Digital Technology Readiness; Organizational Management; Provincial Administrative Organization

บทนำ

ในปี 2567 โลกได้พัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลในภาครัฐและเอกชนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในประเทศไทย การปรับตัวให้ทันสมัยทางดิจิทัลถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญที่รัฐบาลกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายการปฏิรูปภาครัฐ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) ความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในการทำให้การบริการประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ (Kettunen et al., 2021) นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในภาครัฐยังช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน การจัดการข้อมูล และเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Tangi et al., 2021)

ภาครัฐในไทยโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (อบจ. นครราชสีมา) ต้องพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน ซึ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ต้องพิจารณาในหลายด้าน เช่น โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล, ความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยี, ทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการสนับสนุนจากนโยบายรัฐ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้การพัฒนาและการบริหารงานดิจิทัลของ อบจ. นครราชสีมา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้นในอนาคต

ในบริบทของประเทศไทย การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในภาครัฐได้ถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่นที่มีบทบาทในการให้บริการประชาชน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (อบจ. นครราชสีมา) ที่ต้องมีกระบวนการปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (อนุรัตน์ อนันทนาธร, 2566) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อการบริหารจัดการใน อบจ. นครราชสีมา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องพิจารณาและศึกษาความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน เช่น โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การเข้าถึงเทคโนโลยี ความรู้และทักษะของบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านนโยบาย (Ifinedo, 2011; Venkatesh et al., 2003)

แม้ว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการจะมีศักยภาพในการพัฒนาและยกระดับการบริการของ อบจ. นครราชสีมา แต่ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของ อบจ. นครราชสีมา ในปัจจุบันยังคงมีอยู่อย่างจำกัด การสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับระดับความพร้อมและการประเมินผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในเชิงปฏิบัติการยังไม่เพียงพอ การศึกษาค้นคว้าจึงมีความสำคัญในการประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการพัฒนายุทธศาสตร์และแนวทางการปรับปรุงการบริหารงานของ อบจ. นครราชสีมา ในอนาคต

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (อบจ. นครราชสีมา) ในฐานะหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น การบริหารงานของอบจ. นครราชสีมาจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้การให้บริการมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสามารถสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (Ndou, 2004) อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมี “ความพร้อม” ในหลายมิติ เช่น โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Digital Infrastructure) การเข้าถึงเทคโนโลยี (Accessibility) ความรู้และทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากร (Digital Literacy) และการสนับสนุนด้านนโยบาย (Policy Support) (Ifinedo, 2011; Venkatesh et al., 2003) ในทางตรงกันข้าม ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ “ระดับความพร้อม” ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของ อบจ. นครราชสีมา ในปัจจุบันยังมีอยู่อย่างจำกัด ขาดการสำรวจเชิงลึกว่าประชาชนผู้รับบริการมองเห็นประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างไร และองค์ประกอบใดของ “ความพร้อม” ที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานดิจิทัล รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพร้อมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

จึงเป็นเหตุให้เกิดความน่าสนใจที่ศึกษาความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการของ อบจ. นครราชสีมา ที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับความพร้อมและความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานยังมีไม่เพียงพอ การทำวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับองค์ประกอบของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาแนวทางหรือยุทธศาสตร์ของ อบจ. ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ในปี 2567 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,615,039 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน ทำการหากลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคำนวณตามสูตรของ Yamane ทำการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีอย่างง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของอบจ. นครราชสีมา โดยแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งมีผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ เท่ากับ 0.92 และค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.926 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Cronbach, 1951)

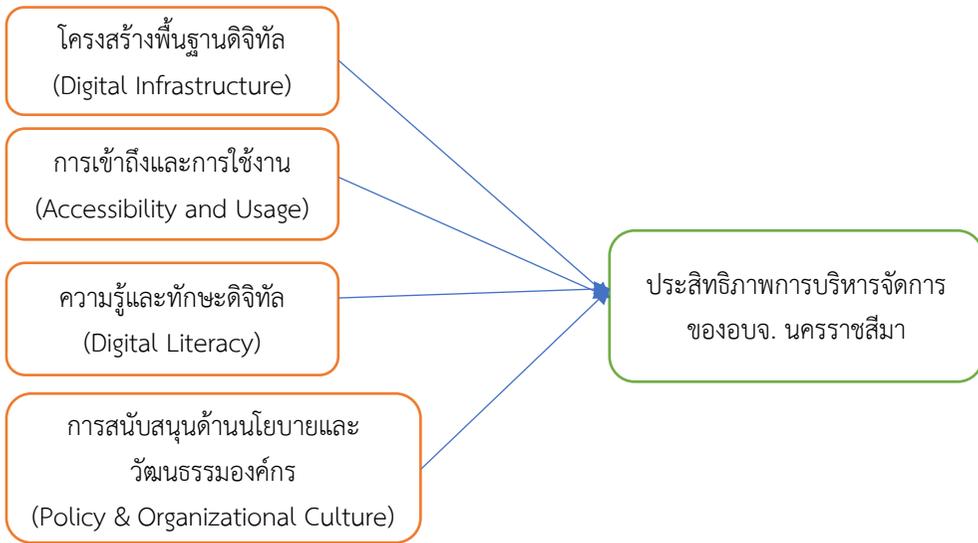
4. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามให้ประชาชนจำนวน 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจะเป็นผู้ที่เข้าไปใช้บริการของ อบจ. นครราชสีมา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนาใช้สำหรับการวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลจากแบบสอบถาม และสถิติเชิงอนุมาน ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ประยุกต์ T-O-E Framework (Tornatzky & Fleischer, 1990) และ UTAUT (Venkatesh et al., 2003) เพื่อกำหนดองค์ประกอบของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และตรวจสอบความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการ จึงพัฒนากรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 68.5 รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 รองลงมาคือ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5 และ 26 – 35 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 สำหรับการศึกษานั้นผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 75.3 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 และส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 และ ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ตามลำดับ

1. ระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ พบว่า
ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล	4.46	.592	มาก	2
2. การเข้าถึงและการใช้งาน	4.49	.574	มาก	1
3. ความรู้และทักษะดิจิทัล	4.43	.547	มาก	3
4. การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร	4.34	.551	มาก	4
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	4.40	.532	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบนั้นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งหมด เรียงลำดับดังนี้ ได้แก่ 1) การเข้าถึงและการใช้งาน ค่าเฉลี่ย 4.49 2) โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ค่าเฉลี่ย 4.46 3) ความรู้และทักษะดิจิทัล ค่าเฉลี่ย 4.43 และ 4) การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร ค่าเฉลี่ย 4.34 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ อบจ.นครราชสีมา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ อบจ.นครราชสีมา	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. การให้บริการประชาชนมีความรวดเร็ว	4.43	.614	มาก	7
2. การบริหารงานมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.60	.609	มากที่สุด	2
3. บุคลากรให้ความร่วมมือในการใช้เทคโนโลยี	4.44	.615	มาก	5
4. มีการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง	4.44	.712	มาก	6
5. การสื่อสารภายในองค์กรมีประสิทธิภาพ	4.50	.621	มาก	4
6. การให้บริการมีความสะอาดทุกสาย	4.27	.677	มาก	8
7. ประชาชนพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การ	4.64	.601	มากที่สุด	1
8. ผลการปฏิบัติงานโดยรวมมีประสิทธิภาพ	4.54	.714	มากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ยภาพรวม	4.48	.477	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับความคิดเห็นของประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ อบจ. นครราชสีมาในภาพรวมนั้นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณาในรายข้อแล้วนั้นจะพบว่า มี 3 ประเด็นสำคัญที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ

เห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ 1. ประชาชนพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์กร (ค่าเฉลี่ย 4.64) 2. การบริหารงานมีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ (ค่าเฉลี่ย 4.60) และ 3. ผลการปฏิบัติงานโดยรวมมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.54) ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลกับ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ พบว่า

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรพื้นฐาน Multicollinearity

ตัวแปร	VIF	Tolerance
1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (X1)	.369	2.714
2. การเข้าถึงและการใช้งาน (X2)	.428	2.338
3. ความรู้และทักษะดิจิทัล (X3)	.419	2.387
4. การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร (X4)	.616	1.622

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIF (Variance Inflation Factor) ที่ต่ำกว่า 10 บ่งชี้ว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity ที่รุนแรง (Hair et al., 2019) ส่วนค่า Tolerance ที่สูงกว่า 0.1 แสดงว่าไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์สูงเกินไปกับตัวแปรอื่น (Kutner et al., 2005) ดังนั้น สามารถใช้ตัวแปรเหล่านี้ในการวิเคราะห์ Multiple Regression Analysis (MRA) ได้โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ซ้อน (Multicollinearity)

ตารางที่ 4 ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการ บริหารจัดการ	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	.184	.058		3.192	.002**
1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (X1)	.317	.017	.394	19.194	.000**
2. การเข้าถึงและการใช้งาน (X2)	.220	.016	.265	13.922	.000**
3. ความรู้และทักษะดิจิทัล (X3)	.162	.017	.185	9.624	.000**
4. การสนับสนุนด้านนโยบายและ วัฒนธรรมองค์กร (X4)	.271	.014	.314	19.742	.000**

R = .969 R² = .939 Adj R² = .938 S.E = .119 F = 1508.28 Sig. = .000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษา พบว่า ได้ค่าปัจจัยที่มีอิทธิพล $R^2 = .939$ (ร้อยละ 93.9) ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า ทุกองค์ประกอบของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (X1) (Beta = 0.317) การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร (X4) (Beta = 0.271) การเข้าถึงและการใช้งาน (X2) (Beta = 0.220) และด้านความรู้และทักษะดิจิทัล (X3) (Beta = 0.162) ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (อบจ. นครราชสีมา) อยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.40) โดยเฉพาะในมิติของการเข้าถึงและการใช้งาน (Accessibility and Usage) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.49) การเข้าถึงและการใช้งานเทคโนโลยีที่สะดวกและทั่วถึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพร้อมในด้านดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ifinedo (2011) และ Venkatesh et al. (2003) ที่ระบุว่า การเข้าถึงและการใช้งานเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรับรู้ที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีในองค์กร ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ

2. ผลการวิเคราะห์จากการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ทั้ง 4 มิติ ของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Digital Infrastructure), การเข้าถึงและการใช้งาน (Accessibility and Usage), ความรู้และทักษะดิจิทัล (Digital Literacy), และการสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร (Policy & Organizational Culture) ล้วนมีอิทธิพลเชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ($R^2 = 0.939$) ซึ่งยืนยันความสอดคล้องกับแนวคิด T-O-E Framework (Tornatzky & Fleischer, 1990) ที่ระบุว่า การพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยีในองค์กรต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งสามด้าน ได้แก่ เทคโนโลยี องค์กร และสภาพแวดล้อมร่วมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุด

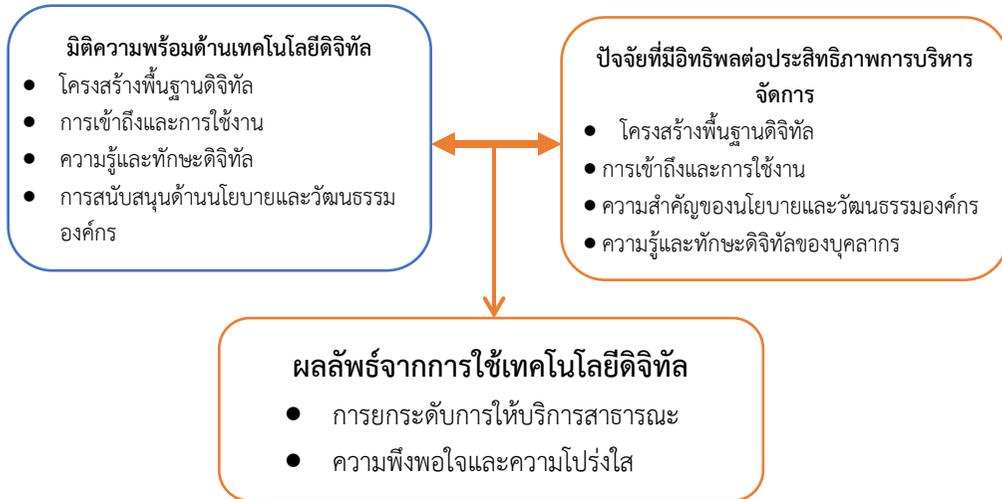

ในส่วนของ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Beta = 0.394) ซึ่งมีอิทธิพลมากที่สุด พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของ อบจ. ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Kettunen et al. (2021) ที่ระบุว่า โครงสร้างพื้นฐานที่ครอบคลุม เช่น ระบบเครือข่ายที่เสถียรและอุปกรณ์ดิจิทัลที่ทันสมัย จะช่วยเพิ่มความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในงานบริการภาครัฐ การสนับสนุนด้านนโยบาย และวัฒนธรรมองค์กร (Beta = 0.314) ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Ndou (2004) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนเชิงนโยบายและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้การนำเทคโนโลยีมาใช้บรรลุผลสำเร็จได้ดีขึ้น โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปรับตัวถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานดิจิทัล ส่วนความรู้และทักษะดิจิทัล (Beta = 0.185) แม้จะมีค่า Beta น้อยกว่าปัจจัยอื่น แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของอารีรัตน์ อาษาไชย (2566) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า การฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากรจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งานเทคโนโลยีในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พบว่า ประชาชนพึงพอใจต่อการให้บริการของ อบจ. ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.64) โดยเฉพาะในด้านความรวดเร็วในการบริการและความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (ค่าเฉลี่ย 4.60)

นอกจากนี้ ข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity (VIF ต่ำกว่า 10 และ Tolerance สูงกว่า 0.1) ซึ่งแสดงว่า ตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ไม่เกิดความสัมพันธ์ซ้อนกัน และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ Multiple Regression Analysis (MRA) ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่า ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกมิติ เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่มีผลเชิงบวกต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างพื้นฐาน, การเข้าถึงเทคโนโลยี, การพัฒนาทักษะบุคลากร และการสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานสาธารณะในภาครัฐยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้สำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์หลายประการ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกมิติต่อการบริหารจัดการภาครัฐ งานวิจัยพบว่า ความพร้อมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลใน 4 มิติ ได้แก่ 1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล 2. การเข้าถึงและการใช้งาน 3. ความรู้และทักษะดิจิทัล และ 4. การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาและบูรณาการเทคโนโลยีในองค์กรภาครัฐต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างสมดุล (Tornatzky & Fleischer, 1990; Venkatesh et al., 2003) และจากการวิเคราะห์ระดับความพร้อมและปัจจัยที่ส่งผลการบริหารงานดิจิทัลของ อบจ. เป็นระบบและชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่านอกจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีแล้ว องค์กรและบริบทแวดล้อมก็มีบทบาทร่วมในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลเช่นกัน (Tornatzky & Fleischer, 1990) สำหรับการเข้าถึงและการใช้งานเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสูงเป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งการเข้าถึงที่ง่ายและถี่ของเทคโนโลยีจะทำให้บุคลากรและประชาชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้ระบบดิจิทัลในหน่วยงาน

โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นฐานรากของความสำเร็จ มิติโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งการมีโครงสร้างพื้นฐานระบบเครือข่าย อุปกรณ์ดิจิทัล และระบบสารสนเทศที่เสถียรทันสมัย จะส่งผลต่อความรวดเร็วในการทำงานและคุณภาพบริการ ความสำคัญของการสนับสนุนนโยบายและวัฒนธรรมองค์กรเป็นอีกปัจจัยสำคัญว่าหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี จึงจะสามารถขับเคลื่อนการบริหารงานดิจิทัลได้สำเร็จ เช่นเดียวกับกับความรู้และทักษะดิจิทัลของบุคลากร เป็นตัวสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง แม้จะมีค่าอิทธิพลน้อยที่สุดจากผลการวิจัยแต่ก็ยังมีนัยสำคัญต่อการบริหารงานดิจิทัล ซึ่งเน้นย้ำว่าการพัฒนาทักษะบุคลากรเป็นปัจจัยหนุนที่ช่วยเสริมศักยภาพการใช้เทคโนโลยีในหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง สุดท้ายการนำเทคโนโลยีมาช่วยยกระดับการให้บริการสาธารณะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความโปร่งใส ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของ อบจ. ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความรวดเร็วในการให้บริการ และความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งสะท้อนว่านวัตกรรมดิจิทัลช่วยยกระดับคุณภาพบริการและเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน สรุปลองค์ความรู้ที่สำคัญ งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารจัดการดิจิทัลในภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้เห็นถึง โครงสร้างปัจจัยความพร้อมที่จำเป็น และบทบาทของแต่ละปัจจัยในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึง การฝึกอบรม และนโยบายองค์กรที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พร้อมสนับสนุนให้เกิดการออกแบบ ยุทธศาสตร์พัฒนาดิจิทัล ที่ตอบโจทย์บริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล

การจัดสรรงบประมาณ ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล เช่น การปรับปรุงระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของ อบจ. ให้อยู่ในมาตรฐานที่สูงขึ้นและเสถียร เพื่อให้สามารถรองรับการใช้งานระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสูง

นโยบายการลงทุนในเทคโนโลยี ควรส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งในด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ โดยเฉพาะในระบบการจัดการข้อมูลและระบบสารสนเทศ

ที่มีความเสถียรสูง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานของ อบจ. เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ

2. การเข้าถึงและการใช้งาน

นโยบายการเปิดกว้างในการเข้าถึงเทคโนโลยี ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการดิจิทัลจาก อบจ. ได้ง่ายและสะดวก โดยการพัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้งานง่าย

การพัฒนาบริการดิจิทัลที่ครอบคลุม นโยบายควรส่งเสริมการสร้างช่องทางการบริการที่ครอบคลุมทั้งในพื้นที่ชนบทและในเมือง เพื่อให้ทุกคนสามารถใช้บริการได้โดยไม่เกิดความเหลื่อมล้ำ

3. ความรู้และทักษะดิจิทัล

การพัฒนานโยบายการฝึกอบรมบุคลากร ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลให้กับบุคลากรทุกระดับ เพื่อให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐ

ส่งเสริมการพัฒนาทักษะในท้องถิ่น นอกจากการฝึกอบรมสำหรับบุคลากรในหน่วยงานแล้ว ควรส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นเพื่อให้สามารถเข้าถึงและใช้บริการต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐนำเสนอ

4. การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง นโยบายควรส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

การสนับสนุนจากผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยี โดยการให้การสนับสนุนในด้านนโยบายและการสนับสนุนเชิงลึกในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล

การปรับปรุงระบบเครือข่าย: ควรพิจารณาการอัปเกรดระบบอินเทอร์เน็ตภายใน อบจ. ให้มีความเร็วและเสถียรภาพสูงขึ้น เพื่อรองรับการใช้งานที่มีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน

การจัดการฮาร์ดแวร์ที่ทันสมัย: ควรมีการจัดการฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่สามารถรองรับการใช้งานที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพสูง

2. การเข้าถึงและการใช้งาน

พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อบริการประชาชน ควรพัฒนาแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายสำหรับประชาชน เช่น ระบบร้องเรียนออนไลน์ ระบบการติดต่อหรือสอบถามข้อมูลที่สะดวก

การสร้างช่องทางการเข้าถึงที่หลากหลาย ควรมีช่องทางการให้บริการที่หลากหลาย เช่น การให้บริการผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือบริการออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ตามความสะดวก

3. ความรู้และทักษะดิจิทัล

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรในหน่วยงานเพื่อเสริมทักษะดิจิทัล โดยการฝึกอบรมควรครอบคลุมถึงการใช้งานซอฟต์แวร์และระบบต่าง ๆ ที่ใช้ในองค์กร

การสนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง ควรส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลต่อเนื่องโดยการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

4. การสนับสนุนด้านนโยบายและวัฒนธรรมองค์กร

การจัดกิจกรรมสร้างการรับรู้ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในหน่วยงาน เช่น การจัดสัมมนาหรือการอบรมให้กับพนักงานและประชาชน

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ควรสร้างโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีในองค์กร เช่น การให้ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). รายงานรัฐบาลดิจิทัลประเทศไทย 2566.

กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.

อนุรัตน์ อนันนทนาธร (2566). รัฐบาลดิจิทัลของไทย. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อารีรัตน์ อาษาไชย. (2566). การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของบุคลากรในพื้นที่สำนักงาน อัยการภาค 3 จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการจัดการการเมืองการปกครองและท้องถิ่น*, 1(3), 50-60.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Ifinedo, P. (2011). The influence of organizational factors on e-government adoption and implementation in developing countries: A case study of Nigeria. *Journal of Information Technology*, 26(1), 54-74.
- Ifinedo, P. (2011). Internet/e-business technologies acceptance in Canada's SMEs: An exploratory investigation. *Internet Research*, 21(3), 255-281.
- Kettunen, P., et al. (2021). Digital transformation of local governments: A systematic literature review. *Government Information Quarterly*, 38(4), 101590.
- Kettunen, P., et al. (2021). Digital Transformation in Public Administration: Key drivers and challenges. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 31(3), 451-467.
- Ndou, V. (2004). E-Government for Developing Countries: Opportunities and Challenges. *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries*, 18(1), 1-24.
- Tornatzky, L. G., & Fleischer, M. (1990). *The Processes of Technological Innovation*. Lexington: Lexington Books.
- Tangi, C., et al. (2021). Digital transformation and organizational success: Evidence from digital adoption in the public sector. *Public Administration Review*, 81(2), 305-317.
- Venkatesh, V., et al. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.
- Westerman, G., et al. (2014). Digital Transformation: A Roadmap for Billion-Dollar Organizations. *Harvard Business Review*, 92(9), 60-70.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an Introductory Analysis*. (3rd Ed.). New York: Harper & Row, Publishers, Inc.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING POLITICAL LEADERSHIP OF
MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
IN NAKHON SAWAN PROVINCE

นนธวัฒน์ มีนิล, วัชรินทร์ ชาญศิลป์, สุมาลี บุญเรือง

Nontawat Meenil, Vacharin Chansilp, Sumalee Boonrueang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: taotalightz@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน สทนากลุ่มเฉพาะ 9 คน และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 838,896 คน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ปรากฏในด้านกรมีบารมีจากการทำงานจริง วิสัยทัศน์ ความกล้าตัดสินใจ การฟังอย่างมีเหตุผล และการสร้างแรงบันดาลใจ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำคือกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทขององค์กรศาสนา และหลักทศตียปาปณิกรรม ซึ่ง นิสสยสัมปันโน ส่งผลสูงสุด รองลงมาคือ จักขุมา และวิธูโร 3. พุทธบูรณาการตามหลักทศตียปาปณิกรรมทั้งสามด้าน เสริมสร้างภาวะผู้นำที่สมดุลทั้งในด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ความสามารถในการบริหารจัดการ (วิธูโร) และมนุษยสัมพันธ์

*Received May 20, 2025; Revised June 24, 2025; Accepted July 1, 2025

(นิสสัยสัมปันโน) ส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำทางการเมืองที่ได้รับความไว้วางใจ มีความชอบธรรม และตอบสนองสังคมประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; หลักทฤษฎีปาปณิกธรรม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study on the political leadership of members of the House of Representatives in Nakhon Sawan province. 2. To study the factors affecting the political leadership of members of the House of Representatives in Nakhon Sawan Province and 3. To present the Buddhist Integration for promoting the political leadership of members of the House of Representatives in Nakhon Sawan Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research involved in-depth interviews with 18 key informants selected through purposely selection and a focus group discussion with 9 participants to validate the findings. For the quantitative part, data were collected through questionnaires distributed to a sample of 400 eligible voters, derived from a population of 838,896 using Taro Yamane's formula. Descriptive content analysis and data analysis were performed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1. The political leadership of Members of Parliament in Nakhon Sawan was evident in several dimensions, including earned influence through real work, clear vision, decisiveness, rational listening, respect for diversity, and the ability to inspire the public, 2. The most significant factor influencing political leadership was political socialization, statistically significant at the 0.01 level. Religious organizations had the highest influence, followed by the media, occupational groups, educational institutions, peer groups, and family. Additionally, the Dutiyapapaññikadhamma was also statistically significant at the 0.01 level, with Nissayasampanno, strong interpersonal relations, having the greatest impact,

followed by Cakkhuma, visionary, and Vidhuro ,skillful and knowledgeable and 3. Buddhist integration played a vital role in fostering leadership across all dimensions vision, management skills, and network-building with humility resulting in legitimate and publicly recognized leadership.

Keywords: Buddhist Integration; Dutiyapapanika-Dhammapolitical; Political Leadership; Members of Parliament

บทนำ

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) ในระบบนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายและกฎหมายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ปรากฏอย่างต่อเนื่อง คือ การขาดคุณธรรมและอุดมการณ์ประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่ง ส่งผลให้สถาบันสภาผู้แทนราษฎรไม่เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน และยังสะท้อนถึงความอ่อนแอของระบอบประชาธิปไตยในภาพรวม (เชาวนะ ไตรมาศ, 2546)

ในบริบทของจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีความสำคัญทางการเมืองระดับภูมิภาค สถานการณ์ที่น่ากังวลคือ ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน ขาดวิสัยทัศน์เชิงพัฒนา และการขาดความสามารถในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มประชาชนหลากหลายระดับ ความล้มเหลวในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์กับประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาท้องถิ่น รวมถึงข้อครหาว่ามีการใช้ตำแหน่งเพื่อแสวงหาประโยชน์เฉพาะกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของภาวะผู้นำทางการเมืองที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

ท่ามกลางวิกฤตศรัทธาทางการเมืองดังกล่าว แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองจึงได้รับความสนใจอย่างมากในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ช่วยฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของระบบการเมือง โดยเฉพาะผู้นำที่มีคุณธรรม วิสัยทัศน์ และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งสามารถตัดสินใจและบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้อย่างแท้จริง ในขณะที่การเมืองไทยยังคงเผชิญกับแนวโน้มการแสวงหาผลประโยชน์กลุ่มและการต่อรองอำนาจ

มากกว่าความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ได้แก่นแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำทางการเมือง และการกล่อมเกลາทางการเมือง ผสมผสานกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักทศตียปาปนิคธรรม ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก (อง.ติก (ไทย). /20/459/146) กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ได้แก่ 1. จักขุมา คือผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล คิทรอบด้าน 2. วิตุโร คือผู้รอบรู้ มีทักษะในการจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3. นิสสยสัมปันโน คือ ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ฟังพวาคัยกันได้ สร้างเครือข่ายในการทำงาน ไม่มีการศึกษาวิจัยเชิงพื้นที่ในจังหวัดนครสวรรค์ที่ประยุกต์ใช้หลักทศตียปาปนิคธรรมร่วมกับกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองอย่างเป็นระบบ จึงยังเป็นช่องว่างทางองค์ความรู้ที่ต้องการการศึกษาเพิ่มเติม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยและแนวทางที่สามารถพัฒนาและยกระดับภาวะผู้นำในบริบทของประชาธิปไตยไทย และในขณะเดียวกัน งานวิจัยนี้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนานักการเมืองทั้งระดับพื้นที่และระดับชาติ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรการเมืองหน่วยงานวิชาการ และสถาบันอบรมทางการเมือง ในการออกแบบหลักสูตรหรือแนวทางฝึกอบรมที่บูรณาการคุณธรรม ความรู้ และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อสร้างผู้นำทางการเมืองที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวนทั้งหมด 838,896 คน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งหมด 18 รูปหรือประกอบด้วย 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน 3. กลุ่มนักการเมือง จำนวน 4 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน 5. กลุ่มประชาชน จำนวน 3 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ประกอบด้วย 1. ข้อมูลส่วนตัวไป 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการกล่อมเกลากองการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ และ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักทฤษฎีปาปนิกรรม และในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนซิส ลิเคิร์ต หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Type) (Likert, 1967)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการยื่นคำร้องขออนุญาตสัมภาษณ์ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนัดหมายสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก และบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความแม่นยำ ก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งหนังสืออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามจนครบตามจำนวนที่กำหนด หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนครบ 100% ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ สะท้อนออกมาในหลายมิติอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากลักษณะการปฏิบัติงาน และการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชน โดยเฉพาะด้านการมีบารมีหรืออิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้นำไม่ได้ใช้ตำแหน่งหรืออำนาจเพื่อสร้างอิทธิพลในเชิงอำนาจนิยม แต่กลับสร้างบารมีจากความสามารถที่แท้จริง ทั้งจากความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางนโยบายที่ตอบสนองต่อประโยชน์สาธารณะ อีกทั้งยังกล้าตัดสินใจและลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังในสถานการณ์ที่ท้าทาย ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชนในระยะยาว ในด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้นำไม่ใช่เพียงผู้สั่งการ แต่ยังเป็นผู้ฟังที่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนในพื้นที่ เปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นโดยไม่แบ่งแยก พร้อมทั้งนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ก่อนจะหารือกับทีมที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปสู่ทางออกที่เหมาะสม การดำเนินการลักษณะนี้สะท้อนถึงผู้นำที่ใช้เหตุผลควบคู่กับความรู้สึกรู้สึกในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้นำในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำให้ความสำคัญกับความหลากหลายของประชาชน ทั้งในด้านอายุ เพศ วัฒนธรรม อาชีพ และวิถีชีวิต โดยไม่ตัดสินหรือละเลยความแตกต่าง แต่กลับปรับตัวให้เข้ากับแต่ละกลุ่มอย่างเข้าใจ และให้ความเคารพในศักดิ์ศรีของทุกคนอย่างเสมอภาค ผู้นำลักษณะนี้จึงสามารถเชื่อมโยงกับประชาชนได้ลึกซึ้ง เกิดความไว้วางใจ และยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น สุดท้าย ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำไม่ได้หยุดอยู่แค่การสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงาน แต่ยังสื่อสารด้วยเจตนารมณ์ที่บริสุทธิ์ ถ่ายทอดพลังบวก ความหวัง และแนวคิดเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านคำพูด การกระทำ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ทั้งในเวทีรัฐสภาและ

ระดับพื้นที่ โดยอาศัยช่องทางของสื่อมวลชนเพื่อขยายผลไปสู่ประชาชนในวงกว้าง ส่งผลให้ผู้นำสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งในแง่ของจริยธรรม ความมุ่งมั่น และการยึดมั่นในประโยชน์ส่วนรวม จนได้รับการยอมรับจากทั้งประชาชนและคณะทำงานในฐานะผู้นำที่มีความชอบธรรมอย่างแท้จริง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์

2.1 สมมติฐานที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ด้านครอบครัว 2. ด้านสถาบันการศึกษา 3. ด้านกลุ่มเพื่อน 4. ด้านกลุ่มอาชีพ 5. ด้านสื่อมวลชน และ 6. ด้านองค์กรศาสนา อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกล่อมเกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์

การกล่อมเกลาทางการเมือง	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.556	.104		5.347*	.000
ด้านองค์กรศาสนา _{SumF}	.261	.018	.422	14.187*	.000
ด้านสื่อมวลชน _{SumE}	.198	.013	.366	14.947*	.000
ด้านกลุ่มอาชีพ _{SumD}	.160	.013	.299	12.264*	.000
ด้านสถาบันการศึกษา _{SumB}	.199	.019	.288	10.452*	.000
ด้านกลุ่มเพื่อน _{SumC}	.132	.016	.193	8.493*	.000
ด้านครอบครัว _{SumA}	-.132	.026	-.136	-5.112**	.000

Multiple R = .901^f R Square = .812 Adjusted R Square = .809 Std. Error = .187

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 การกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ส่งผลทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านองค์กรศาสนา ด้านสื่อมวลชน ด้านกลุ่มอาชีพ ด้านสถาบันการศึกษา ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านครอบครัว พบว่า ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .901 ค่าสัมประสิทธิ์ การตัดสินใจ (R

Square) เท่ากับ .812 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .809 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .187

2.2 สมมติฐานที่ 2 หลักทฤษฎีป้าปนิกรรม ประกอบด้วย 1. จักขุมา มองการณ์ไกล 2. วิรุโร รอบรู้งาน 3. นิสสัยสัมปันโน มนุษย์สัมพันธ์ดี อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักทฤษฎีป้าปนิกรรมที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์

หลักทฤษฎีป้าปนิกรรม	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.517	.118		4.374*	.000
นิสัยสัมปันโน มนุษย์สัมพันธ์ดี _{SumCC}	.391	.024	.553	16.072*	.000
จักขุมา มองการณ์ไกล _{SumAA}	.277	.032	.300	8.697*	.000
วิรุโร รอบรู้เชี่ยวชาญงาน _{SumBB}	.134	.028	.164	4.837*	.000

Multiple R = .762^c R Square = .581 Adjusted R Square = .578 Std. Error = .278

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 หลักทฤษฎีป้าปนิกรรม ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ส่งผลทุกด้านด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ นิสสัยสัมปันโน มนุษย์สัมพันธ์ดี จักขุมา มองการณ์ไกล และวิรุโร รอบรู้เชี่ยวชาญงาน พบว่า ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ .762 ค่าสัมประสิทธิ์ การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .581 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square) เท่ากับ .578 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ .278

3. พุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ สะท้อนออกอย่างเด่นชัดผ่านคุณลักษณะทางพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ในระดับพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติหลัก ตามหลักทฤษฎีป้าปนิกรรม ได้แก่ จักขุมา วิรุโร และนิสัยสัมปันโน อันเป็นกรอบแนวคิดที่หล่อหลอมผู้นำให้มีความสมบูรณ์ทั้งในมิติของปัญญา จริยธรรม และความสามารถในการประสานประโยชน์ร่วมกับผู้อื่น ในด้าน จักขุมา ผู้นำสามารถแสดงออกถึงความสามารถในการมองการณ์ไกล

มีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งมิติของการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในระยะยาว ผู้นำใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และเหตุผลในการวิเคราะห์สถานการณ์ สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และดำเนินการบนพื้นฐานของหลักคุณธรรม ซึ่งทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างมีจุดยืน มั่นคงต่อเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง ในด้าน วิธวิธี พฤติกรรมของผู้นำสะท้อนถึงความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ มีทักษะในการประสานงานและแก้ไขปัญหาที่สลับซับซ้อน โดยอาศัยทั้งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาอย่างเป็นระบบ และประสบการณ์ตรงจากการลงพื้นที่รับฟังข้อเสนอของประชาชน ผู้นำยังเปิดกว้างต่อการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาระบบการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ สำหรับด้าน นิสัยสัมพันธ์โน ผู้นำแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ผ่านบุคลิกภาพที่เป็นมิตร อ่อนน้อม และถ่อมตน โดยไม่ถือตัวหรือแบ่งแยกกลุ่มทางสังคม ทั้งยังเปิดกว้างต่อการรับฟังความคิดเห็น ข้อวิจารณ์ และข้อเสนอแนะจากประชาชนทุกกลุ่มวัย ทุกอาชีพ และทุกภูมิภาค ผู้นำลักษณะนี้สามารถสร้างเครือข่ายการทำงานที่หลากหลาย ทั้งภาคประชาชน ภาควิชาการ และองค์กรการเมือง ซึ่งเป็นฐานสนับสนุนที่มั่นคงต่อการดำรงตำแหน่งในระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวม พุทธบูรณาการตามหลักทศุติยาปถกัธธรรม จึงมิได้เป็นเพียงกรอบจริยธรรมเชิงอุดมคติ หากแต่เป็นหลักปฏิบัติที่สามารถหล่อหลอมผู้นำให้มีทั้งความชอบธรรมทางจริยธรรมและสมรรถนะทางการเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ สะท้อนออกอย่างชัดเจนในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการมีบารมีที่เกิดจากความสามารถจริง ไม่ใช่อำนาจนิยม ผู้นำมีความรู้ วิสัยทัศน์ และกล้าตัดสินใจในการทำงาน จนได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน ด้านการกระตุ้นปัญญา ผู้นำมีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน เปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบร่วมกับทีมที่ปรึกษา เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่ ด้านการเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำมีความเข้าใจในความหลากหลายของประชาชนทั้งเพศ วัย อาชีพ และวัฒนธรรม ปรับตัวเข้าหาแต่ละกลุ่มด้วยความเข้าใจและเสมอภาค ส่งผลให้สามารถสร้างความไว้วางใจและความผูกพันกับประชาชนได้อย่างมั่นคง ส่วนด้านการสร้างแรง

บันดาลใจ ผู้นำมีการสื่อสารเชิงบวก ถ่ายทอดความหวังและเป้าหมายสาธารณะผ่านคำพูด การกระทำ และการลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะภาวะผู้นำ เหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2563) เรื่อง การบูรณาการ หลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัด นครราชสีมา พบว่า ผู้นำทางการเมืองที่มีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำชัดเจน จะสามารถ ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองประชาชนได้อย่าง รวดเร็ว แม่นยำ ขณะเดียวกันยังมีความสามารถในการระดมความคิดและน่านวัตกรรม ใหม่ ๆ มาพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสะท้อนถึงการได้รับความร่วมมือจาก ชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอภิวัชร อภิวัชโร (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผู้นำทางการเมืองที่ ได้รับการยอมรับอย่างแท้จริงจะต้องมีจิตสำนึกประชาธิปไตย เข้าถึง เข้าใจ และอยู่ร่วมกับ ประชาชนอย่างต่อเนื่อง สามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้เป็นพลังการมีส่วนร่วม และยึดมั่น ในการดำเนินนโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนมากกว่าการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน ความ เข้มแข็งทางจริยธรรม วิสัยทัศน์ และความจริงจังในการทำงานของผู้นำ จึงเป็นเงื่อนไข สำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำที่ขอธรรมและเป็นที่ยอมรับในระบอบประชาธิปไตย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด นครสวรรค์ที่สำคัญ คือ การกล่อมเกลາทางการเมือง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำมิได้เกิดขึ้นเพียงจากคุณลักษณะส่วนบุคคล แต่มีรากฐานจาก กระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่หลากหลาย เมื่อจำแนกตามแหล่งที่มา พบว่า องค์กร ศาสนา มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และ ครอบครัว ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่า ศาสนาและสื่อมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝัง จริยธรรม แนวคิด และพฤติกรรมทางการเมืองของผู้นำในระบอบประชาธิปไตย ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ลำภู (2564) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธ ธรรมเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การสร้างธรรมาภิบาลในผู้นำท้องถิ่นขึ้นอยู่กับการพัฒนาคุณธรรม ความโปร่งใส และการมี ส่วนร่วม โดยมีศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของการปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบ ต่อประชาชน ผู้นำที่ได้รับการหล่อหลอมจากระบบศีลธรรมทางสังคมจะสามารถสร้างความ ไว้วางใจ และดำเนินงานได้อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังพบว่า หลักพุทธย ปาปณิกธรรม ก็มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับเดียวกัน โดย

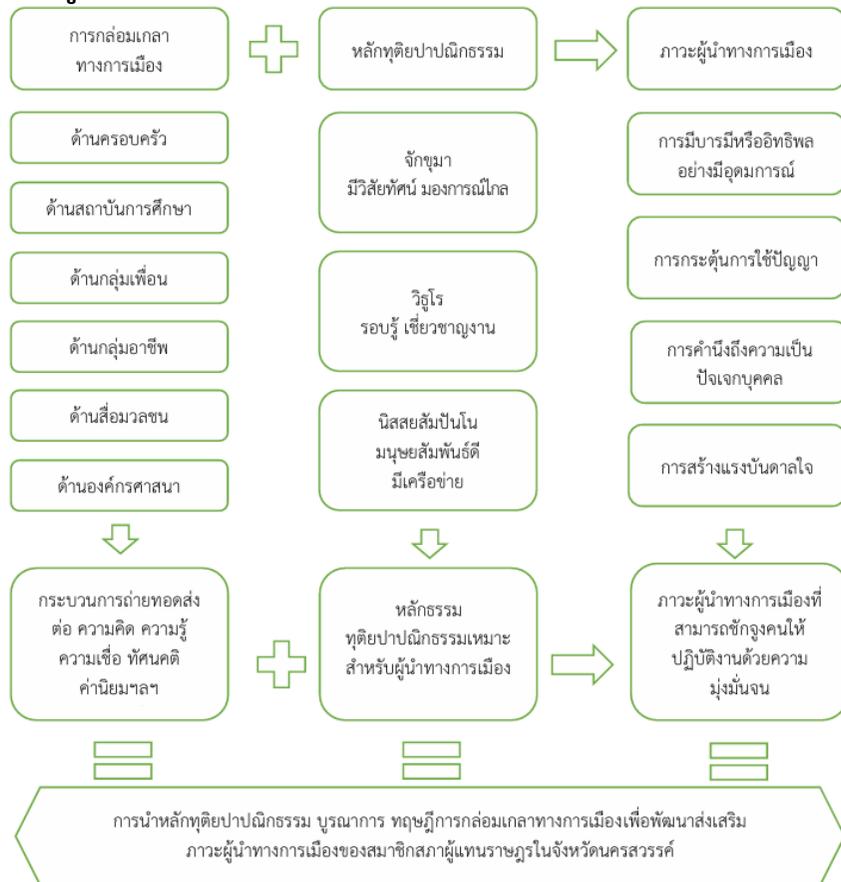

องค์ประกอบที่มีผลสูงสุด คือ นิสสัยสัมปັນโน (มนุษย์สัมพันธ์) รองลงมาคือ จักขุมา (วิสัยทัศน์) และ วิรุโร (ความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการ) ซึ่งสะท้อนว่าผู้นำทางการเมืองที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงผู้คน มองการณ์ไกล และจัดการงานอย่างรอบคอบย่อมได้รับการยอมรับจากสังคมในฐานะผู้นำที่มีความชอบธรรมแนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต (2566) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรธรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าผู้นำที่พัฒนาความสามารถด้านวิรุโรและนิสสัยสัมปັນโน มีความสามารถในการสื่อสารเข้าใจประชาชน และวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำที่มั่นคงและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างยั่งยืน

3. พุทธบูรณาการที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนครสวรรค์สะท้อนออกอย่างเด่นชัดผ่านคุณลักษณะทางพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ในระดับพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 มิติหลัก ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม ได้แก่ จักขุมา วิรุโร และนิสสัยสัมปັນโน อันเป็นกรอบแนวคิดที่หล่อหลอมผู้นำให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และความสามารถในการเชื่อมโยงกับประชาชนในด้าน จักขุมา ผู้นำแสดงออกถึงความสามารถในการมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ ครอบคลุมทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการวางแผนพัฒนาระยะยาว โดยใช้เหตุผลประกอบคุณธรรมในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดเอกชัย จันทโชติ (2565) เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรีที่มีคุณลักษณะจักขุมา มักมีบทบาทโดดเด่นในการพัฒนาอาชีพและการบริหารพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ในด้านวิรุโร ผู้นำมีความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการ ใช้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน พร้อมเปิดรับข้อเสนอแนะจากประชาชนและผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ ปินตามูล (2559) เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำมุ่งให้บริการของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวพุทธธรรม พบว่า การมีวิรุโรสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นการให้บริการและการเสริมพลังอำนาจแก่ประชาชนในระดับท้องถิ่น สำหรับด้านนิสสัยสัมปັນโน ผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรม มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ถือตัว และสามารถสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง ลักษณะนี้สะท้อนถึงผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในฐานะผู้แทนที่แท้จริงในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมพุทธบูรณาการตามหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรมมิได้เป็นเพียงกรอบจริยธรรมเชิงอุดมคติ หากแต่

เป็นหลักการเชิงปฏิบัติที่สามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้มีทั้งคุณธรรม สมรรถนะ และความยึดโยงกับประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของภาวะผู้นำทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยร่วมสมัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

1. การกล่อมเกลாதงการเมืองเป็นกระบวนการสำคัญที่หล่อหลอมภาวะผู้นำทางการเมืองผ่านการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ทศนคติ และคุณธรรมจากหลากหลายแหล่ง โดยเริ่มจากครอบครัว ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความคิด บุคลิกภาพ และเครือข่ายทางสังคม ผ่านการสนับสนุนและถ่ายทอดคุณค่าเชิงจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ถัดมา

สถาบันการศึกษา ทำหน้าที่สร้างพื้นฐานความรู้ วิสัยทัศน์ และเปิดโอกาสให้ผู้นำได้แสดงบทบาทผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคม กลุ่มเพื่อน มีบทบาทในการสร้างความเชื่อมั่น เปิดพื้นที่ให้แสดงภาวะผู้นำ และเป็นแหล่งสนับสนุนทางอารมณ์และแนวคิด ขณะที่ กลุ่มอาชีพ ช่วยพัฒนาแนวคิด วิสัยทัศน์ และทักษะจากประสบการณ์ทำงานจริง พร้อมทั้งขยายเครือข่ายในระดับที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เชิงวิชาชีพ สื่อมวลชน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการส่งต่อภาพลักษณ์ การทำงาน และแนวคิดของผู้นำไปยังสาธารณะ ซึ่งสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในวงกว้าง และสุดท้าย องค์กรศาสนา ทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้นำมีความอ่อนน้อม ถ่อมตน และใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา โดยสรุป การกล่อมเกลາทางการเมืองเป็นกระบวนการบูรณาการจากหลายมิติที่หล่อหลอมผู้นำให้มีทั้งความรู้ ทักษะ คุณธรรม และความสามารถในการสื่อสารและประสานประโยชน์กับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักทฤษฎีปาปนิกรธรรม 3 ประการ เป็นหลักธรรมที่สะท้อนคุณลักษณะของผู้นำที่สมบูรณ์ในมิติทางการเมือง โดยในด้านจักษุมา ผู้นำต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้ปัญญาอย่างรอบด้านในการวิเคราะห์อดีต เข้าใจปัจจุบัน และวางแผนอนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ ทั้งยังยึดมั่นในคุณธรรมและอุดมการณ์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ได้รับความยอมรับและเกิดบารมีจากการปฏิบัติงานจริง ในด้านวิรุโร ผู้นำต้องมีความรู้และความสามารถในการบริหารจัดการ มีทักษะในการจัดการงาน แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ใช้ทั้งประสบการณ์และคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงรับฟังข้อเสนอจากประชาชนเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนานโยบายและการดำเนินงาน สำหรับด้าน นิสสยสัมปันโน ผู้นำควรมีมนุษยสัมพันธ์ดี เข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม ไม่แบ่งแยกอายุ เพศ หรืออาชีพ พร้อมรับฟังปัญหาและข้อเสนออย่างอ่อนน้อมถ่อมตน และมีความสามารถในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากประชาชน ผู้เชี่ยวชาญ และภาคการเมือง โดยสรุป การบูรณาการหลักทฤษฎีปาปนิกรธรรมทั้ง 3 ด้านคือ จักษุมา วิรุโร และนิสสยสัมปันโน จึงเป็นหัวใจของภาวะผู้นำทางการเมืองที่แท้จริง ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทางอย่างรอบคอบ รู้ลึกในงานของตนและสามารถจัดการภารกิจได้อย่างเชี่ยวชาญ รวมถึงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนรอบตัว เป็นที่พึ่งของสังคม และสามารถขับเคลื่อนการเมืองไปในทิศทางที่ยั่งยืนและเป็นธรรม

3. ภาวะผู้นำทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนครสวรรค์ สะท้อนออกในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการมีบารมีหรืออิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้นำมีความรู้ วิสัยทัศน์ และกล้าตัดสินใจ ลงพื้นที่จริงเพื่อเข้าถึงปัญหาและประชาชน

นำไปสู่ความศรัทธาและการยอมรับจากสาธารณชน ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้นำเปิดรับฟังอย่างอ่อนน้อม วิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบคอบ และอธิบายแนวทางแก้ไขด้วยเหตุผล พร้อมมีคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญช่วยขับเคลื่อนการตัดสินใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำให้เกียรติและเข้าใจในความหลากหลายของประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งเพศ วัย อาชีพ และวิถีชีวิต โดยปรับตัวเพื่อสร้างการยอมรับและความไว้วางใจ ส่วนด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำถ่ายทอดวิสัยทัศน์และแบบอย่างที่ดีผ่านคำพูด การกระทำ การลงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยมีสื่อมวลชนและคณะทำงานเป็นผู้สนับสนุนในการส่งต่อภาพลักษณ์และแรงบันดาลใจต่อประชาชน โดยสรุป ภาวะผู้นำทางการเมืองที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการบูรณาการองค์ความรู้ 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ หลักทฤษฎีปาปนิกรรม ซึ่งประกอบด้วย จักขุมา วิรุโธ และนิสสยสัมปันโน ร่วมกับกระบวนการกลมกล่อมเกลาทางการเมือง จากแหล่งสำคัญ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และองค์กรศาสนา องค์ประกอบทั้งสองประการนี้ร่วมกันหล่อหลอมให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคุณลักษณะของผู้นำการเมืองที่แท้จริง ทั้งในด้านอุดมการณ์ ปัญญา มนุษย์สัมพันธ์ และความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีคุณธรรมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรนำหลักธรรมทฤษฎีปาปนิกรรมบูรณาการหลอมรวมกับองค์ความรู้ ในหลักสูตรการอบรมพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองให้ดียิ่งขึ้นไป
2. ควรศึกษาและนำหลักธรรมทฤษฎีปาปนิกรรมมาบูรณาการกับการเรียนการสอนตามทฤษฎีการกลมกล่อมเกลาทางการเมืองแต่ละด้าน เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำทางการเมืองในสังคม
3. ควรศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอื่นๆ เพื่อนำหลักธรรมมาบูรณาการกับความรู้สมัยใหม่ เพื่อผสมผสานเป็นความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกัน ให้อยู่ในทุกหลักสูตรของชาติไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้ที่เป็นผู้นำควรนำหลักทฤษฎีปาปนิกรรมมาบูรณาการกับองค์ความรู้ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของตนให้ดียิ่งขึ้นไป

2. ผู้ที่เป็นผู้นำควรพัฒนาทีมงานให้มีความสามารถและมีภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพความรู้ความสามารถควบคู่กับคุณธรรมในการทำงาน
3. ผู้ที่เป็นผู้นำควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่น ๆ เพื่อนำหลักธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับความรู้สมัยใหม่ เพื่อผสมผสานเป็นความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและใช้ทฤษฎีองค์ความรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องข้อกับเรื่องอดีตที่ผ่านมาแล้ว กล่าวคือ ใช้ทฤษฎีองค์ความรู้ที่สามารถวิเคราะห์บุคคลและพัฒนาได้ต่อจากเดิม เช่น การฝึกอบรม การสอน การแนะนำ เป็นต้น
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นด้วย เช่น บุคลิกลักษณะ หรือความมีจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละบุคคล เพื่อรู้ว่ามีความสนใจด้านใดและจะต้องพัฒนาไปในทิศทางใด
3. ควรศึกษาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอื่นๆ เพื่อนำหลักธรรมมาบูรณาการกับความรู้สมัยใหม่ เพื่อผสมผสานความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกัน และนำองค์ความรู้ใหม่นั้น บรรจุอยู่ในทุกหลักสูตรของชาติไทย

เอกสารอ้างอิง

- เชาวนะ ไตรมาศ. (2546). รัฐธรรมนูญกับการออกแบบการเมืองใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.
- ดวงใจ ปินตามูล และคณะ. (2560). การพัฒนา คุณลักษณะภาวะผู้นำมุ่งให้บริการของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวพุทธธรรม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2 ฉบับพิเศษ), 199-210.
- ทิพวรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ. (2542). *ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2563). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(1), 131-140.
- พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต. (2566). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดสมุทรสงคราม, *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 52-64.

- พระปลัดเอกชัย จนทโชโต. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการและการจัดการ*, 6(3), 113–124.
- พระมหาอภิวัชร อภิวัชโร. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมือง ของผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(2), 1–14.
- สมชาย ลำภู. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหารคน*, 7(4), 65–80.
- สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง. (2566). *ผลการเลือกตั้ง สส. ทั่วไป 14 พฤษภาคม 2566*. สืบค้น 2 ตุลาคม 2567, จาก <https://ectreport66.ect.go.th/province-stats>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd Ed). New York: Harper and Row.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรค
การเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร*
INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR PROMOTING POLITICAL
POPULARITY TOWARD POLITICAL PARTIES IN THE ELECTION
OF MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES
IN CHUMPHON PROVINCE

พระมหาณัฐฐพจน์ ขนติธโร, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สุรพล สุยะพรหม
Phramaha Natthapot Khantidharo, Apinya Chatchorfa, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: nammee553@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพความนิยมทางการเมือง 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมือง และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำทางศาสนาและกลุ่มผู้นำทางการเมือง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดชุมพร จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความนิยมพรรคการเมืองในชุมพรเกิดจากการทำงานต่อเนื่องในพื้นที่ นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ การสื่อสารที่เข้าถึงประชาชน และเครือข่ายท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระแสแต่ต้องสร้างความเชื่อมั่นระยะยาว 2. ปัจจัยความนิยมทางการเมือง ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ทำนายได้ร้อยละ 71.1 และหลักสังคหวัตถุ 4

* Received May 6, 2025; Revised June 6, 2025; Accepted July 2, 2025

ส่งผลต่อความนิยมทางการเมือง ทำนายได้ร้อยละ 44.8 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองในจังหวัดชุมพร ดังนี้ หลักทาน การให้ที่ยั่งยืนผ่านพัฒนาอาชีพ การศึกษา ชุมชน หลักปิยวาจา สร้างความไว้วางใจด้วยวาจาสุภาพ ลงพื้นที่พูดคุยจริงใจ หลักอหัตถจริยา การช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง และหลักสมานัตตตาวางตนเป็นกลาง โปร่งใส รับฟัง เสริมสร้างความเชื่อมั่นทางการเมือง

คำสำคัญ: ผู้แทนราษฎรจังหวัดชุมพร; หลักพุทธธรรม; ความนิยมทางการเมือง

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the political popularity, 2. To study the factors affecting political popularity, and 3. To present the integration of Buddhist principles for promoting political popularity of political parties in the general election of the House of Representatives in Chumphon Province. The research methodology was the mixed-methods approach. Qualitative research collected data from 19 key informants divided into two groups: religious leaders and political leaders, using in-depth interviews and analyzed using descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 400 people in Chumphon Province using a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as stepwise multiple regression analysis.

The research results were found that 1. The popularity of political parties in Chumphon was due to continuous work in the area, economic development policies, communication that reached the people, and strong local networks. It did not depend on trends but must build long-term confidence. 2. The political popularity factor affected the political popularity of political parties in the election of members of the House of Representatives in Chumphon Province, predicted by 71.1 percent, and the four principles of Sanghahavattu, social welfare, affected political popularity, predicted by 44.8 percent. 3. Integrating Buddhist principles to promote political popularity in Chumphon Province was as follows: The principle of Dana, charity, sustainable

giving through career development, education, and community; the principle of Piyavaca, kind words, building trust with polite words, going to the area, talking sincerely; the principle of Atthachariya, continuously helping people; and the principle of Samanattata, being neutral, transparent, listening, and building political confidence.

Keywords: Chumphon Provincial Representative; Buddhist Principles; Political Popularity

บทนำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของประเทศ ผ่านการใช้อำนาจอธิปไตยทางตรง อย่างไรก็ตาม ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมืองและตัวผู้สมัคร ยังปรากฏความผันแปรอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดชุมพร ซึ่งมีลักษณะการเลือกตั้งที่ซับซ้อนจากปัจจัยทั้งทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเครือข่ายอำนาจในท้องถิ่น ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษานี้ ที่มุ่งทำความเข้าใจกลไกความนิยมทางการเมืองในพื้นที่ผ่านมุมมองทางพุทธธรรม

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร (2566) ระบุว่าจังหวัดชุมพรมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งประมาณ 410,000 คน และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 72 ของผู้มีสิทธิทั้งหมด จังหวัดชุมพรมีจำนวนเขตเลือกตั้ง 3 เขต และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ จำนวน 3 คน โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร ซึ่งรับผิดชอบทั้งด้านการบริหารจัดการกระบวนการเลือกตั้ง การให้ความรู้แก่ประชาชน และการตรวจสอบความโปร่งใสในการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดชุมพรยังพบประเด็นปัญหาสำคัญ เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การใช้กลไกเครือข่ายชุมชนเพื่อโน้มน้าวการตัดสินใจของประชาชน การแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีข้อโต้แย้งในแง่ความยุติธรรม และการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของผู้แทนราษฎร ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าความนิยมทางการเมืองในพื้นที่ยังไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานของการพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ หากแต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับนโยบายหรือคุณธรรมของผู้สมัครโดยตรง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอ) ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อังคตตรนิกาย (อง.ปญจก. 22/61/72) สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความนิยมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ โดยหลักธรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ ความใกล้ชิด และความร่วมมือระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงของระบบการเมืองในระยะยาว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2546)

บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความนิยมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชุมพร ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมดังกล่าว และนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับฐานราก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกและความครอบคลุมทั้งในด้านเนื้อหาและเชิงสถิติ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชุมพร ซึ่งมีจำนวนประมาณ 410,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร, 2566)

2.2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ ส่งผลให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทั้ง 3 เขตเลือกตั้งของจังหวัด

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 รูปหรือคน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 6 รูป 2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 คน 5. นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และ 6. นักธุรกิจในพื้นที่จังหวัดชุมพร จำนวน 1 คน และ 2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร 1. ด้านความต่อเนื่องในการเลือกพรรค 2. ด้านการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค 3. ด้านความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนของพรรค และ 4. ด้านการสนับสนุนกิจการของพรรค ตอนที่ 3 การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ทาน โอบอ้อมอารี 2. ปิยวาจา วจีไพเราะ 3. อัตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน และ 4. สมานัตตตา วางตนพอดี กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่ม มุ่งนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม, ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร และส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ด้านทาน (การรู้จักการให้และเป็นผู้รับที่ดี) 2. ด้านปิยวาจา การพูดด้วยความรักใคร่ปรารถนาดีต่อประชาชน 3. ด้านอัตถจริยา การที่

อยากช่วยเหลือประชาชนด้วยความเต็มใจไม่แสวงหา 4. ด้านสมานัตตตา การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

4. การเก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์ และการแจกแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอธิบายการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร 2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร” สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร จากการสัมภาษณ์ พบว่า ความนิยมของพรรคการเมืองในจังหวัดชุมพรได้รับอิทธิพลจากความต่อเนื่องของพรรคในการทำงานในพื้นที่ การที่พรรคการเมืองสามารถรักษาความสัมพันธ์กับประชาชนได้อย่างสม่ำเสมอ มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น และไม่ละทิ้งพื้นที่หลังการเลือกตั้ง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและมีแนวโน้มเลือกพรรคเดิมซ้ำ การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในด้านนโยบายที่ช่วยเพิ่มรายได้ ลดค่าครองชีพ และส่งเสริมอาชีพของประชาชน พรรคการเมืองที่สามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมักได้รับการสนับสนุน นอกจากนี้ บทบาทของเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่นและกลุ่มอิทธิพล ก็เป็นตัวแปรสำคัญ การที่พรรคมีฐานเสียงจากนักการเมืองระดับท้องถิ่นหรือ

ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายขึ้น ความสามารถของผู้สมัครในการเข้าถึงประชาชน ก็มีผลต่อความนิยมของพรรค ผู้สมัครที่สามารถสื่อสารกับประชาชนได้ดี มีความเป็นกันเอง และเข้าใจปัญหาของคนที่พื้นที่มักได้รับความไว้วางใจมากขึ้น และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและนโยบายที่ชัดเจน มีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองได้รับการยอมรับ นโยบายที่จับต้องได้ เข้าใจง่าย และมีแผนปฏิบัติที่ชัดเจนจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน จะเห็นได้ว่าความนิยมของพรรคการเมืองในจังหวัดชุมพรไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระแสของพรรคเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงอาศัยการทำงานที่ต่อเนื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ และเครือข่ายที่เข้มแข็งในระดับท้องถิ่น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความต่อเนื่องในการเลือกพรรค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค ($\bar{X}=3.43$) ด้านความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนของพรรค ($\bar{X}=3.17$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสนับสนุนกิจการของพรรค ($\bar{X}=3.15$) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ดังนี้

2.1 ปัจจัยความนิยมทางการเมือง ส่งผลต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ได้ร้อยละ 71.1 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่าย สามารถทำนายได้ร้อยละ 92.3, ด้านกลุ่มอิทธิพล สามารถทำนายได้ร้อยละ 56.7 ด้านค่านิยมการเล็งผลปฏิบัติ สามารถทำนายได้ร้อยละ 49.2 ด้านคุณลักษณะ สามารถทำนายได้ร้อยละ 36.8, ด้านความรู้สามารถ สามารถทำนายได้ร้อยละ 28.6 และด้านประสบการณ์ สามารถทำนายได้ร้อยละ 17.8 ตามลำดับ

2.2 หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งผลต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 44.8 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักอรรถจริยา สงเคราะห์ประชาชน สามารถทำนายได้ร้อยละ 30.6, หลักสมานัตตตา วางตนพอดี สามารถทำนายได้ร้อยละ 29.5 และหลักทาน โอบอ้อมอารี 19.8 ตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร พบว่า การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ สมานัตตตา วางตนพอดี ($\bar{X}=3.93$) รองลงมาได้แก่ อุตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน ($\bar{X}=3.82$), ทาน โอบอ้อมอารี ($\bar{X}=3.79$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ปิยวาจา วจีไพเราะ ($\bar{X}=3.74$) ตามลำดับ

การบูรณาการหลักทาน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชุมพร ควรเน้น “การให้” ที่สร้างคุณค่า ไม่ใช่เพียงแจกของเพื่อหวังคะแนน แต่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น สนับสนุนอาชีพ ทุนการศึกษา และทักษะการพึ่งตนเอง พรรคการเมืองที่ให้ความสำคัญจริงใจ เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติ จะได้รับความศรัทธาอย่างยั่งยืน การลงพื้นที่ รับฟัง และดูแลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่วงเลือกตั้ง คือการให้ที่แท้จริง ที่สร้างความนิยมทางการเมืองในระยะยาวอย่างมั่นคงและยั่งยืน

การบูรณาการหลักปิยวาจา ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชุมพร คือการใช้วาจาสุภาพ จริงใจ และให้เกียรติประชาชน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความนิยมทางการเมือง นักการเมืองที่สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่ถ้อยคำรุนแรง และให้ความสำคัญกับการฟังปัญหา จะสามารถเชื่อมโยงกับประชาชนได้อย่างลึกซึ้ง พรรคการเมืองที่เน้นภาพลักษณ์ของความมีคุณธรรม ใช้ภาษาที่สะท้อนความเมตตาและความอ่อนโยน ความสม่ำเสมอในการสื่อสารและการลงพื้นที่อย่างจริงใจ ความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาของประชาชน พูดและทำ

การบูรณาการหลักอุตถจริยา ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชุมพร คือการสงเคราะห์ประชาชนอย่างจริงใจและต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงเพื่อหาเสียง แต่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว นักการเมืองควรช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การส่งเสริมอาชีพ และโครงสร้างพื้นฐาน เสียสละ ไม่เลือกปฏิบัติ พรรคการเมืองที่สนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ สนับสนุนผู้ด้อยโอกาส และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำงานเพื่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ช่วยสะท้อนความจริงใจและจริยธรรมของพรรค สร้างความนิยมและความเชื่อมั่นในระยะยาว ซึ่งทำให้ประชาชนเห็นความมุ่งมั่นในการพัฒนา และพร้อมสนับสนุนพรรคอย่างต่อเนื่องในการเลือกตั้ง

การบูรณาการหลักสมานัตตา ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชุมพร การวางตนอย่างพอดี มีความเป็นกลางและยุติธรรม นักการเมืองควรไม่ลำเอียงหรือเลือกปฏิบัติ สนับสนุนประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ความเป็นกลางนี้ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความไว้วางใจ และทำให้พรรคการเมืองได้รับการยอมรับในวงกว้าง นักการเมืองควรเข้าถึงประชาชน รับฟังปัญหา และดำเนินงานอย่างโปร่งใส มีความรับผิดชอบ สะท้อนความจริงใจและตั้งใจทำเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การมีวิสัยทัศน์และแนวทางพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจน ทำให้ประชาชนเห็นถึงความสามารถและพร้อมให้การสนับสนุนในระยะยาว นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ที่ดีและการเคารพความคิดเห็นต่างยังช่วยให้พรรคการเมืองเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ได้รับความนิยมนในการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร” ดังนี้

1. สภาพความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ พบว่า ความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ในจังหวัดชุมพร ความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงพลังความเปลี่ยนแปลงในสังคมและความต้องการของประชาชนในยุคใหม่ พรรคการเมืองในพื้นที่นี้ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สภาพทั่วไปของการสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญ เป็นการตระหนักถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร จากผลการวิจัยพบว่า ความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพรอยู่ที่ร้อยละ 71.1

โดยปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเครือข่าย มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานเสียง พรรคที่มีเครือข่ายในชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายครอบครัว จะสามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรง สร้างความไว้วางใจและความผูกพันระหว่างพรรคกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้เครือข่ายสื่อสังคมเพื่อสื่อสารและรับฟังความคิดเห็น ยิ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับพรรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานของชาตรี มหันตรัตน์ (2559) เรื่อง นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ความสัมพันธ์กับเครือข่ายเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของนักการเมืองถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี และยังเป็นกลยุทธ์สำคัญในยุคปัจจุบัน แม้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามรูปแบบการเลือกตั้งและวิถีชีวิตของประชาชนในอนาคต นอกจากนี้ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ยังส่งผลเชิงบวกต่อความนิยมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถทำนายความนิยมได้ร้อยละ 44.8 โดยเฉพาะอัตถจริยา หรือการสงเคราะห์ประชาชน ทำนายได้ร้อยละ 30.6 แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญต่อการช่วยเหลือที่จริงใจและต่อเนื่อง ขณะที่สมานัตตตา หรือการวางตนพอดี ทำนายได้ร้อยละ 29.5 ซึ่งถึงความสำคัญของความยุติธรรมและความเสมอภาค ส่วนทานหรือการให้ ทำนายได้ร้อยละ 19.8 สะท้อนความคาดหวังต่อความมีเมตตาและเสียสละของนักการเมืองอย่างแท้จริง ดังนั้น พรรคการเมืองที่ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างสม่ำเสมอ จะสามารถสร้างความไว้วางใจและความนิยมจากประชาชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร อภิปรายได้ว่า หลักทาน หรือการให้ ถือเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการเมืองเพื่อสร้างความนิยมอย่างยั่งยืน พรรคการเมืองที่เน้นการให้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่เพียงแจกสิ่งของเพื่อหวังคะแนนเสียง จะสามารถสร้างความไว้วางใจและศรัทธาได้ดีกว่า การให้ที่แท้จริงควรมุ่งสร้างคุณค่าและโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การส่งเสริมอาชีพ สนับสนุนทุนการศึกษา หรือการจัดอบรมทักษะอาชีพ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ การให้ในลักษณะนี้ทำให้ประชาชนเห็นความตั้งใจของพรรคในการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริง โดยไม่หวังผลตอบแทนระยะสั้น นอกจากนี้ การให้ที่เป็นธรรมและทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งในกลุ่มเกษตรกร ผู้สูงอายุ เยาวชน และแรงงานในท้องถิ่น ยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม พรรคการเมืองที่ลงพื้นที่พบปะ รับฟัง และช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงใจต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงชวหาเสียง จะได้รับความนิยมที่มั่นคงในระยะยาว แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของประคอง มาโต และคณะ (2564)

เรื่อง การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี ซึ่งพบว่า การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อพรรคการเมืองสามารถเกิดขึ้นได้จริงผ่านการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจังในหลักทานที่ยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร” ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร

1. การบูรณาการหลักทาน เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร การบูรณาการหลักทานในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกพรรคและการตัดสินใจของประชาชน หากพรรคการเมืองมีแนวทางการให้ที่ชัดเจน เช่น การสนับสนุนโครงการสาธารณประโยชน์ การพัฒนาชุมชน หรือช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ประชาชนจะมองเห็นความตั้งใจจริงในการทำงาน ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและความผูกพันกับพรรค เมื่อพรรคการเมืองใช้หลักทานอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช่เพียงการให้ในช่วงหาเสียง แต่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน จะทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรู้สึกว่าการกระทำมีความจริงใจและใส่ใจในความเป็นอยู่ของประชาชน นำไปสู่การตัดสินใจเลือกพรรคและตัวผู้สมัครด้วยความมั่นใจมากขึ้น ส่งผลให้พรรคได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและสร้างความนิยมในระยะยาว

2. การบูรณาการหลักปิยวาจา (วจีไพเราะ) เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร การบูรณาการหลักปิยวาจา (วจีไพเราะ) ในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร มีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจของประชาชน นักการเมืองที่ใช้ถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน และสร้างสรรค์ในการสื่อสาร จะสร้างความประทับใจและความไว้วางใจแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อพรรคการเมืองนำปิยวาจามาใช้ผ่านการปราศรัย การหาเสียง และการสื่อสารในพื้นที่ เช่น การรับฟังปัญหาประชาชนด้วยถ้อยคำที่ทำให้เกียรติและแสดงถึงความจริงใจ จะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่ดี ประชาชนจะรู้สึกว่าการกระทำที่สุจริตและให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีของประชาชน นำไปสู่การตัดสินใจเลือกพรรคและตัวผู้สมัครด้วยความเชื่อมั่น ส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของพรรคให้มั่นคงและยั่งยืน

3. การบูรณาการหลักอรรถจริยา (สงเคราะห์ประชาชน) เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร การบูรณาการหลักอรรถจริยา (การสงเคราะห์ประชาชน) เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจเลือกพรรคและความเชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อองค์กรการเมือง หากพรรคการเมืองให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา

คุณภาพชีวิต การสนับสนุนอาชีพ การส่งเสริมการศึกษา และการเข้าถึงสวัสดิการสังคม ประชาชนจะมองว่าพรรคมีความจริงจังในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน เมื่อนักการเมืองของพรรคลงพื้นที่ รับฟังปัญหา และดำเนินนโยบายช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม จะสร้างความไว้วางใจและความผูกพันกับประชาชน การสงเคราะห์ประชาชนที่ต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค ส่งเสริมสุขภาพชุมชน และให้โอกาสทางเศรษฐกิจ จะทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกพรรคที่แสดงถึงความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ต่อส่วนรวม การใช้หลักอัตถจริยาไม่เพียงช่วยเพิ่มความนิยมของพรรคการเมือง แต่ยังสร้างภาพลักษณ์ของพรรคให้เป็นองค์กรที่ประชาชนพึ่งพาได้ ส่งผลต่อการเลือกตั้งและความเชื่อมั่นที่มั่นคงของพรรคการเมืองในจังหวัดชุมพรต่อไป

4. การบูรณาการหลักสมานัตตตา (วางตนพอดี) เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองที่มีต่อพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร การบูรณาการหลักสมานัตตตา (วางตนพอดี) เพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพร ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกพรรค การตัดสินใจของประชาชน และความเชื่อมั่นต่อนักการเมืองของพรรค หากพรรคการเมืองและนักการเมืองมีความเสมอภาค ไม่แบ่งชนชั้น ปฏิบัติต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมโอ้อวดหรือใช้อำนาจในทางที่ผิด ย่อมสร้างความไว้วางใจและความนิยมจากประชาชน นักการเมืองที่ยึดหลักสมานัตตตา จะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำที่เข้าใจปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง โดยไม่ยกตนข่มผู้อื่น พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน การแสดงท่าทีที่พอดี สุภาพ และให้ความเคารพทุกฝ่าย จะช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นผู้นำที่เข้าถึงได้เมื่อประชาชนมองเห็นพรรคการเมืองและนักการเมืองที่วางตนอย่างเหมาะสมและจริงใจ จะเกิดความเชื่อมั่นและมีแนวโน้มเลือกพรรคนั้นมากขึ้น ส่งผลให้พรรคได้รับความนิยมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความต่อเนื่องในการเลือกพรรค พรรคการเมืองควรมีนโยบายการนำข้อมูลและปัญหาจากพื้นที่ต่าง ๆ มาใช้ในการออกแบบนโยบายที่เหมาะสม
2. ด้านการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค พรรคการเมืองควรมีนโยบายการสื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สื่อที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนในท้องถิ่น

การเผยแพร่นโยบายและผลการดำเนินงานจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค

3. ด้านความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนของพรรค พรรคการเมืองควรมีนโยบายที่เน้นความโปร่งใสในการทำงานของตัวแทนในพื้นที่

4. ด้านการสนับสนุนกิจการของพรรค พรรคการเมืองควรมีนโยบายสนับสนุนการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมและการตัดสินใจของพรรค เพื่อให้กิจกรรมของพรรคสามารถตอบสนองความต้องการและข้อเสนอแนะของประชาชนได้อย่างตรงจุด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านความต่อเนื่องในการเลือกพรรค พรรคการเมืองควรมีการจัดกิจกรรมลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เช่น การเยี่ยมเยียนชุมชน การรับฟังปัญหาของประชาชน และการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยตรง

2. ด้านการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรค พรรคการเมืองควรสื่อสารนโยบายอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา ใช้สื่อออนไลน์และการลงพื้นที่เพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชนจะช่วยให้พรรคได้รับการรับรู้ในวงกว้าง

3. ด้านความเชื่อมั่นในการเป็นตัวแทนของพรรค พรรคการเมืองควรลงพื้นที่และพบปะประชาชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อรับฟังปัญหาที่แท้จริงของประชาชน หรือมีกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและแสดงถึงความตั้งใจในการทำงาน

4. ด้านการสนับสนุนกิจการของพรรค พรรคการเมืองควรมีนโยบายสนับสนุนกิจกรรมในระดับชุมชนที่สามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของพรรคการเมืองที่มีความนิยมสูงในพื้นที่”

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “บทบาทของนโยบายด้านสังคมและเศรษฐกิจในการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองเดิม”

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกพรรคจากผู้สมัครพรรคการเมืองในจังหวัดชุมพร”

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การวิเคราะห์รูปแบบการตัดสินใจเลือกพรรคจากผู้สมัครในพื้นที่ชนบทและเมืองของจังหวัดชุมพร”

5. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตัวแทนพรรค และผลกระทบต่อการสนับสนุนพรรคในการเลือกตั้งครั้งถัดไปต่อพรรคการเมืองในจังหวัด ชุมพร”

6. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงออกสนับสนุน พรรคการเมืองเพื่อการเลือกตั้งในจังหวัดชุมพร”

เอกสารอ้างอิง

ชาติรี มหันตรัตน์. (2559). นักการเมืองถิ่นจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 3(2), 49-54.

ธีรยุทธ ชะนิล. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรม และการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้าง ความนิยมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสห วิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 295-308.

ประคอง มาโต และคณะ. (2564). การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อ นักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 115-128. <https://doi.org/10.14456/jra.2022.37>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พลิธัมม์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร. (2566). *สถิติการเลือก สส. จังหวัดชุมพร*. สืบค้น 2 มีนาคม 2567, จาก <https://www.ect.go.th/th/chumphon/statistical-information-scores-mp/35043>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นใน
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง*
APPLICATION OF BRAHMAVIHĀRADHAMMA PRINCIPALES IN
THE ADMINISTRATION OF LOCAL LEADERS AT BANKHO SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION MUEANG PAN DISTRICT
LAMPANG PROVINCE

พระอธิการพีรภานต์ ฐิตวายาโม (รูเปียน), ยุทธนา ปราณีต, ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
Phraathikarn Peerakant Thitawayamo (Rupeian), Yuttana Praneet, Silawat Chaiwong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: golfmew.gm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น
ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง 2. ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพรหมวิหาร
ธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมือง
ปาน จังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณด้วย
การแจกแบบสอบถาม โดยมีประชากรคือบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ
นำมาสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 86 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัย
เชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 10 รูปหรือ
คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =
4.40) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลัก
พรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ

*Received May 4, 2025; Revised May 23, 2025; Accepted June 25, 2025

อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับนัยสำคัญค่อนข้างสูง จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า 1. ด้านเมตตาด้วยการแสดงออกถึงความหวังดีด้วยการดูแลเอาใจใส่ 2. ด้านกรุณาด้วยการแนะนำและให้คำปรึกษาแก่บุคลากรอย่างเป็นธรรมชาติ 3. ด้านมุทิตาด้วยการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ต้องค้ำจุนด้วยการสนับสนุนซึ่งกันและกัน 4. ด้านอุเบกขาด้วยการปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นกลางและความยุติธรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์; พรหมวิหารธรรม; ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of work administration of local leaders at Ban Kho Sub-District Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province. 2. To study the relationship between the Bhrammavihāradhamma Principle and the work administration of local leaders in Ban Kho Sub-District Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province. 3. To present the Brahmaviharadhamma application to the work administration of local leaders at Ban Kho Subdistrict Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research by distributing questionnaires to the population, the personnel at Ban Kho Sub-District Administrative Organization, totaling 86 people who were randomly selected. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. Qualitative research was conducted by in-depth interviews with 10 key informants using content analysis techniques.

The results of the research were as follows: 1. The level of work administration of local leaders at Ban Kho Sub-District Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province, found that, overall, it was at a high level ($\bar{X} = 4.40$). When classified by each aspect, it was found

that all aspects were at a high level. 2. The relationship between the principle of the Brahmaviharadhamma and the work administration of local leaders at Ban Kho Sub-District Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province, was found that there was a positive relationship with statistically significant level at the 0.01, with a high level of significance. Therefore, the research hypothesis was accepted. 3. The application of the principle of the Brahmaviharadhamma to the work administration of local leaders at Ban Kho Subdistrict Administrative Organization, Mueang Pan District, Lampang Province, was found 1. Metta aspect by expressing good intentions by taking care of and paying attention 2. Karuna aspect by giving advice and counseling to personnel fairly 3. Mudita aspect by promoting good organizational culture by supporting each other 4. Upekkha aspect by treating each other with neutrality and justice.

Keywords: Application; Brahmaviharadhamma; Local Leaders

บทนำ

กฎหมายการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นแถลงนโยบายต่อสภาท้องถิ่นและจะต้องจัดทำรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาฯ และผู้บริหารจะต้องให้ประชาชนได้ทราบค่าแถลงนโยบายรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบาย ข้อบัญญัติประกาศต่าง ๆ และข้อมูลข่าวสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเปิดเผย ในองค์กรหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็้องค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้ กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใด ๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่ม การวางแผน การบริการ กำกับ การ และการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กั้นหลง, 2553)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยหนึ่งในการปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนโดยประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา จึงมีการ

บัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อใช้ เป็นกลไกในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนของการปกครองท้องถิ่น ในรูปแบบสุขาภิบาลนั้น ถูกพิจารณาว่ามีโครงสร้างไม่เหมาะสมที่จะรองรับการกระจายอำนาจที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิมให้เป็นเทศบาลตำบล พร้อมทั้งยกเลิกการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสุขาภิบาลเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2547) ซึ่งการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอพบเจอปัญหาในการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการในองค์กรและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กร จึงสมควรเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมด้วยหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารงานให้กับผู้บริหารท้องถิ่นเมื่อได้เข้ามาทำหน้าที่ หลักพุทธธรรมมีความสำคัญในเชิงการบริหารที่ผู้นำควรนำมาปรับใช้ซึ่งก็คือหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย 1. ด้านเมตตา 2. ด้านกรุณา 3. ด้านมุทิตา และ 4. ด้านอุเบกขา (ที.ม. 10/327/256) ที่เป็นหลัก เมื่อ “ผู้บริหาร” มีจิตใจที่มีเมตตาและกรุณาต่อบุคลากรภายในองค์กร คือ มีความปรารถนาให้บุคลากรในองค์กรมีความสุขและพ้นจากความทุกข์ คือ ปรารถนาให้บุคลากรภายในองค์กรได้ทำงานในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาแนวทางในการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง สำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนกำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่าง ๆ ภายในองค์การให้มีความสอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จำนวน 109 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาร์โร ยามาเน่ (อภินันต์ จันตะนี, 2549) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ จำนวน 3 คน กลุ่มบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976

3.2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ครอบคลุมประเด็นการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น และหลักพรหมวิหารธรรม สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถาม จำนวน 86

ฉบับ โดยแจกกับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียง เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม

(n=86)

การบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ตามหลักพรหมวิหารธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตา ความจริงใจ	4.36	0.74	มาก
2. ด้านกรุณา ความเห็นอกเห็นใจ	4.44	0.75	มาก
3. ด้านมุทิตา ความชื่นชมยินดี	4.34	0.75	มาก
4. ด้านอุเบกขา ความวางเฉย	4.38	0.72	มาก

การบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ตามหลัก พรหมวิหารธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ภาพรวม	4.38	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.67) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกรุณา ความเห็นอกเห็นใจ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.75) ด้านอุเบกขา ความวางเฉย ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.72) ด้านเมตตา ความจริงใจ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.74) ด้านมุทิตา ความชื่นชมยินดี ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.75) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n=86)

การบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านคนหรือบุคลากร	4.39	0.67	มาก
2. ด้านเงินหรืองบประมาณ	4.47	0.72	มาก
3. ด้านวัสดุสิ่งของ	4.47	0.68	มาก
4. ด้านวิธีการปฏิบัติงาน	4.27	0.60	มาก
ภาพรวม	4.40	0.59	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.59) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเงินหรืองบประมาณ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.72) ด้านวัสดุสิ่งของ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.68) ด้านคนหรือบุคลากร ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.67) ด้านวิธีการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.60) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น
ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า P	ระดับความสัมพันธ์	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	พรหมวิหารธรรม	การบริหารงาน	0.845**	0.01	สูง	✓	-
2.	เมตตา	นของผู้นำ	0.762**	0.01	สูง	✓	-
3.	กรุณา	ท้องถิ่นใน	0.792**	0.01	สูง	✓	-
4.	มูทิตา	องค์การ	0.691**	0.01	สูง	✓	-
5.	อุเบกขา		0.783**	0.01	สูง	✓	-

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่า หลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น
ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมมี
ความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ในระดับสูง ($R = 0.845^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ
พิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านกรุณา ความเห็นอกเห็นใจกับการบริหารงานของผู้นำ
ท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์
เชิงบวกในระดับสูง ($r = 0.792^{**}$) ด้านอุเบกขา ความวางเฉย ($r = 0.783^{**}$) ด้านเมตตา
ความจริงใจ ($r = 0.762^{**}$) และด้านมูทิตา ความชื่นชมยินดี ($r = 0.691^{**}$) ทุกด้านมี
ความสัมพันธ์ในระดับสูง จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นใน
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า

3.1 ด้านเมตตา ความจริงใจ ประกอบด้วย การแสดงออกถึงความหวังดีด้วย
การดูแลเอาใจใส่เป็นการให้ความสำคัญกับความรู้สึก การสนับสนุนบุคลากรและการ
ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่เป็นการทำให้เกิดแรงจูงใจในเชิงบวกที่ช่วยเพิ่ม
ประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น และการมีความเห็นอกเห็นใจและเสียสละทำเพื่อส่วนรวม
ที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นทำให้เกิดความร่วมมือตามมา

3.2 ด้านกรุณา ความเห็นอกเห็นใจ ประกอบด้วย การแนะนำและให้คำปรึกษาแก่บุคลากร การช่วยเหลือบุคลากรด้วยความเป็นธรรม การมีความเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกผู้ที่ได้รับผล และการปกครองด้วยความยืดหยุ่นมีวิธีการจัดการที่เหมาะสม

3.3 ด้านมูทิตา ความซื่อสัตย์ ประกอบด้วย การส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีองค์กรด้วยการสนับสนุนซึ่งกันและกัน การชื่นชมอย่างจริงใจและให้รางวัลเพื่อเป็นกำลังใจให้บุคลากร และการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความสัมพันธ์

3.4 ด้านอุเบกขา ความวางเฉย ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อกันด้วยความเป็นกลางและความยุติธรรมเป็นการก่อให้เกิดค่านิยมที่ยึดถือความเท่าเทียม การควบคุมอารมณ์และแยกแยะด้วยเหตุผลจะช่วยให้ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ และการมีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงที่ทำให้แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายผลเพื่อหาความสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.59) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านเงินหรืองบประมาณ ด้านวัสดุสิ่งของ ด้านคนหรือบุคลากร และด้านวิธีการปฏิบัติงาน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพิททล เสวตวรรณ (2564) เรื่อง การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การพัฒนาทางการเมืองต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ คน (Man) ($\bar{X} = 3.98$) รองลงมาได้แก่ ด้านการแบ่งโครงสร้างทางการเมือง ($\bar{X} = 3.88$) ด้านการจัดการ (Management) ($\bar{X} = 3.83$) ด้านวัสดุดิบ (Materials) ($\bar{X} = 3.83$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเงิน (Money) ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

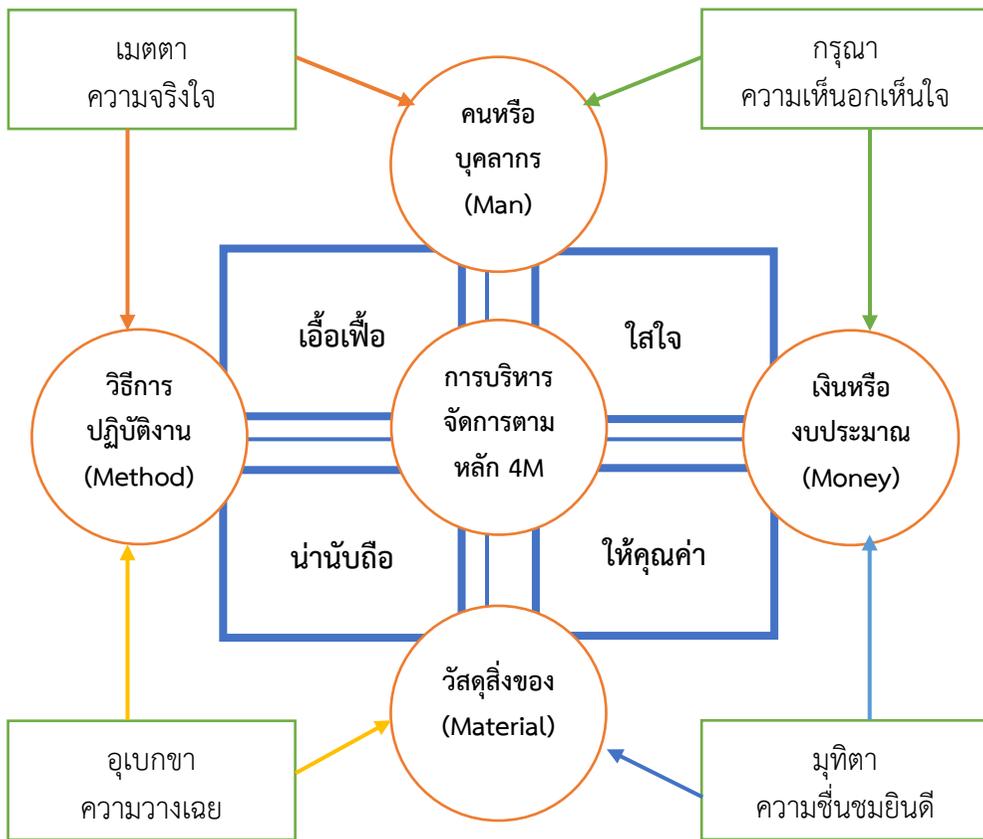

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับนัยสำคัญค่อนข้างสูง กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ สามารถนำหลักพรหมวิหารธรรม มาประยุกต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จึงยอมรับสมมติฐาน การวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพลภัทร ปิ่นทอง (2557) เรื่อง การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ครู เจ้าหน้าที่ และนักการศึกษาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ อายุการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยดังที่กล่าวมาเป็นตัวชี้วัดสำคัญให้เห็นถึงหลักพรหมวิหาร 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการในองค์กร

3. การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า 1. ด้านเมตตา ความจริงใจ ด้วยการแสดงออกถึงความหวังดีด้วยการดูแลเอาใจใส่และสนับสนุนบุคลากร ในการปฏิบัติหน้าที่ 2. ด้านกรุณา ความเห็นอกเห็นใจ ด้วยการแนะนำและให้คำปรึกษาแก่บุคลากร และให้การช่วยเหลือบุคลากรด้วยความเป็นธรรม 3. ด้านมุทิตา ความชื่นชมยินดี ด้วยการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ต้องคัดร์ด้วยการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และการจัดกิจกรรม พัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความสัมพันธ์ 4. ด้านอุเบกขา ความวางเฉย ด้วยการปฏิบัติ ต่อกันด้วยความเป็นกลางและความยุติธรรมเป็นการก่อให้เกิดค่านิยมที่ยึดถือความเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระคำพต พุฑธสโร (2557) เรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกล อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผลวิจัยพบว่า ด้านเมตตา พบว่า ผู้บริหารควรมอบความรักความอบอุ่นด้วยไมตรีจิตที่ดีต่อผู้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง ด้านกรุณา พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสงสารต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาควรที่จะให้ความเคารพต่อผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ ด้านมุทิตา พบว่า

ผู้บริหารควรพลอยยินดีทุกครั้งเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน เช่น ได้รับตำแหน่งสูงขึ้นเท่าที่จะทำได้สม่ำเสมอ ด้านอุเบกขา พบว่า ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เข้าใจใครคนใดคนหนึ่งไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขออำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง” มีรายละเอียดดังนี้ เอื้อเพื่อ ผู้นำที่มีความเอื้อเพื่อจะคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมี

ความสุขและเต็มศักยภาพ ด้วยการนำหลักเมตตาที่ใช้กับบุคลากรและวิธีการปฏิบัติงานทำให้เกิดการแสดงออกต่อกันในการสนับสนุนช่วยเหลือกันเป็นหนทางสำคัญในการบริหารและปกครององค์กรให้เกิดความสามัคคีและมีคุณภาพ ใสใจ ผู้นำที่มีความใสใจจะคำนึงถึงทั้งผลประโยชน์ขององค์กรและความต้องการของพนักงาน ยังรวมไปถึงการมีความรอบคอบในการบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย ซึ่งก็ได้นำเอาหลักกรุณามาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่มากขึ้น จึงต้องมุ่งเน้นในการพัฒนาบุคลากรและงบประมาณให้มีความสอดคล้องกันด้วยหลักความคุ้มค่ามากที่สุด ให้คุณค่า การบริหารที่มุ่งเน้นการยอมรับความสำคัญและศักยภาพของบุคลากร โดยการสร้างวัฒนธรรมที่ให้คุณค่าแก่ทุกคนในองค์กร เสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และความรับผิดชอบในงาน โดยได้นำหลักมูทิตามาช่วยในการสนับสนุนบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจากการบริหารด้วยการให้คุณค่าจะสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนรู้สึกมีส่วนร่วม มีความหมาย และพร้อมที่จะทุ่มเทเพื่อความสำเร็จขององค์กร นานับถือ ผู้นำที่มีความน่านับถือจะเป็นต้นแบบที่ดี มีความเป็นธรรม แสดงออกถึงความโปร่งใสในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในองค์กร และนำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว โดยได้นำหลักอุเบกขามาช่วยให้เกิดการปฏิบัติตนอย่างเป็นกลางเป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม และการให้เกียรติยอมรับในความสามารถของทุกคนเป็นสิ่งที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการส่งเสริมพัฒนาความรู้ที่เหมาะสมให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
2. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการส่งเสริมกำลังใจให้กับบุคลากรเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
3. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีสนับสนุนนโยบายในการปฏิบัติงานด้วยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับระเบียบการปฏิบัติงานของบุคลากร
4. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการนำหลักคุณธรรมเข้ามาใช้ร่วมกับการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
5. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนารูปแบบการบริหารงานที่มีความทันสมัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติในการพัฒนาความรู้ที่เหมาะสมให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างต่อเนื่อง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์ที่เป็น การให้กำลังใจให้กับบุคลากร อย่างการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน การมีมุมกาแฟ ไว้ปรึกษาหารือกัน เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนและร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาระเบียบการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการจัดอบรมคุณธรรมและจริยธรรมการ ปฏิบัติงานในองค์กร มุ่งเน้นให้บุคลากรนำหลักคุณธรรมเข้ามาใช้ร่วมกับการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอควรมีการจัดประเมินการปฏิบัติงานอย่าง สม่าเสมอเพื่อนำมาออกแบบในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานที่มีความทันสมัยมาก ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาความผูกพันของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน ขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
2. ควรศึกษาการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง
3. ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุน การบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัด ลำปาง

เอกสารอ้างอิง

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2547). *การปกครองส่วนท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- พระคำพต พุทธสโร. (2557). *ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลภัทร ปิ่นทอง. (2557). *การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิททล เสวตวรรณ. (2564). *การพัฒนาทางการเมืองที่มีผลต่อการบริหารงานขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำใฝ่บริการในองค์กร : แนวคิดหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา หจก.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ. (2567). *ข้อมูลอัตรากำลัง*. ลำปาง: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขอ อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง.
- อภินันต์ จันตะนี. (2549). *การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง
ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย*
BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING THE LEADERSHIP OF
LOCAL POLITICIANS IN NONGKHAI PROVINCE

อภิวัฒน์ชัย พุทธจร, อนุภูมิ โสวเกษม, สุรพล สุษะพรหม
Apiwatchai Phuttajorn, Anuphum Sowkasem, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: apiwatchai.phut@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย และ 3. นำการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ดำเนินวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.938 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมือง พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญปัญหาที่ทำนายทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาที่ทำนายทางสังคม สามารถกำหนดแนวทางที่เป็นรูปธรรม และการสนับสนุนและการระดมทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาที่ทำนายทางสังคม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการสื่อสาร และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำทางการเมืองได้

* Received May 10, 2025; Revised June 21, 2025; Accepted June 25, 2025

32.80 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ขณะเดียวกับหลักสัพบุริสธรรม 7 ด้านฉัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านกาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล และ ด้านปริสัญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ก็มีผลต่อการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับหนึ่ง คิดเป็น 47.40 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธรธรรมช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองท้องถิ่นที่รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

คำสำคัญ: พุทธรธรรม; ภาวะผู้นำทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น; สัพบุริสธรรม 7

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the political leadership of local politicians in Nong Khai Province, 2. To study the factors affecting the political leadership of local politicians in Nong Khai Province and 3. To integrate the principles of Buddhism to promote the political leadership of local politicians in Nong Khai Province. The mixed-method research was used. The qualitative research used in-depth interviews with 18 key informants. Descriptive content interpretation analysis and focus group discussions with 10 people or people were used to confirm the knowledge obtained after data synthesis. The quantitative research, a questionnaire with a reliability value of 0.938 was used to collect data from samples of 400 people. Data were analyzed by finding the frequency, percentage, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed three key insights: 1. Political leadership It was found that local politicians must face social challenges such as economic inequality, having a vision to solve social challenges, being able to set concrete guidelines, and supporting and mobilizing resources to solve social challenges. 2. Factors affecting political leadership included personality, knowledge, communication skills, and having good governance principles in administration, which can jointly predict political leadership at 32.80 percent at a statistically significant level of 0.01. At the same time, the 7 principles of Sappurisadhamma, Dhammanyuta - knowing the cause, Mattanyuta - knowing

the moderation, Kalanyuta - knowing the time, and Parisanyuta - knowing the community, also influenced promoting political leadership to a certain extent, accounting for 47.40 percent. 3. Integrating Buddhist principles helped promote political leadership in local politicians who know the cause, know the effect, know themselves, know the moderation, know the time, know the community, and know people.

Keywords: Buddhist Principles; Political Leadership; Local Politicians; Sappurisdhamma 7

บทนำ

การเมืองท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญของระบบการเมืองระดับฐานราก โดยมีลักษณะเฉพาะที่สัมพันธ์โดยตรงกับผลประโยชน์และการจัดสรรทรัพยากรของประชาชนในพื้นที่ จึงเป็นเวทีที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาแสวงหาและใช้อำนาจ ทั้งด้านนโยบาย การบริหารงบประมาณ และการควบคุมกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งอาจมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มเฉพาะ หรือส่วนตน ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนความหลากหลายของผลประโยชน์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่มีภาคประชาชน ผู้นำชุมชน กลุ่มทุน ภาครัฐ และประชาสังคมมีบทบาทร่วมกันในระดับท้องถิ่น (ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ, 2556) นักการเมืองท้องถิ่นคือผู้เข้าสู่สนามอำนาจผ่านการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกประชาธิปไตยที่สร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งฝ่ายบริหาร เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น สมาชิกสภาท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการเป็นตัวแทนประชาชน กำหนดนโยบายสาธารณะ และตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจภายในองค์กร การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งและติดตามตรวจสอบจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับชุมชนอย่างยั่งยืน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2552)

ในปัจจุบัน การเมืองท้องถิ่นของไทยยังดำเนินอยู่ภายใต้บริบทของประชาธิปไตยแบบกลไก (Machine Politics) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือการจัดระเบียบทางการเมืองในรูปแบบเครือข่ายแนวดิ่ง โดยยึดโยงกับระบบอุปถัมภ์หรือ "ระบบลูกพี่-ลูกน้อง" ที่ผู้นำทางการเมืองใช้ตำแหน่งในการจัดสรรผลประโยชน์เพื่อแลกกับการสนับสนุนทางการเมือง กลุ่มการเมืองดังกล่าวมักให้ความสำคัญกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ขาดความโปร่งใส และละเลยต่อเสียงของประชาชน แม้จะได้รับอำนาจผ่านการเลือกตั้งโดยตรงก็ตาม ความไม่สมดุล

ระหว่างอำนาจกับความรับผิดชอบนี้นำไปสู่ปัญหาทุจริต การเอื้อประโยชน์ และการใช้อำนาจโดยไร้จรรยาบรรณ ซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ (ปธาน สุวรรณมงคล, 2554)

แม้จังหวัดหนองคายจะมีโครงสร้างการเมืองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนระดับฐานราก แต่กลับประสบปัญหาผู้นำที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม นักการเมืองบางรายใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว กระทำการทุจริต และละเมิดกฎหมาย ส่งผลให้การบริหารขาดความน่าเชื่อถือและบั่นทอนศรัทธาประชาชน ขณะเดียวกัน ผู้นำบางคนแม้สุจริตแต่ขาดภาวะผู้นำและประสิทธิภาพในการจัดการ การเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์จึงต้องการผู้นำที่ผสมผสานคุณธรรมและภาวะผู้นำอย่างสมดุล ตามแนวคิดของนักปรัชญาการเมืองคลาสสิก เพื่อสร้างการปกครองที่ยั่งยืนและเป็นธรรม (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2532) นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าพระองค์ได้ทรงวางหลักการส่งเสริมภาวะผู้นำเอาไว้ โดยมุ่งเน้นที่การส่งเสริมจิตเป็นสำคัญ เพราะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจิตแล้วก็ได้ชื่อว่าบุคคลนั้นได้รับการพัฒนาทุกอย่าง เป็นคนที่มีจิตใจสูง เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องแล้ว จะนำความสุขมาให้แก่ตนเองผู้อื่นและสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2554) ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการส่งเสริมองค์กรให้เข้มแข็งและถึงพร้อมด้วยสัมมาปัญญาในองค์กร โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นในหลักสัปบุริสธรรม จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ หรือเป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง มี 7 ประการประกอบด้วย 1. ธัมมัญญุตตา (ผู้รู้จักเหตุ) 2. อตถัญญุตตา (ผู้รู้จักผล) 3. อตตัญญุตตา (ผู้รู้จักตน) 4. มัตตัญญุตตา (ผู้รู้จักประมาณ) 5. กาลัญญุตตา (ผู้รู้จักกาล) 6. ปริสัจญุตตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) และ 7. ปุคคลัญญุตตา (ผู้รู้จักบุคคล) (ที.ปา. (ไทย) 11/331/264)

จากการตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำให้ใช้อำนาจรัฐอย่างมีคุณธรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถาม (Survey Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ในพื้นที่ 18 แห่ง จำนวน 178,404 คน (สำนักงานการส่งเสริมปกครองท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 18 รูปหรือคน เลือกโดยเฉพาะเจาะจงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงนี้เป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงในประเด็นที่ศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาที่มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC จากการคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .938

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งเกิดจากการสนทนาโดยมีประเด็นที่เจาะจงเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งการบันทึกเทป

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลในจังหวัดหนองคาย ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 400 ชุด คิดเป็น 100%

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า 1. ด้านการกำหนดปัญหาที่ทำนายทางสังคม กล่าวคือปัจจัยภายนอกและภายในชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของโครงสร้างพื้นฐาน และความไม่ปลอดภัยในชุมชน เป็นประเด็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข ควบคู่ไปกับการจัดการปัญหาระบบการปกครองท้องถิ่น และความขัดแย้งในชุมชน 2. ด้านวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาที่ทำนายทางสังคม การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะในมิติของวิสัยทัศน์เชิงแก้ไขปัญหาสังคม ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิผล ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน รอบด้าน และมีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ 3. ด้านการสนับสนุนและการระดมทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาที่ทำนายของสังคม การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในมิติของการสนับสนุนและการระดมทรัพยากร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

สมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ด้านบุคลิกภาพ 2. ด้านวิสัยทัศน์ 3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ 4. ด้านความรู้ความสามารถ 5. ด้านคุณธรรมจริยธรรม 6. ด้านความสามารถในการสื่อสาร 7. ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

การถ่อมเกลตาทางการเมือง	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.749	0.242		7.212**	0.000
ด้านบุคลิกภาพ (SumA)	0.206	0.040	0.239	5.105**	0.000
ด้านความรู้ความสามารถ (SumD)	0.125	0.031	0.224	4.055**	0.000
ด้านความสามารถในการสื่อสาร (SumF)	0.084	0.031	0.134	2.714**	0.007
ด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร (SumG)	0.107	0.037	0.160	2.924**	0.004

Multiple R = 0.583a R Square = 0.340 Adjusted R Square = 0.328 Std. Error = 0.31939

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายส่งผลอยู่ 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ด้านบุคลิกภาพ (SumA) ด้านความรู้ความสามารถ (SumD) ด้านความสามารถในการสื่อสาร (SumF) และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร (SumG) ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.749 + 0.206_{\text{SumA}} + 0.125_{\text{SumD}} + 0.084_{\text{SumF}} + 0.107_{\text{SumG}}$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = (0.239) Z_{\text{SumA}} + (0.224) Z_{\text{SumD}} + (0.134) Z_{\text{SumF}} + (0.160) Z_{\text{SumG}}$$

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ได้ร้อยละ 32.80 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ สามารถทำนายการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายได้ร้อยละ 23.90 ด้านความรู้ความสามารถ สามารถทำนาย ได้ร้อยละ 22.40 ด้านความสามารถใน

การสื่อสาร สามารถทำนายได้ร้อยละ 13.40 และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สามารถทำนายได้ร้อยละ 16.00 ตามลำดับ

สมมติฐานเกี่ยวกับสมมติฐานที่ 2 ประกอบด้วย 1. ด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ (SumH) 2. ด้านอัตถัญญาตา เป็นผู้รู้จักผล (SumI) 3. ด้านอัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักตน (SumJ) 4. ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ (SumK) 5. ด้านกาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล (SumL) 6. ด้านปริสัญญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน (SumM) และ 7) ด้านบุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล (SumN) อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย

หลักสัปปุริสธรรม	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.526	0.199		7.686**	0.000
ด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ (SumH)	0.136	0.035	0.223	3.885**	0.000
ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ (SumK)	0.243	0.045	0.344	5.390**	0.000
ด้านกาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล (SumL)	0.124	0.031	0.180	3.945**	0.000
ด้านปริสัญญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน (SumM)	0.136	0.045	0.140	3.029**	0.003
ด้านบุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล (SumN)	0.194	0.044	0.201	4.408**	0.000

Multiple R = 0.695^a R Square = 0.483 Adjusted R Square = 0.474 Std. Error = 0.28261

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายส่งผลอยู่ 5 ด้าน คือ 1. ด้านธัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุ 2. ด้านมัตตัญญาตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 3. ด้านกาลัญญาตา เป็นผู้รู้จักกาล 4. ด้านปริสัญญญาตา เป็นผู้รู้จักชุมชน 5. ด้านบุคคลัญญาตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.526 + 0.136_{\text{SumH}} + 0.243_{\text{SumK}} + 0.124_{\text{SumL}} + 0.136_{\text{SumM}} + 0.194_{\text{SumN}}$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = (0.223) Z_{\text{sumH}} + (0.344) Z_{\text{sumK}} + (0.180) Z_{\text{sumL}} + (0.140) Z_{\text{sumM}} + (0.201)$$

Z_{sumN}

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ส่งผลอยู่ 5 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ แสดงว่าได้ร้อยละ 47.40 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. ด้านธัมมัญญุตตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ได้ร้อยละ 22.30 2. ด้านมัตตัญญุตตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ได้ร้อยละ 34.40 3. ด้านกาลัญญุตตา เป็นผู้รู้จักกาล ได้ร้อยละ 18.00 4. ด้านปริสัจญุตตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ได้ร้อยละ 14.00 และ 5. ด้านบุคคลัญญุตตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ได้ร้อยละ 20.10 ตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย พบว่า หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย โดย 1. ด้านธัมมัญญุตตา เป็นผู้รู้จักเหตุ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความเข้าใจ ความมุ่งมั่น และความเสียสละ 2. ด้านมัตตัญญุตตา เป็นผู้รู้จักผล นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน โดยต้องวิเคราะห์ผลกระทบทั้งระยะสั้นและยาวก่อนดำเนินนโยบาย เพื่อให้มั่นใจว่านโยบายมีผลดีต่อชุมชนและไม่ก่อปัญหาใหม่ 3. ด้านอรรถัญญุตตา ความรู้ในตนเอง นักการเมืองท้องถิ่นต้องสำรวจตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 4. ด้านมัตตัญญุตตา ความรู้จักประมาณ นักการเมืองท้องถิ่นต้องบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน 5. ด้านกาลัญญุตตา ความรู้จักกาลเวลา นักการเมืองท้องถิ่นต้องบริหารเวลาและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวางแผนและตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นทันที 6. ด้านปริสัจญุตตา ความรู้จักชุมชน นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งในชุมชนและเข้าถึงประชาชนทุกระดับ เพื่อเข้าใจปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง 7. ด้านบุคคลัญญุตตา ความรู้จักบุคคล นักการเมืองท้องถิ่นต้องเข้าใจประชาชนอย่างลึกซึ้งผ่านการรับฟังและสังเกตความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบายที่ตรงกับความต้องการของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย พบว่า การส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 1. ด้านการกำหนดปัญหาที่ท้าทายทางสังคม คือ นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย ต้องเผชิญปัญหาหลายด้าน เช่น การเข้าถึงข้อมูล

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การศึกษา และปัญหาสังคมอื่น ๆ รวมถึงสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน และความปลอดภัยในชุมชน 2. ด้านมิวึลตีพัสตีในการแก้ไขปัญหาที่ทำ ทายทางสังคม นักการเมืองท้องถิ่นมิวึลตีพัสตีชัดเจนและรอบคอบ สามารถกำหนดแนวทาง ที่เป็นรูปธรรม และสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน 3. ด้านการสนับสนุนและการระดม ทรัพยากรในการแก้ไขปัญหาที่ทำทายทางสังคม ภาวะผู้นำทางการเมืองด้านการสนับสนุน และระดมทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ลำภู และคณะ (2566) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธ ธรรมเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม มี 6 ประการ คือ 1. หลักนิติธรรม ได้แก่ รักษาระเบียบ กฎหมาย และจารีตประเพณีอย่าง เคร่งครัด 2. หลักคุณธรรม ได้แก่ เป็นแบบอย่างในเรื่องของศีลธรรมและคุณธรรม ซื่อสัตย์ และใจกว้าง 3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างมาตรการป้องกันการทุจริตและการ กระทำที่ไม่เป็นธรรม การสร้างเครือข่ายความโปร่งใส 4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ เปิด โอกาสให้ประชาชนได้ทราบถึงกระบวนการตัดสินใจเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจ 5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ให้ความสำคัญในการตัดสินใจที่ เหมาะสมและคิดถึงผลกระทบต่อท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ 6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ กระจายสิทธิและความเป็นอยู่ที่เหมาะสมแก่ทุกคนในสังคม ในทำนองเดียวกันก็ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2564) เรื่อง การบูรณาการหลัก ธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองใน จังหวัดนครราชสีมา 1. ด้านอำนาจและอิทธิพล รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง 2. ด้าน พฤติกรรม มุ่งสร้างผลงานทางการเมืองให้สะท้อนความเป็นผู้นำ 3. ด้านคุณลักษณะ ภาพลักษณ์นักการเมืองต้องกล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญกับความจริง 4. ด้านสถานการณ์ ผู้นำ ต้องรู้จักตน รู้จักคน รู้จักงาน รู้จักการประนีประนอม มีความรับผิดชอบ และมีวิสัยทัศน์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ ด้าน ความสามารถในการสื่อสาร และด้านมีหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยสามารถร่วมกัน พยากรณ์ภาวะผู้นำทางการเมืองได้ 32.80 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ขณะเดียวกับ หลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านธัมมัญญุตตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ด้านมัตตัญญุตตา เป็นผู้รู้จักประมาณ ด้านกาลัญญุตตา เป็นผู้รู้จักกาล และด้านปริสัญญุตตา เป็นผู้รู้จักชุมชน ก็มีผลต่อการส่งเสริม ภาวะผู้นำทางการเมืองในระดับหนึ่ง คิดเป็น 47.40 สอดคล้องกับงานวิจัยของเสน เฉโร

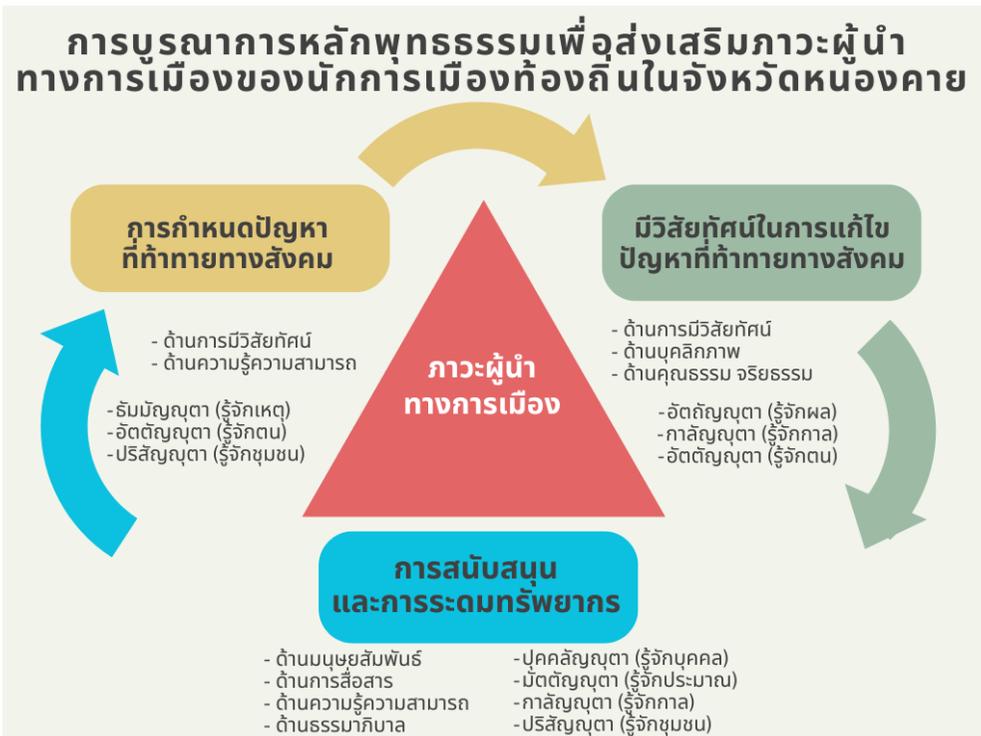

(2567) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำในการปกครองข้าราชการ ตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล พบว่า พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำในการปกครองข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลมี 3 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 แสดงว่าปัจจัยเชิงจิตสำนึกสามารถร่วมกันทำนาย ภาวะผู้นำในการปกครองข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้ร้อยละ 39.5 และ หลักฆราวาสธรรม 4 ส่งผลต่อภาวะผู้นำในการปกครองข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาลมี 2 ด้าน แสดงว่าหลักฆราวาสธรรม สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำในการปกครอง ข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้ร้อยละ 15.5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญภักดิ์ รัตนคำฟู และคณะ (2567) เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำทางการเมือง ส่งผลต่อความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง มี 3 ด้าน คือ อำนาจ-อิทธิพลของผู้นำ สถานการณ์ของผู้นำ และคุณลักษณะของผู้นำตามลำดับ แสดงว่าภาวะผู้นำทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนายความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง ได้ร้อยละ 78.7 และหลักปาปานิโครธรรม มี 2 ด้าน คือ จักขุมาผู้นำจะต้องรู้จักมองการณ์ไกล และนิสสยสัมปັນโน ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แสดงว่าหลักปาปานิโครธรรมสามารถร่วมกันทำนายการสร้าง ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง ได้ร้อยละ 47.9

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายตามหลักสัพบุริสธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์อาคม อาคมธีโร (2565) เรื่อง พุทธบูรณาการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย ของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยของจังหวัดเพชรบุรีตามหลักสัพบุริสธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ในทำนองเดียวกันก็ยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ สุรพลโย (เอมพันธ์) (2564) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ

ตามหลักสี่ปฐพีธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ชัดแย้งกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล และอภิญา ฉัตรช่อฟ้า (2567) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สี่ปฐพีธรรม 7 พบว่า การประยุกต์หลักสี่ปฐพีธรรม 7 ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้านโดยมีด้านธัมมัญญาตาอยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 จากแผนภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน

จังหวัดหนองคาย โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นฐานคิด ดังนี้ 1. การกำหนดปัญหาที่ท้าทายทางสังคมถือเป็นจุดเริ่มต้นของภาวะผู้นำ โดยนักการเมืองต้องสามารถรับรู้และเข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้างหรือบริบทของชุมชนในเชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับพุทธธรรม เช่น อัมมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุแห่งปัญหา อัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผลแห่งการกระทำและปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักชุมชน ผู้นำที่มีองค์ความรู้เหล่านี้จะสามารถกำหนดปัญหาได้ตรงประเด็นและมีเป้าหมายการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม 2. จากการกำหนดปัญหา ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีจริยธรรมและรอบคอบ อิงหลักธรรมที่เน้น อัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักตน กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล และอัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผลแห่งการกระทำ ผู้นำทางการเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการกำหนดทิศทางนโยบาย มีความกล้าตัดสินใจบนฐานของคุณธรรม และสร้างความชอบธรรมทางการเมืองผ่านการมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม 3. การสนับสนุนและการระดมทรัพยากร ซึ่งเป็นการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยต้องอาศัยทักษะในการสื่อสาร การบริหารความสัมพันธ์ และการใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอควร ตามหลักปุคคลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล มัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล และปรีชาญาณ เป็นผู้รู้จักชุมชน การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญให้การบริหารจัดการภาครัฐในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ และสามารถขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรวิเคราะห์ข้อมูลจากประชาชนอย่างรอบด้าน เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น เพื่อระบุสาเหตุปัญหาและแก้ไขอย่างตรงจุด ส่งเสริมประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรใช้เทคโนโลยีเพื่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับถ้อยคำและกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
3. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีวินัยในการบริหารเวลา มีความคิดริเริ่ม รู้เท่าทันสถานการณ์ ปรับตัวได้ มุ่งแก้ปัญหาประชาชน ยึดประโยชน์ชาติและสุจริตในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำได้เสริมสร้างทักษะด้านการบริหารจัดการ การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหา
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรสร้างทีมงานที่มีความสามารถในการสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ โดยให้ทีมงานมีบทบาทในการติดตามและกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด
3. นักการเมืองท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาจากเหตุการณ์เดิม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดหนองคายและจังหวัดอื่น ๆ”
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในบริบทของการมีส่วนร่วมของประชาชน”
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดหนองคายและจังหวัดอื่น ๆ”

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2556). *การจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการบริหารองค์การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิทยวิสุทธิ.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2532). *ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธีรยุทธ ชะนิล และอภิญา ฉัตรช่อฟ้า. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรม และการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสร้างความนิยมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 295–308.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). *ภาวะผู้นำและผู้นำกลยุทธ์ Leadership and Strategic Leader*. กรุงเทพฯ: ทริปเฟลด์ กรู๊ป.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2554) *การเมืองท้องถิ่น : การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร*. กรุงเทพฯ: จตุพรดีไซด์.

- พรเศรษฐิติ วุฒิปัญญาอิสกุล. (2564). การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมือง ของนักการเมืองในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(1), 131–140.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2544). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์. ฟรินด์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโกล (เอมพันธ์). (2564). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ. *พุทธมัจค์*, 6(2), 52–63.
- พระสมุห์อาคม อาคมอิโร และคณะ. (2565). พุทธบูรณาการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย ของจังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์*, 1–15.
- เพ็ญภัค รัตนคำฟู และคณะ. (2567). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาสังคมในจังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(3), 157–171.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย ลำภู และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 65–80.
- สำนักงานส่งเสริมปกครองท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย. *ข้อมูลพื้นฐาน อปท..* สืบค้น 10 พฤษภาคม 2567, จาก <http://www.nongkhailocal.go.th/public/basicinformation/data/index/menu/213>
- เสน่ เฉโร. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำในการปกครองข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 7(6), 109–121.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย* POLITICAL COMMUNICATION INFLUENCING THE INSTITUTIONALIZATION OF THAI POLITICAL PARTIES

วิภาดา วงศ์วานิชวิริยะ, จิดาภา ธิரசิริกุล, ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร

Wipada Wongwanitwiriya, Jidapa Thirasirikul, Chanchai Chitlaoarporn

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University

Corresponding Author E-mail: wipadawongwanitwiriya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย 2. ศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยของการสื่อสารทางการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย 3. พัฒนาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการพัฒนาความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือนักการเมือง นักวิชาการ รวมถึงสื่อมวลชน รวมจำนวน 20 คน สุ่มแบบสถิติเชิงอนุมาน และเสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 2400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย โดยเฉพาะการมีโครงสร้างการสื่อสารภายในที่ชัดเจน การสื่อสารกับประชาชนที่ต่อเนื่อง และเนื้อหาที่สะท้อนอุดมการณ์และจุดยืนของพรรคอย่างชัดเจน ปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ความภักดี และความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างพรรคสมาชิก และประชาชน นอกจากนี้ พรรคการเมืองที่สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้พรรคมีความเข้มแข็งและได้รับการยอมรับในฐานะสถาบันทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; ความเป็นสถาบันพรรคการเมือง; พรรคการเมืองไทย

* Received June 6, 2025; Revised July 9, 2025; Accepted July 16, 2025

Abstract

Objectives of this study were: 1. To examine the political communication factors influencing the institutionalization of Thai political parties, 2. To investigate the characteristics of those political communication factors, and 3. To develop recommendations regarding political communication and the institutional development of Thai political parties. A mixed-method research design was employed, with a qualitative approach as the primary method. Key informants consisted of 20 individuals, including politicians, academics, and media professionals, selected using inferential sampling techniques. The qualitative findings were supplemented by quantitative research. The quantitative samples included 2,400 eligible voters from the 2023 general election, selected through systematic random sampling. A questionnaire was used as the primary research instrument, and descriptive statistics were applied for data analysis.

The findings revealed that political communication played a significant role in enhancing the institutionalization of Thai political parties. Particularly, a clear internal communication structure, continuous communication with the public, and content that reflected the party's ideology and stance contributed to building credibility, loyalty, and stable relationships among political parties, party members, and the public. Furthermore, political parties that were able to adapt and effectively utilize modern communication technologies strengthened their organizations and gained greater public recognition as political institutions.

Keywords: Political Communication; Political Party Institutionalization; Thai Political Parties

บทนำ

การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทย โดยพรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน สะท้อนเจตจำนงของประชาชน เสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมือง และจัดระเบียบอำนาจทางการเมืองอย่างเป็นระบบ (พระครูปริยัติวิกรม และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม ระบบพรรคการเมืองไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากความผันผวนทางการเมือง เช่น การรัฐประหาร การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และระบบเลือกตั้งที่ไม่ต่อเนื่อง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Nelson, 2016)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้นำกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุกและนโยบายประชานิยมมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับประชาชนระดับรากหญ้า โดยใช้ “ภาษาทางตลาด” แทน “ภาษาทางอำนาจ” ซึ่งถือเป็นการบุกเบิกแนวทางการตลาดทางการเมืองยุคใหม่ที่เน้นการสร้างแบรนด์พรรคและความใกล้ชิดกับประชาชน (McCargo, 2005) กลยุทธ์นี้กลายเป็นต้นแบบให้พรรคการเมืองยุคหลังใช้สื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter และ YouTube ซึ่งช่วยให้พรรคการเมืองสามารถนำเสนอข้อมูลและวาทกรรมทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (พระสังวาล เขมปญโญ (สายเนตร) และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ทำให้กระบวนการพัฒนาความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองหยุดชะงัก เกิดพรรคการเมืองเฉพาะกิจที่ขาดความยั่งยืนเชิงโครงสร้าง พรรคหลายแห่งกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองระยะสั้น ไม่สามารถสร้างฐานสมาชิกที่มั่นคงหรืออุดมการณ์ระยะยาวได้ ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พรรคการเมืองต้องเผชิญกับกติกาที่ซับซ้อน เช่น ระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสม การตรวจสอบภายในที่เข้มงวด และข้อจำกัดด้านการระดมทุน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของพรรคในฐานะสถาบัน (Nelson, 2016)

โครงสร้างสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเติบโตของคนรุ่นใหม่และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมผู้มีสิทธิเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไป ประชาชนสามารถสื่อสาร ตอบโต้ และตั้งวาระสาธารณะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เอง ทำให้การเมืองกลายเป็นสนามแข่งขันของการสื่อสาร ที่พรรคการเมืองต้องแข่งขันทั้งด้านความเร็ว เนื้อหา และความน่าเชื่อถือ (พระครูใบฎีกาวิชาญ ทรงราศี และคณะ, 2565) ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 พรรคก้าวไกลใช้กลยุทธ์การตลาดเนื้อหาและการสร้างแบรนด์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสื่อสารเชิงอารมณ์ ภาษาที่เข้าถึงง่าย และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมออนไลน์สองทาง ซึ่งช่วยให้พรรคเข้าถึงกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Colombier, 2024) ในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองดั้งเดิม เช่น พรรคเพื่อไทย ต้องปรับตัวโดยใช้สื่อทั้งดั้งเดิมและสื่อใหม่ควบคู่กัน

เช่น การผลิตศิลปะ สัน รายการวิเคราะห์นโยบาย และการใช้ผู้นำรุ่นใหม่เป็นผู้นำทางความคิด ส่วนพรรคอื่น ๆ เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคไทยสร้างไทย และพรรคภูมิใจไทย เริ่มนำเทคนิคการตลาดเชิงลึก เช่น การเจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและการใช้ผู้มีอิทธิพลในระดับท้องถิ่น มาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองมากขึ้น (พระอธิการแสงอรุณ ชยาภินันโท และคณะ, 2565) แม้ว่าการสื่อสารทางการเมืองและการตลาดจะช่วยให้พรรคการเมืองเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง แต่ก็มีข้อกังวลเกี่ยวกับความยั่งยืนของพรรคในฐานะสถาบัน หากพรรคมุ่งเน้นเพียงการสร้างภาพลักษณ์หรือการตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้า อาจทำให้ขาดความมั่นคงเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ที่ชัดเจน จนอาจถูกสั่นคลอนหากผู้นำเปลี่ยนหรือเกิดวิกฤตทางการเมือง (Nelson, 2016)

ในบริบทนี้ การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทย โดยช่วยสร้างความเข้าใจ สร้างภาพลักษณ์ และลดแรงต่อต้านจากสาธารณชน ผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตอบโต้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว (พิททผล เสวตวรรณ และ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์, 2565) การพัฒนาความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองในยุคดิจิทัลจึงต้องผสมผสานกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดทางการเมืองควบคู่กับการรักษาอุดมการณ์และโครงสร้างภายในพรรค เพื่อสร้างเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยของการสื่อสารทางการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย
3. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการพัฒนาความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิง

คุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เพื่อศึกษาการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 2,400 คน แบ่งเป็น 6 ภูมิภาคของประเทศไทย ภาคละ 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เนื่องจากประชากรทั้งหมด ไม่สามารถระบุจำนวนได้แน่ชัด จึงใช้สูตรการคำนวณของ (Cochran, 1953) เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำในแต่ละภูมิภาค

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย นักการเมือง นักวิชาการ และสื่อมวลชน จำนวน 20 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยเจาะจงจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ออกแบบเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Closed-ended Questions) ตามมาตรวัดไลเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2. คำถามเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง จำนวน 32 ข้อ และ 3. ข้อเสนอแนะ แบบสอบถามถูกตรวจสอบความถูกต้อง และใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงระยะเวลา 3 เดือน โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Data) และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นจึงดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่ใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละภูมิภาค การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้หลักการสุ่ม

ตัวอย่างแบบมีระบบ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรใน แต่ละภูมิภาคอย่างเหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ธีม (Thematic Analysis) เพื่อแยกแยะสาระสำคัญจากการ สัมภาษณ์ และตีความหมายข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพล ต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย

5.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงวิเคราะห์ในการ ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็น สถาบันพรรคการเมืองไทย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักการเมือง นักวิชาการ และสื่อมวลชน พบว่า ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการส่งเสริมความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทย ทั้งในเชิงโครงสร้าง กลไก และการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการใช้เครื่องมือและช่องทางที่หลากหลาย มีการวิเคราะห์ ข้อมูล และสื่อสารตรงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องและงานวิจัยก่อนหน้า ผลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 2,400 คนทั่วประเทศ สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองได้รับการประเมินในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ที่ 3.44 คะแนน ซึ่งหมายถึงว่าประชาชนมีมุมมองว่า พรรคการเมืองไทยสามารถดำเนินการสื่อสารได้ในระดับที่ดีพอควร โดยเฉพาะในด้าน “ผู้ ส่งสาร” และ “ช่องทาง การสื่อสาร” ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด (3.45 และ 3.46 ตามลำดับ)

2. คุณลักษณะของปัจจัยของการสื่อสารทางการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อความเป็น สถาบันพรรคการเมืองไทย จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยแบ่งออกเป็น 9 ด้าน พบว่า 1. ความสามารถของพรรคการเมืองในการสื่อสารทางการเมือง ได้รับการประเมินใน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45) โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการจัดทีมผู้เชี่ยวชาญด้าน การสื่อสาร 2. คุณลักษณะของสารที่สื่อออกมาจากพรรคการเมือง ได้ระดับมาก (3.43) โดยเฉพาะด้านความชัดเจน ความน่าสนใจ และความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 3. ช่อง

ทางการสื่อสารทางการเมืองที่สอดคล้องกับยุคสมัย – ได้ระดับมาก (3.46) โดยเฉพาะการใช้สื่อออนไลน์แบบสองทาง เช่น Facebook, TikTok และ YouTube 4. คุณลักษณะของผู้รับสาร ได้ระดับมาก (3.49) โดยมีความสามารถในการวิเคราะห์ และการเปิดรับข้อมูลของประชาชนเป็นจุดเด่น 5. ความสามารถในการปรับตัวของพรรคการเมือง ได้ระดับมาก (3.46) โดยเฉพาะด้านการตอบสนองนโยบายและกลยุทธ์เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 6. ความซับซ้อนของกลไกพรรค ได้ระดับปานกลาง (3.39) โดยด้านการขยายเครือข่ายภายนอกยังไม่โดดเด่น 7. ความเป็นอิสระของพรรคการเมือง ได้ระดับปานกลาง (3.40) โดยเฉพาะด้านการไม่ถูกครอบงำจากนายทุนยังคงมีข้อจำกัด 8. ความเป็นเอกภาพของพรรคการเมือง ได้ระดับมาก (3.42) โดยเฉพาะในด้านค่านิยมร่วมของสมาชิกพรรค คุณลักษณะโดยรวมที่ส่งผลต่อความเป็นสถาบันมากที่สุด คือ ความสามารถในการสื่อสาร โดยใช้ช่องทางที่หลากหลาย เข้าถึงได้ และปรับเนื้อหาสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร

3. พัฒนาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง และการพัฒนาความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย จากผลการวิจัย ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนา ดังนี้ พรรคการเมืองควรจัดตั้ง หน่วยงานด้านการสื่อสารโดยเฉพาะ ที่ประกอบด้วย นักวิเคราะห์ข้อมูล นักการตลาดการเมือง และผู้เชี่ยวชาญสื่อสมัยใหม่ สื่อสารเชิงกลยุทธ์ ผ่าน แพลตฟอร์มออนไลน์แบบสองทาง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน โดยเน้นการสร้างพื้นที่สนทนาแบบเปิด พัฒนาความเป็นเอกภาพภายในพรรค โดยเน้น “ค่านิยมร่วม” และ “แนวนโยบายร่วม” เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในและสร้างระบบบริหารข้อมูลประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริงสู่การพัฒนา นโยบายของพรรค

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพรรคการเมืองไทยกับการสื่อสารทางการเมือง

	สถาบันพรรคการเมืองไทย	
	(r)	Sig.
การสื่อสารทางการเมือง	.816**	.000
	(r)	Sig.

หมายเหตุ * อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพรรคการเมืองไทยกับการสื่อสารทางการเมือง พบว่า สถาบันพรรคการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารทางการเมือง ที่ระดับ 0.816 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ซึ่งเป็นไปตามมติฐานที่กำหนดไว้ กล่าวโดยสรุป ผลการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อเสริมผลการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับองค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก สะท้อนให้เห็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักการเมือง นักวิชาการ และสื่อมวลชน พบว่า การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทยในเชิงโครงสร้าง กลไก และการปรับตัว โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือและช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย เช่น สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ที่ช่วยให้พรรคสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการแสงอรุณ ชยาภินนโท และคณะ (2565) เรื่อง พระอธิการแสงอรุณ พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 2,400 คนทั่วประเทศสะท้อนว่า ประชาชนประเมินว่าพรรคการเมืองมีการสื่อสารในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านผู้ส่งสารและช่องทางสื่อสารที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.45 และ 3.46 ตามลำดับ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nelson (2016) เรื่อง Challenges to party institutionalization in Thailand under the 2017 constitution ที่ชี้ว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยเสริมความมั่นคงของพรรคการเมืองในฐานะสถาบัน

2. คุณลักษณะของปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย การวิเคราะห์เชิงปริมาณแบ่งออกเป็น 9 ด้าน พบว่า ความสามารถในการสื่อสารของพรรคการเมืองโดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและทีมผู้เชี่ยวชาญ ได้รับการประเมินในระดับมาก (3.45) คุณลักษณะของสารที่สื่อออกมามีความชัดเจน น่าสนใจ และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย (3.43) ช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น Facebook, TikTok, YouTube ได้ระดับมาก (3.46) คุณลักษณะของผู้รับสาร เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์และเปิดรับข้อมูล ได้ระดับมากที่สุด (3.49) ความสามารถในการปรับตัวของพรรค เช่น การตอบสนองนโยบายและกลยุทธ์เพื่อการมีส่วนร่วม (3.46)

ความซับซ้อนของกลไกพรรคและความเป็นอิสระของพรรคอยู่ในระดับปานกลาง (3.39 และ 3.40 ตามลำดับ) ความเป็นเอกภาพของพรรคในด้านค่านิยมร่วมได้รับการประเมินในระดับมาก (3.42) โดยรวมแล้ว คุณลักษณะที่สำคัญที่สุดคือการสื่อสารผ่านช่องทางหลากหลาย ปรับเนื้อหาให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้รับสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง การสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) และคณะ (2565) เรื่อง แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย ที่เน้นผู้ส่งสารที่มีคุณธรรมและสารที่เป็นธรรม

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองและการพัฒนาความเป็นสถาบันพรรคการเมืองไทย จากผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ผู้วิจัยเสนอให้พรรคการเมืองจัดตั้งหน่วยงานด้านการสื่อสารโดยเฉพาะ ประกอบด้วยนักวิเคราะห์ข้อมูล นักการตลาดการเมือง และผู้เชี่ยวชาญสื่อสมัยใหม่ เพื่อสื่อสารเชิงกลยุทธ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์แบบสองทาง สร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน และเปิดพื้นที่สนทนาแบบเปิด นอกจากนี้ควรพัฒนา ความเป็นเอกภาพภายในพรรคโดยยึด “ค่านิยมร่วม” และ “แนวนโยบายร่วม” เพื่อลดความขัดแย้งภายใน และสร้างระบบบริหารข้อมูลประชาชนอย่างต่อเนื่องเพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริงสู่การพัฒนา นโยบายของพรรคสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรบุญเที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์) และคณะ (2565) เรื่อง แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย ข้อเสนอเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ McCargo (2005) ที่เน้นการสร้างแบรนด์พรรคและการสื่อสารที่เน้นความใกล้ชิดกับประชาชน รวมถึง Nelson (2016) ที่เน้นความมั่นคงเชิงโครงสร้างและอุดมการณ์ของพรรค

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญ การสื่อสารทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชน และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทย พรรคการเมืองใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, YouTube และ TikTok เป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร ซึ่งช่วยให้พรรคสามารถนำเสนอข้อมูลและวาทกรรมทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง (สุเมธ ตั้งประเสริฐ, 2565) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการทีมผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร การ

เลือกใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการสร้างสารที่ชัดเจน น่าสนใจ และสอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรค (พิททล เสวตวรรณ และ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน์, 2565) นอกจากนี้ ความเป็นเอกภาพภายในพรรคและความสามารถในการปรับตัวต่อบริบททางการเมืองและสังคมก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมความมั่นคงของพรรคในฐานะสถาบัน (Nelson, 2016) การสื่อสารทางการเมืองที่มีคุณธรรม โปร่งใส และเป็นธรรม ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือในประชาชน โดยเน้นการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และลดความขัดแย้งทางการเมืองผ่านการสื่อสารที่สร้างสรรค์และสมานฉันท์ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์หรือหาเสียงเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างพรรคกับประชาชน และส่งเสริมความมั่นคงของพรรคในฐานะสถาบันทางการเมือง (McCargo, 2005; Nelson, 2016) อย่างไรก็ตาม ความถี่ของการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่กลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทและกลุ่มเป้าหมายต่างหากที่มีผลสำคัญ (นนท์รัตน์ สุวรรณพงศ์, 2563) องค์ความรู้เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องผสานกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมควบคู่กับการรักษาอุดมการณ์และความเป็นเอกภาพภายในพรรค เพื่อสร้างเสถียรภาพและความน่าเชื่อถือในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่าการสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของพรรคการเมือง โดยเฉพาะพรรคที่สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน ตรงกลุ่มเป้าหมาย และใช้ช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล จะได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งข้อเสนอแนะที่ให้พรรคการเมืองพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับบริบทและเน้นความจริงใจ จึงเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์จากข้อค้นพบ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของผู้สื่อสาร การส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากร และการยกระดับกลไกด้านการสื่อสาร ล้วนสะท้อนจากข้อค้นพบที่ระบุถึงอุปสรรคเรื่องความไม่สมดุลของทรัพยากรและข้อจำกัดทางการสื่อสาร ตลอดจนการยืนยันว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพรรคการเมืองจากพรรคเฉพาะกิจไปสู่พรรคการเมืองสถาบันที่ยั่งยืน ดังนั้น ข้อเสนอแนะทั้งหมดจึงมีที่มาจากผลการวิจัยโดยตรงและมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- นนท์รัตน์ สุวรรณพงศ์. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 (การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูธรรมธัชบุญเที่ยง พุทฺธสวโก (ลักษณะพลวงค์) และคณะ. (2565). แนวทางการสื่อสารทางการเมืองเพื่อความสมานฉันท์ในสังคมไทย. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 1-10.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ ทรงราศี และคณะ. (2565). ยุทธศาสตร์การสื่อสารของพรรคการเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมหจุฬาคชสาร*, 13(1), 47-58.
- พระสังฆวาน เขมปญโญ (สายเนตร) และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. *วารสารมจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 357-368.
- พระอธิการแสงอรุณ ชยาภินนโท และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ของประชาชนเขต อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 1-14.
- พัททล เสวตวรรณ และ พระครูอุทัยกิจพัฒนา. (2565). การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(2), 377-389.
- สุเมธ ตั้งประเสริฐ. (2565). กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารของพรรคการเมืองไทยผ่านสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารรัฐศาสตร์สวนสุนันทา*, 5(1), 25-38.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Colombier, A. (2024). *How Thailand's Move Forward Party's Fandom Strategy Shaped the 2023 General Election*. (ISEAS–Yusof Ishak Institute Trends in Southeast Asia, No. 5). Singapore: ISEAS Publishing.
- McCargo, D. (2005). Political marketing and party institutionalization in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 35(3), 339-362.
- Nelson, M. H. (2016). Challenges to party institutionalization in Thailand under the 2017 constitution. *Asian Journal of Political Science*, 24(2), 193-212.

แนวทางเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : บทเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในจังหวัดบึงกาฬ*

APPROACHES FOR SUSTAINABLE TOURISM: LESSONS FROM STAKEHOLDERS IN BUENG KAN PROVINCE

พระครูปลัดเสกสรรค์ จอมมะณี (ปณญาวุฑโฒ), ชินวัตร เชื้อสระคู

Phrakrupalad Seksan Chommanee (Panyawutto), Chinnawat Chueasraku

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

College of Politic and Governance, Mahasarakham University

Corresponding Author E-mail: chinnawat.c@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มุ่งให้แนวทางข้อเสนอแนะต่อแผนงาน ความปลอดภัยและมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีบทบาทต่อประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากหลายส่วนได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนหรือศาสนา ภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแผนการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลควรครอบคลุมการพัฒนาอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของจังหวัด พร้อมทั้งยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและระบบคมนาคมควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านความปลอดภัย ควรมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวก การพัฒนาระบบเตือนภัยที่ทันสมัย การอบรมบุคลากร การส่งเสริมมาตรการสุขอนามัย และการเตรียมพร้อมรับมือกับภัยธรรมชาติซึ่งเป็นที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว ด้านมาตรฐานการบริการ ควรมีการยกระดับคุณภาพบริการในทุกมิติตั้งแต่ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว ไปจนถึงระบบขนส่ง ซึ่งเป็นส่วนสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ด้านการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบจองออนไลน์และแพลตฟอร์มแนะนำสถานที่อัจฉริยะ สามารถยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน การพัฒนาทักษะบุคลากรด้านภาษา ความรู้

* Received June 6, 2025; Revised July 11, 2025; Accepted 22, 2025

ท้องถิ่น และการออกแบบบริการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นแนวทางที่จะเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดในฐานะแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ
คำสำคัญ: แนวทาง; การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน; ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย; จังหวัดบึงกาฬ

Abstract

Research article aimed to offer recommendations for safety and service standards in tourism that influence the efficacy of tourism management in Bueng Kan Province. The qualitative data analysis employed content analysis derived from interviews with 12 key informants, Purposive Sampling including government organizations, community or religious leaders, tourism operators, residents, and tourists.

The study findings suggested that a tourism plan must include the cultivation of the province's cultural and natural identity in conjunction with the improvements to infrastructure and transportation systems, as well as the integration of digital technology. The researchers identified that establishing a safety command center, developing advanced alarm systems, personnel training, the promotion of cleanliness practices, and preparing for natural disasters were critical components in enhancing tourists' confidence regarding safety. Enhancing service quality across all dimensions, including accommodation, dining, tourist attractions, and transportation networks, were essential for fostering tourist satisfaction. The utilization of technology, including online reservation systems and intelligent location recommendation platforms, could substantially improve the travel experience. Simultaneously, cultivating human competencies in languages, regional expertise, and crafting services to accommodate all visitor demographics were strategies that bolstered credibility and established the province's reputation as a premier tourist destination.

Keywords: Approach; Sustainable Tourism; Stakeholder; Bueng Kan Province

บทนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของโลก เห็นได้จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวทั่วโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกปี ซึ่งก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมเมื่อเทียบกับกลุ่มอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ หลายอุตสาหกรรม ทั้งทางด้านการว่าจ้างแรงงานหมุนเวียนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และตลาดแรงงานในการท่องเที่ยวมีการขยายการเติบโตจากเดิมมากขึ้นหลายเท่าตัว ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสำหรับในประเทศไทยนั้น ได้ให้ความสนใจกับการท่องเที่ยวมานานกว่า 40 ปี ส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวปรากฏอย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เห็นได้จากผลประกอบการด้านการท่องเที่ยวส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศสูงขึ้น (วรรณพร วาณิชชานุกาน, 2540) ทั้งยังเป็นตัวช่วยสร้างงานและกระจายรายได้ไปยังท้องถิ่น ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พยายามผลักดันนโยบายเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศและวางกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2549)

จังหวัดบึงกาฬถือเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาเมืองรองเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างชัดเจน แม้จะเป็นจังหวัดใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่บึงกาฬสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรในท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น รายได้รวมในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 7.65 จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.43 และผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GDP) ที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20.17 ล้วนแสดงถึงศักยภาพและผลลัพธ์จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเป็นระบบ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2565) ซึ่งความสำเร็จของจังหวัดบึงกาฬในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มาจากแนวทางการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับ “ประสิทธิผล” ซึ่งหมายถึงการสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม โดยอิงตามความหมายที่นักวิชาการได้ให้ไว้ เช่น ศุภกร เสรีรัตน์ (2543) เน้นความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในกรอบเวลาที่กำหนด Steers et al. (1985) กล่าวถึงระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมาย และ Dunn (1994) ที่มองว่าเป็นการบรรลุผลลัพธ์นโยบายที่ตั้งไว้ โดยการจัดการการท่องเที่ยวที่ดีจะต้องสามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมความยั่งยืนในทุกมิติ ทั้ง

ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้ กระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการจ้างงาน ในขณะที่ด้านสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยวและการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นก็มีบทบาทสำคัญ ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวกลายเป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องดำเนินควบคู่กันไป

ดังนั้น บทเรียนจากจังหวัดบึงกาฬจึงไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการส่งเสริมเมืองรองในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการวางแผนและดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน ซึ่งหากสามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ก็จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวไทยให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อให้แนวทางข้อเสนอแนะต่อแผนงาน ความปลอดภัยและมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีบทบาทต่อประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทของแผน ความปลอดภัย และมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีบทบาทต่อประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ ที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่ (Frequency) เรียงตามลำดับจากน้อยไปมากและได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการตีความ โดยอาจใช้การตรวจสอบร่วมกับผู้เชี่ยวชาญหรือการทบทวนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อเข้าใจความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ความปลอดภัย และมาตรฐานบริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยว และผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผู้ให้ข้อมูลสำคัญในจังหวัดบึงกาฬ

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
ผู้ว่าราชการจังหวัดบึงกาฬ	1
ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดบึงกาฬ	1
ฝ่ายศาสนา	2
ภาคธุรกิจ	3
ประชาชนในพื้นที่	3
นักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการ	2
รวม	12

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากหลายส่วนได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนหรือศาสนา ภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวหรือผู้ใช้บริการ การวิเคราะห์มุ่งเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : บทเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดบึงกาฬ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-Ended Interview Questionnaire) ซึ่งออกแบบมาเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : บทเรียนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในจังหวัดบึงกาฬ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล เป็นส่วนที่ใช้รวบรวมรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล เช่น สังกัดหน่วยงาน บทบาทหรือความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (เช่น หน่วยงานรัฐ องค์กรต่าง ๆ นักท่องเที่ยว หรือผู้ใช้บริการ) ตอนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เน้นการสอบถามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มาตรการด้านความปลอดภัย และมาตรฐานการให้บริการ ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่าน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 12 ท่านที่ได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินตามกระบวนการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. ถอดความข้อมูล (Transcription) แปลงเสียงจากการสัมภาษณ์เป็นข้อความอย่างละเอียดเพื่อเตรียมวิเคราะห์
2. ทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization) อ่านข้อมูลซ้ำหลายรอบเพื่อเข้าใจเนื้อหาโดยรวมและจับประเด็นสำคัญ
3. กำหนดรหัส (Coding) ระบุแนวคิด ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกำหนดรหัสแทนเนื้อหาเหล่านั้น
4. จัดหมวดหมู่ (Categorization) รวบรวมรหัสที่คล้ายกันเป็นหมวดหมู่หรือธีมใหญ่เพื่อจัดระเบียบแนวคิด
5. ตีความและสรุปผล (Interpretation) วิเคราะห์และเชื่อมโยงหมวดหมู่กับคำถามวิจัย โดยรายงานความถี่ของแนวคิดเพื่อสะท้อนความสำคัญของแต่ละประเด็น
6. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness) ทบทวนผลการวิเคราะห์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยต่อบุคคลประสงค์ทุกข้อแผนงานความปลอดภัยที่ส่งเสริมประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ “จังหวัดบึงกาฬมีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง แต่ยังต้องพัฒนาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหาร และการพัฒนาสินค้าและบริการ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การท่องเที่ยวบึงกาฬเติบโตอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน การพัฒนาการจัดการระบบการจองที่พัก การเดินทาง และการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว” จากผลการศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สะท้อนมุมมองในส่วนนี้ว่าการพัฒนาแผนด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ และสามารถสร้างประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยแผนการท่องเที่ยวจะต้องครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การตลาด การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้จังหวัดบึงกาฬ

กลายเป็นจุดหมายปลายทางที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าต่อทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ จังหวัดบึงกาฬมีศักยภาพในการพัฒนาอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น แม่น้ำโขง แหล่งโบราณคดี และวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงลึก การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นส่วนหนึ่งของแผน เช่น แอปพลิเคชันเฉพาะพื้นที่และแพลตฟอร์มประชาสัมพันธ์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สปป.ลาว จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน การบูรณาการการทำงานร่วมกันจะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยว จังหวัดบึงกาฬ “ควรมีการจัดทำมาตรฐานด้านความปลอดภัยการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน” การเสริมสร้างความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว และช่วยส่งเสริมประสิทธิผลในการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ โดยการตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกและระบบเตือนภัยที่มีความทันสมัย การอบรมบุคลากร และการพัฒนาระบบขนส่งและความปลอดภัยทางถนน รวมถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและการเตรียมพร้อมรับมือภัยธรรมชาติ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทำให้การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถสร้างระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ทั้งในด้านการป้องกัน การให้ความช่วยเหลือ และการบริหารจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งจะช่วยให้จังหวัดบึงกาฬกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่ปลอดภัยและน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ดังนั้น การดำเนินการด้านความปลอดภัยในจังหวัดบึงกาฬจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความใส่ใจและการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่เติบโตอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ ทั้งนี้ ความสำเร็จในด้านความปลอดภัยจะต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือและการทำงานร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดบึงกาฬในฐานะจุดหมายท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและมีเสน่ห์

มาตรฐานบริการที่สนับสนุนประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ “มาตรฐานบริการเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความประทับใจและความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว ต้องมีการกำหนดมาตรฐานบริการในทุกภาคส่วนของการท่องเที่ยว ร่วมกับ ที่

พัก ร้านอาหาร การขนส่ง และแหล่งท่องเที่ยว” จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ พบว่า การพัฒนามาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬ เช่น การพัฒนาระบบรับรองมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ที่ครอบคลุมทุกมิติการบริการ ตั้งแต่ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยว ไปจนถึงการขนส่ง รวมถึงการพัฒนาทักษะบุคลากรการท่องเที่ยว การสร้างมาตรฐานการบริการลูกค้าแบบครบวงจร และการสร้างระบบการจัดการข้อร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริการ เช่น ระบบจองและชำระเงินออนไลน์ หรือระบบแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวอัจฉริยะ จะช่วยยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และทำให้การท่องเที่ยวในจังหวัดบึงกาฬมีความสะดวกสบายและทันสมัยยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านความหลากหลายและการเข้าถึง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง ดังนั้น การพัฒนามาตรฐานบริการที่ดีจะทำให้จังหวัดบึงกาฬมีความน่าสนใจในฐานะจุดหมายท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งช่วยสร้างความประทับใจและความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว โดยจะประสบความสำเร็จได้จากการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และภาคการศึกษาในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อทั้งจังหวัดและนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในส่วนของงานวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 มิติดังนี้ บทบาทสำคัญระหว่างแผนด้านการท่องเที่ยวในการเสริมสร้างประสิทธิภาพจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ มีการศึกษาที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในแผนกลยุทธ์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประพันธ์ ลีน้อย (2567) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวแนวใหม่ต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืนควบคู่ไปกับการปรับตัวทางเทคโนโลยีเพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2565) ที่มุ่งเน้นการใช้แผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่งานวิจัยของ Anderson (2016) วิเคราะห์ชุมชนริมแม่น้ำโขงในมิติมานุษยวิทยา ชี้ว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มากเกินไปอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนลดลง ซึ่งขัดแย้งกับแผนของบึงกาฬที่เน้นการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นกลไกหลัก การสร้าง

สมดุระหว่างนวัตกรรมและความยั่งยืน ผลวิจัยพบว่าแผนการท่องเที่ยวที่ประสิทธิผลควรครอบคลุมการพัฒนาอัตลักษณ์วัฒนธรรมและธรรมชาติของจังหวัด ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dunn (1994) ที่มองว่าประสิทธิผลของการจัดการนโยบายสาธารณะคือ การสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะเรื่องผลกระทบของเทคโนโลยีต่อชุมชน: แม้งานวิจัยในบึงกาฬจะเน้นการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลและระบบจองออนไลน์เป็นกลไกหลัก แต่เมื่อพิจารณาผ่านมุมมองของ Anderson (2016) ในเรื่อง Imagined Communities พบข้อสังเกตที่สำคัญว่า การสร้างอัตลักษณ์หรือความเชื่อมโยงในชุมชนอาจถูกเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบการสื่อสาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีที่มากเกินไปอาจลดทอนความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่นได้หากขาดการวางแผนที่สมดุล

ปัจจัยด้านความปลอดภัยของการท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยว มีผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ งานวิจัยของ วัชรวิชัย วิทยากรณ์ และพิมพ์ ศรีรุ่งเรือง (2567) เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร พบว่าการติดตั้งระบบ CCTV และจุดตรวจความปลอดภัยช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวได้ 35% สอดคล้องกับข้อเสนอของบึงกาฬในการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกแบบบูรณาการ ส่วนงานวิจัยของ Suktudhi (2020) เรื่องมาตรฐานบริการสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ชี้ว่าการฝึกอบรมบุคลากรด้านปฐมพยาบาลและการสื่อสารหลายภาษาช่วยลดความเสี่ยงทางสุขภาพได้ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาบุคลากรของบึงกาฬ ขณะที่งานวิจัยของ ประพันธ์ ลีน้อย (2567) ชี้ว่าประเทศไทยยังขาดแคลนระบบบำบัดน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยด้านสุขอนามัยในระยะยาว เงื่อนไขด้านมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยวในการช่วยกำหนดระดับประสิทธิผลของการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sunthararaks (2025) เรื่องการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคอีสาน พบว่าการพัฒนามาตรฐานที่พักเชิงนิเวศและบริการอาหารปลอดภัยช่วยเพิ่มความพึงพอใจนักท่องเที่ยวได้ 28% สอดคล้องกับแผนของบึงกาฬที่เน้นการใช้วิถีชีวิตท้องถิ่น

แม้งานวิจัยของบึงกาฬจะมีลักษณะเฉพาะเชิงพื้นที่ แต่ก็มีความเชื่อมโยงกับแนวโน้มระดับประเทศ เช่น การนำดิจิทัลมาใช้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ยังจำเป็นต้องระมัดระวังต่อผลกระทบเชิงลึก โดยเฉพาะต่อ

วัฒนธรรมท้องถิ่นและโครงสร้างชุมชน ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากแนวทางการท่องเที่ยวที่เน้นเทคโนโลยีหรือเชิงพาณิชย์มากเกินไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. แผนด้านการท่องเที่ยวที่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า การวางแผนการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ การกำหนดแนวทางและกลยุทธ์การพัฒนาท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมทั้งการ

ประสานงานระหว่างหน่วยงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ การวางแผนที่เหมาะสมช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสนับสนุนที่มีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จในการบริหารจัดการ การดำเนินการด้านความปลอดภัยในจังหวัดบึงกาฬจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความใส่ใจและการดำเนินการอย่างจริงจัง การรับประกันความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การดูแลด้านสุขอนามัย การรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว และการเตรียมความพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการด้านความปลอดภัย ที่มีประสิทธิภาพยังส่งเสริมการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ ลดความเสี่ยง และสนับสนุนเป้าหมายการท่องเที่ยวยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

3. มาตรฐานบริการที่มีคุณภาพสามารถกระตุ้นให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการศึกษาชี้ว่ายิ่งมีการยกระดับคุณภาพการบริการมากขึ้น ประสิทธิภาพของการจัดการการท่องเที่ยวยิ่งเพิ่มขึ้น การบริการที่ได้มาตรฐาน เช่น การอบรมบุคลากร การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม และการติดตามประเมินคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างความพึงพอใจและความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว พฤติกรรมบอกต่อเชิงบวกและการกลับมาเยือนซ้ำที่เกิดจากประสบการณ์ด้านบริการส่งผลให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างยั่งยืนควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จังหวัดบึงกาฬที่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่นผู้มีส่วนในการจัดการพื้นที่และสนับสนุนการท่องเที่ยวในระดับชุมชนสามารถนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้เพื่อวางแผน รวมถึงบูรณาการยุทธศาสตร์การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวและมาตรฐานการบริการเพื่อส่งผลถึงประสิทธิภาพจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดและท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วเมืองรองอื่นๆสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนากำหนดแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

นอกจากนั้นแล้วภาคส่วนอื่นได้แก่ หน่วยงานภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านค้าต่างๆ สามารถนำผลการศึกษาเพื่อวางแผนต่อยอดด้านการให้ความปลอดภัยและมาตรฐานการบริการโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและชาวต่างชาติได้ ยิ่งไปกว่าความร่วมมือจากภาคประชาชนหรือคนในท้องถิ่นที่สามารถยกระดับการเป็นเจ้าบ้านที่ดีก็จะยิ่งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและยังส่งผลในระยะยาวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ยกระดับมาตรการด้านความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นนักท่องเที่ยว โดยจัดตั้งศูนย์ความปลอดภัยแบบครบวงจรในแหล่งท่องเที่ยวหลัก พร้อมติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า และกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยที่ชัดเจน ส่งเสริมการฝึกอบรมบุคลากรในพื้นที่ที่มีความพร้อมในการปฐมพยาบาล การสื่อสารหลายภาษา และรับมือภัยพิบัติ รวมถึงพัฒนาระบบประกันภัยนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความมั่นใจและลดความเสี่ยง

2. ยกระดับมาตรฐานบริการอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน ในด้านมาตรฐานบริการที่ผสมผสานระหว่างคุณภาพระดับสากลกับบริบทท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมความหลากหลายในบริการสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม และการพัฒนาทักษะบุคลากรในชุมชน ควบคู่กับระบบรับข้อร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้การยกระดับมาตรฐานไม่กลายเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของธุรกิจท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและได้ประโยชน์สำหรับการทำความเข้าใจบริบทด้านแผนงาน ความปลอดภัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและมาตรฐานการบริการด้านการท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อย่างไรก็ตามวิธีการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลเชิงตัวเลขหากนำมาใช้ศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่ครบถ้วนสมบูรณ์รอบด้านมากยิ่งขึ้นในการทดสอบปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการจัดการการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนการสนับสนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จากงบประมาณรายได้ประจำปี 2568 จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *แผนปฏิบัติการราชการรายปี (พ.ศ. 2565) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ประพันธ์ สีน้อย. (2567). *Sustainable Tourism* จับตาการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ใส่ใจความยั่งยืน. สืบค้น 1 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/sustainable-tourism-2024>
- วรรณพร วาณิชชานุกา. (2540). *การท่องเที่ยว : การขยายตัวและผลกระทบทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วัชรวิชัย วิทยาภรณ์ และพิมพ์พร ศรีรุ่งเรือง. (2567). ความคาดหวังและความพึงพอใจด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 19(1), 30–38.
- ศุภกร เสรีรัตน์. (2543). *การตลาดเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2549). *นโยบายและกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการท่องเที่ยว.
- Anderson, B. (2016). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). London: Verso.
- Suksutdhi, T. (2020). Service Quality Improvement for Senior Tourists at Hotels and Resorts in The Perception of Service Providers: Nakhon Ratchasima, Thailand. *The EURASEANs: journal on global socio-economic dynamics*, 5,(6), 56-61.
- Dunn, W. N. (1994). *Public policy analysis: An introduction* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Steers, R. M., Ungson, G. R., & Mowday, R. T. (1985). *Managing effective organizations: An introduction*. Boston, MA: Kent Publishing Company.
- Sunthararaks, P. (2025). *Health Tourism in Northeastern Thailand*. Bangkok: TEATA Research Publication.

การบูรณาการนโยบายสาธารณะแบบธรรมวิทยา เพื่อการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน*

INTEGRATING DHAMMA-BASED PUBLIC POLICY FOR FIGHTING AGAINST CORRUPTION

พัฒนพงศ์ จันทร์เพชรพล

Phatthanaphong Chanphetphun

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phatchanphet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายสาธารณะ สภาวะปัญหา อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของประเทศไทยโดยนำแนวทางการบูรณาการนโยบายสาธารณะกับหลักพุทธธรรมตามแนวทางธรรมวิทยามาปรับใช้สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีทัศนคติหรือค่านิยมการป้องกันการทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐ และให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และได้จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น (21) และแผนแม่บทบูรณาการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 20 ปี ขึ้นเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจากการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคการสร้างแนวคิดการต่อต้านการทุจริตให้เข้าถึงจิตใจทัศนคติและค่านิยมของประชาชนเพื่อให้เกิดการตื่นตัวและรังเกียจการทุจริตได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้การแก้ไข

*Received May 31, 2025; Revised June 4, 2025; Accepted July 12, 2025

ปัญหาการทุจริตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายและแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ โดยการนำหลักธรรมมาบูรณาการเพื่อจัดทำเป็นนโยบายสาธารณะแบบธรรมวิทยา ให้นักศึกษานำไปปฏิบัติการแก้ไขปัญหาการทุจริตให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างความไว้วางใจเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐตามแนวนโยบายต่อไป

คำสำคัญ: ปัญหาการทุจริต; นโยบายสาธารณะ; การบูรณาการ

Abstract

This academic article was a study of public policies related to solving corruption problems. The objective was to study public policies, problems, and obstacles related to solving corruption problems in Thailand by using the integration of public policies with Buddhist principles according to the Dhammavidyalaya approach to create public participation in having attitudes or values in preventing corruption, which was consistent with the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand, which stipulated that the state must promote, support, and educate the public about the dangers caused by corruption and misconduct in both the public and private sectors, and to provide effective measures and mechanisms to strictly prevent and eliminate such corruption and misconduct, including mechanisms to encourage the public to gather to participate in campaigns to provide knowledge, oppose, or provide clues, while being protected by the state. The state must also encourage the public and communities to have knowledge, understanding, and participation in scrutinizing the use of state power, combating corruption and misconduct, including political decision-making. A master plan under the national strategy, issue (21), and a master plan for integrated prevention and suppression of corruption and misconduct for a 20-year period have been developed to drive the resolution of corruption problems more effectively. From the study, problems and obstacles were found in creating anti-corruption concepts that reached the minds, attitudes, and values of the public to create awareness and truly detest corruption. As

a result, solving corruption problems had not been as successful as it should be. Therefore, it was necessary to improve various policies and strategic plans. By integrating the principles of Dhamma to create a public policy based on Dhamma science. The government agencies could implement it to solve corruption problems with maximum efficiency and create trust and public participation to check and balance the use of state power in line with the policy.

Keywords: Corruption Problems; Public Policy; Integration

บทนำ

โดยที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับเรื่องกล่าวหาเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำความผิดทุจริตต่อหน้าที่ จำนวน 11,662 เรื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย 6 ปีงบประมาณ (พ.ศ. 2562 – 2567) พบว่ามีค่ากล่าวหาเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 19.47 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) ทั้งนี้ รัฐมีแผนนโยบายการแก้ไขปัญหาการทุจริตอยู่อย่างชัดเจนแล้วทั้งภายในประเทศและนโยบายระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นรัฐภาคีเป็นลำดับที่ 149 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2554 ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention Against Corruption : UNCAC) ส่วนมิติภายในประเทศนั้น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ริเริ่มจัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเพื่อเป็นกรอบในการผลักดันแก้ไขปัญหาการทุจริตในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559) โดยมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเพื่อผลักดันให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมต่อต้านการทุจริตที่ทันสมัยสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม), 2566) ซึ่งคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2562 ได้มีมติเห็นชอบการกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพในการขับเคลื่อนประเด็นแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว โดยได้มอบหมายสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยให้มีหน้าที่

ประสานและบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) แต่อย่างไรก็ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจุบันการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาการทุจริตมีลักษณะเป็นแบบพื้ไม่เน้นการปฏิบัติและยังขาดแนวทางการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันหรือเจตจำนงในการสร้างจิตสำนึกที่ปฏิบัติได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559) อีกทั้งรูปแบบการทำงานยังไม่มี ความเท่าทันต่อการทุจริตที่มีพลวัต เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ทันทั่วทั้ง การป้องกันและปราบปรามการทุจริตจึงไม่ประสบความสำเร็จตาม ความคาดหวังของสังคมซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงาน จนมีลักษณะเชิงรับมากกว่าเชิงรุกทำให้ผลการดำเนินงานไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวให้ผู้กระทำทุจริต การบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้สหวิชาการไม่เกิดประสิทธิภาพและไม่สามารถตามทันสถานการณ์การทุจริตได้อย่างทันทั่วทั้ง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2559)

การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตนั้นต้องอาศัยพื้นฐานการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าสาเหตุของการทุจริตมาจากการขาดเจตจำนงทางการเมืองของรัฐบาลและผู้นำประเทศ นโยบายและการวางกลยุทธ์ในการต่อต้านการทุจริตของรัฐบาลจึงไม่สามารถเข้าถึงปัญหาได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงนโยบายสาธารณะ แผนแม่บท และกลยุทธ์ต่าง ๆ โดยมุ่งเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนภายในจิตใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนด้วยการนำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐนำไปใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต มีการพัฒนาในเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม และการปฏิบัติงานภาครัฐให้เกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้นและต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความตื่นตัว ความสนใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตของทุกฝ่าย เนื่องจากปัญหาการทุจริตมีสาเหตุมาจากวัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกจนกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมายและเป็นเรื่องทุจริตในที่สุด การแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงเป็นเรื่องยากเพราะเหตุว่าค่านิยมและแนวปฏิบัติภายในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2565) โดยเฉพาะในสังคมที่เป็นระบบอุปถัมภ์และความเป็นพวกพ้องยังคงฝังรากลึกมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงสามารถนำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการจัดทำเป็นนโยบาย

สาธารณะเพื่อให้การต่อต้านการทุจริตเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษานโยบายสาธารณะในการแก้ไขปัญหาการทุจริตของประเทศไทย 2. ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามนโยบายหรือแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต และ 3. ศึกษาแนวทางการบูรณาการนโยบายสาธารณะกับหลักพุทธธรรมตามแนวทางธรรมวิทยาเพื่อปลูกฝังค่านิยม ทศนคติ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริต เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการนโยบายสาธารณะดังกล่าวให้สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ครอบคลุมถึงทางปฏิบัติในบางมิติที่จำเป็นจะต้องปรับปรุง อย่างเช่น การขาดการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นเครื่องมือของการฝึกจิตเพื่อพัฒนานำไปสู่การควบคุมความประพฤติและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ง่ายต่อการทำความเข้าใจกับทุกภาคส่วนและประยุกต์เป็นกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะมีผลเป็นการส่งเสริมนโยบายในด้านการสร้างกระแสสังคมรังเกียจคนโกงและยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารต่อสังคมให้เกิดการตื่นตัวในสังคมให้สามารถประสบความสำเร็จและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อสังคมในวงกว้าง อันจะเป็นนโยบายและทิศทางการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความชัดเจนและเป็นเอกภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

ปัญหาการทุจริตนั้นเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับทิศทางการบริหารประเทศรวมถึงการกำหนดขอบเขตการดำเนินงานเป็นนโยบายสาธารณะเนื่องจากมีผลสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนลดระดับการทุจริตในภาครัฐ โดยเริ่มต้นจากการยอมรับว่าประเทศไทยมีปัญหาการทุจริตเกิดขึ้นจริงและต้องให้ความสำคัญว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาระดับชาติที่จำเป็นต้องเร่งให้มีการแก้ไขอย่างจริงจัง ดังนั้น การผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตเป็นนโยบายสาธารณะระดับชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ กล่าวคือนโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นสิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ (Dye, 1978) นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางกิจกรรม การกระทำหรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้้นำให้มี

กิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้โดยมีการวางแผนการจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง นโยบายสาธารณะ Public Policy จึงถือว่าเป็นคำประกาศเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องทำตามกฎหมาย สำหรับใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางบริหารประเทศในช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อความผาสุกของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองนโยบายสาธารณะจึงเป็นการตัดสินใจขั้นต้นของรัฐบาลเพื่อเป็นแนวทางกว้าง ๆ สำหรับเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินงานของหน่วยงานไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีเจตนาเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (Anderson ,1970) เช่น การแก้ไขปัญหาการทุจริต หรือความยากจน การผูกขาด เป็นต้น และเป็นกิจกรรมที่รัฐบาลกระทำเพื่อการควบคุมปัญหาของบุคคล (Sharkansky, 1970) โดยนโยบายสาธารณะจะต้องมีแผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วยเป้าหมาย คุณค่าและการ ปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อการจัดสรรและแจกแจงคุณค่า (Values) ต่าง ๆ ของสังคมโดยชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปเพื่อสังคม ส่วนรวม (Easton ,1953) และเป็นแนวทางหรือโครงการที่สำคัญ ๆ ซึ่งรัฐบาลจะต้องจัดให้มีขึ้นด้วยการกำหนดเป้าหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุสิ่งที่ต้องการ ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงเป็นกระบวนการสำคัญมากของการบริหารงานภาครัฐหรือรัฐบาล เพราะมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วนโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือ 1. ปัจจัยทางการบริหาร 2. วิธีการหรือกระบวนการบริหาร 3. ผลของการบริหาร และ 4. ผลลัพธ์ทางการบริหาร และการจะกำหนดนโยบายให้สามารถส่งผลถึงประชาชนได้จริงต้องเป็นนโยบายที่เข้าถึงจิตใจและจิตสำนึกของประชาชนด้วยการมุ่งสร้างธรรมาภิบาลเพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนาจิตใจของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากธรรมาภิบาลถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพิจารณาอนุมัติให้เกิดนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการภาครัฐให้ประสบความสำเร็จ และการบริหารจัดการต้องอยู่บนหลักธรรมาภิบาลเช่นกันจึงจะมีคุณภาพก่อให้เกิดผลต่อการปฏิบัติสูงสุดเป็นหลัก (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) จึงกล่าวได้ว่าการแก้ไขปัญหาการทุจริตจะประสบผลสำเร็จได้เมื่อมีการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นแบบบูรณาการ (Integrated Policy) กับหลักธรรมจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการแก้ไขปัญหาการทุจริต

สำหรับแนวนโยบายสาธารณะของรัฐนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 63 ได้บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่

ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันและขจัดกาทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกัน เพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 78 ยังได้บัญญัติรับรองให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ อีกทั้ง ยังได้มีการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็น (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อเป็นกลไกส่งเสริมให้ประชาชนและบุคลากรภาครัฐมีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง สอดส่อง แจ้งเบาะแสและต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสที่มีประสิทธิภาพและมีระบบที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตที่รวดเร็วโปร่งใส ส่งผลให้มีคติการทุจริตและประพฤติมิชอบลดลง โดยมุ่งเน้นปลูกฝังค่านิยมสุจริต การบูรณาการสร้างความร่วมมือการต่อต้านการทุจริตระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน และพัฒนาระบบการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ประชาชนในสังคมร่วมมือกันป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ บุคลากรภาครัฐต้องยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต การปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบมีประสิทธิภาพมีความเด็ดขาดเป็นธรรม ตรวจสอบได้ และการบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ไร้อทุจริตของสังคมไทย และเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจึงจำเป็นต้องนำเรื่องของแนวทางการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเพื่อพัฒนาจิตใจเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนให้ตระหนักรู้และรู้เท่าทันปัญหาการทุจริตในปัจจุบันและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

โดยสรุปผู้เขียนจึงเห็นว่าการแก้ไขปัญหาการทุจริตนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐจำเป็นต้องจัดทำเป็นนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 63 และมาตรา 78 และแผน

แม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็น (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบด้วยการกำหนดแผนงาน กิจกรรม หรือโครงการที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนมีทัศนคติและค่านิยมต่อต้านรังเกียจการทุจริตด้วยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการเพื่อสร้างธรรมาภิบาล วัฒนธรรมความโปร่งใส ไร้อุจริตให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

การจะนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติได้นั้นจำเป็นต้องพิจารณาในส่วนของเนื้อหาและวิธีการในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และนโยบายดังกล่าวต้องมีความเกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ที่สามารถเข้าถึงภายในจิตใจของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนเพื่อนำไปสู่การควบคุมความประพฤติปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ทั้งนี้ การควบคุมความประพฤติดังกล่าวจึงเป็นเครื่องชี้วัด ได้ว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะจำเป็นต้องนำหลักพุทธธรรมเข้ามาเป็นแนวทางบูรณาการร่วมด้วย เนื่องจากในทัศนะของพุทธศาสนาแล้ว การมีธรรมะเป็นคุณสมบัติของนักปกครองหรือผู้บริหารที่สำคัญ ดังปรากฏจากหลักธรรมในพระสุตตันตปิฎก ที่ได้กล่าวถึงอิปไตยไว้ถึง 3 แบบ คือ อัตตอิปไตย โลกาธิปไตยและธรรมาธิปไตย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) โดยมีจุดประสงค์เป็นการปกครองที่เน้นธรรมะเป็นใหญ่ให้ผู้นำมีธรรมะและประชาชนมีธรรมะและเน้นเสรีภาพทางจิต ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอหยิบยกหลักธรรมที่ทำให้บุคคลมีคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต คือ สปัปฺริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นสัปปุริสมีสัมมาทิฐิ คือ เป็นผู้ที่มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตหรือเป็นคนดี อันประกอบด้วยลักษณะ 7 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2538) กล่าวคือ 1. อัมมัญญตา การรู้จักเหตุ เป็นผู้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความ เป็นไปของชีวิต 2. อตถัญญตา การรู้จักผล มีเหตุก็ย่อมมีผลเมื่อมีปัญหาอันใดเกิดขึ้นเรา จะต้องใช้หลักเหตุผลมาพิจารณารู้จักเปรียบเทียบเหตุและผล 3. อัตตัญญตา การรู้จักตน มีคุณธรรมและประพฤติกรรมให้เหมาะสมแก่ภาวะของตนโดยเมื่อรู้ว่าบกพร่องในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 4. มัตตัญญตา การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดี ความพอเหมาะพอสมควรตามทางสายกลางของพระพุทธองค์ 5. กาลัญญตา การรู้จักกาลรู้จักเวลาที่ เหมาะสมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และรู้จักปฏิบัติตนให้ถูกกับกาลเทศะและไม่ประมาท 6. ปริสัจญตา การรู้จักชุมชน รู้จักหมู่คณะและประพฤติกรรมให้เหมาะสมต่อชุมชนและสังคม นั้น ๆ และ 7. ปุคคลัญญตา การรู้จักบุคคล รู้จักความแตกต่างของบุคคลและการมอบงาน

ที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการบุคคล มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรมและเสมอภาค ให้แก่บุคลากรในองค์กรรวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะ ทั้งนี้ หลักสัปปุริสธรรม 7 จึงเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์เพื่อบูรณาการในการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตกับภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและได้รับความร่วมมือจากประชาชนเพื่อร่วมกันตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เกิดความโปร่งใสในภาครัฐยิ่งขึ้น

ส่วนการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ (Integration) นั้น สืบเนื่องจากหลักพุทธธรรมเป็นการนำสิ่งที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม (The Whole) โดยมีปรัชญาในพระพุทธศาสนากับปรัชญาในทางวิทยาศาสตร์เป็นไปในทางเดียวกันคือ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันเนื่องจากวิทยาศาสตร์ครอบคลุมไปถึงศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสร้างระบบความรู้ขึ้นมาทำได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 พุทธวิทยา (Buddhology) ใช้พระพุทธศาสนาเป็นตัวตั้งและนำศาสตร์สมัยใหม่มาอธิบายเสริมพระพุทธศาสนา วิธีที่ 2 ธรรมวิทยา (Dhammology) ใช้ศาสตร์สมัยใหม่เป็นตัวตั้งและนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมเข้าไปในเนื้อหาของศาสตร์สมัยใหม่ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2553) ทั้งนี้ หลักพุทธธรรมนั้นเป็นการแสดงความจริงตามกระบวนการของธรรมชาติ การบูรณาการจึงเป็นการปรับใช้ธรรมให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยศาสตร์สมัยใหม่เป็นสะพาน วิธีการนอกจากจะทำให้ธรรมอภิปรัชญาไม่ล้าสมัย เพราะสามารถปรับเข้ากับวิถีแห่งชีวิตของคนทุกยุคทุกสมัยแล้วยังจะเป็นการช่วยนำศีลธรรมกลับมาสู่โลกนี้อีกด้วย (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2545) การบูรณาการเป็นการศึกษาอย่างรอบด้านอันจะเอื้อต่อการนำแนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบในการดึงองค์ความรู้จากพระพุทธศาสนามาเป็นฐานในการอธิบายเสริม ประยุกต์ใช้ ติความ วิเคราะห์ บูรณาการ และสังเคราะห์ เพื่อให้องค์ความรู้ของตะวันตกมีความสมบูรณ์และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557) โดยกรอบการบูรณาการมี 6 ลักษณะ (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546) ได้แก่ 1. การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระในลักษณะการหลอมรวมกันโดยการตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวเรื่อง (Theme) 2. การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 3. การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ให้มีทั้งกระบวนการแสวงหาความรู้แก้ปัญหาและการสร้างความคิดรวบยอด 4. การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม โดยเน้นทั้งพุทธิพิสัยและจิตพิสัยสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อม ๆ กัน ให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม 5. การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติจริง ควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 6. การบูรณาการความรู้ชีวิตจริงเพื่อให้เกิด

เห็นคุณค่าและความหมาย ทั้งนี้ การบูรณาการจึงเป็นการทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์แบบ โดยการเพิ่มเติมบางส่วนที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์ หรือการนำส่วนประกอบย่อยมารวมกันตั้งแต่ สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) อีกทั้งยังเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง เข้ามาเป็นส่วนประกอบกับอีกสิ่งหนึ่งให้มีความ สมบูรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่กว่า และเป็นการเชื่อมโยง ความรู้ประสบการณ์ในลักษณะผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมดเพื่อให้สอดคล้องสมบูรณ์ โดยรวมกันมากกว่าการแยกส่วน (Beane, 1991) โดยการรวมเข้าด้วยกันของสองสิ่งที่มี ความลงตัวเป็นเนื้อเดียวกันอย่างเป็นระบบที่เชื่อมประสานกันเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่ดีกว่าเดิม (สนุก สิงห์มาตร และคณะ, 2565) โดยทฤษฎีบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มีปัจจัยหลัก ๆ อยู่ 4 ด้านด้วยกัน เรียกว่า มณฑลทัศน์ 4 ด้าน (The Four Quadrants) เรียกว่า “ทฤษฎี บูรณาการ (Integral Theory)” ได้แก่มณฑลทัศน์ที่ 1 เรียกว่าด้าน “I” หรือ “ฉัน” หรือ ด้านเจตจำนงหรือเจตนา (Intention) เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับภายในของมนุษย์ (Interior) เป็นเรื่องความรู้สึกนึกคิด จิตเป็นสิ่งที่เป็นอัตวิสัย เป็นต้น มณฑลทัศน์ที่ 2 เรียกว่าด้าน “It” หรือ “สิ่งนั้น” หรือ “มัน” หรือด้านพฤติกรรม (Behavior) เป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับ ภายนอก เป็นเรื่องของภายนอกที่มองเห็น (Exterior) มณฑลทัศน์ที่ 3 เรียกว่าด้าน “We” หรือ “พวกเรา” หรือด้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Culture) วิถีชีวิตในชุมชน วิวัฒนาการใน เรื่องความสัมพันธ์เชิงชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ระบบการให้คุณค่า ทักษะในการมองโลกและ สังคม หรือสิ่งที่ปรากฏภายใน (Interior) ของสังคมที่เป็นนามธรรม และมณฑลทัศน์ที่ 4 เรียกว่า “Its” หรือ “สิ่งเหล่านั้น” หรือด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Social) ที่มองเห็นเป็น รูปธรรม เป็นวิวัฒนาการของสังคม ชุมชน ประเทศหรือระดับโลก เป็นต้น(อรทัย มีแสง, 2555) การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงต้องมุ่งสร้างความ ไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลทุกขั้นตอนแบบผสมผสานหรือ แบบบูรณาการ (Public Policy Integrated) ซึ่งจะมีผลในทางปฏิบัติดังนี้ 1. นโยบาย สามารถกำหนดขึ้นได้รวดเร็ว 2. สามารถกำหนดนโยบายได้ทันต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 3. ผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจ 4. ผู้ได้รับผลกระทบได้รับการแก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้ง 5. สามารถ ปฏิบัติได้ตรงประเด็นความต้องการของผู้เดือดร้อนจริง ๆ 6. เกิดข้อผิดพลาดได้น้อย และ 7. เกิดการทุจริตได้ยากเนื่องจากมีการตรวจสอบถ่วงดุลทุกขั้นตอน และ 8. มุ่งเน้นที่ ผลสำเร็จเป็นสำคัญและมุ่งแก้ไขปัญหให้กับประชาชนเป็นหลัก (สนุก สิงห์มาตร และคณะ, 2565)

โดยสรุปผู้เขียนจึงเห็นว่าการบูรณาการนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตในส่วนของเนื้อหาสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมในบุคคลมาใช้ แก้ไขปัญหาการทุจริตในลักษณะผสมผสานแบบธรรมวิทยา (Dhammology) โดยใช้นโยบายสาธารณะสมัยใหม่ดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวตั้งและเสริมด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาจิตใจของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยแนวทาง ดังต่อไปนี้ 1. ธัมมัญญาตา ใช้วิเคราะห์สาเหตุของการทุจริต 2. อตถัญญาตา ชี้ให้เห็นผลหรือปัญหาการทุจริตเพื่อหามาตรการการปรับปรุงการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพ 3. อตตัญญาตา ใช้ส่งเสริมคนมีคุณธรรมและประพฤติตนกำกับจิตใจไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐคิดทุจริต 4. มัตตัญญาตา ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดทางสายกลางและยึดมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง 5. กาลัญญาตา เพื่อชี้ให้เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องร่วมกันผลักดันส่งเสริมมาตรการและเจตจำนงแก้ไขปัญหาการทุจริตอย่างจริงจัง 6. ปริสัญญาตา เพื่อส่งเสริมให้จัดทำโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และ 7. ปุคคัลัญญาตา เพื่อมอบงานหรือหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกำหนดบทบาทให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมเป็นระบบมีธรรมาภิบาล

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหาการทุจริต

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมีที่มาจากกรณีการฉ้อราษฎร์บังหลวงซึ่งเป็นการฉ้อโกงสิ่งที่เคยเป็นหรือสิ่งที่ควรเป็นของราษฎร์ และการฉ้อโกงงบประมาณของรัฐ (วิทยากร เชียงกุล, 2549) ซึ่งการคอร์รัปชันในรูปแบบของการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นการกระทำที่รวมถึงรูปแบบการกระทำทุกลักษณะที่เป็นไปโดยมิชอบ หรือเป็นการกระทำที่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนโดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับบริหารซึ่งมีอำนาจตัดสินใจ โดยการฉ้อราษฎร์จะเป็นการกระทำของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับปฏิบัติการ ส่วนการบังหลวงเป็นการกระทำของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีตำแหน่งในระดับบริหารซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566) โดยสาเหตุของการทุจริตเป็นผลโดยตรงอันสืบเนื่องมาจากการเสื่อมลงของหลักศีลธรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถจัดปัญหาการทุจริตให้หมดได้ด้วย การปลูกฝังศีลธรรมอันดีไว้ในจิตใจของนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน (สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2538)

สำหรับแนวทางของการแก้ไขปัญหาการทุจริตนั้น Robert Klitgaard (1988) ได้คิดสูตรอธิบายการเกิดพฤติกรรม คอร์รัปชัน ของหน่วยงานของรัฐไว้ กล่าวคือ คอร์รัปชัน = อำนาจผูกขาด + ดุลพินิจ - ความรับผิดชอบ หากเติมตัวแปรอีกตัวเข้าไปในสมการ คือ ความโปร่งใส เราจะได้สมการต่อไปนี้ คอร์รัปชัน = อำนาจผูกขาด + ดุลพินิจ - ความรับผิดชอบ - ความโปร่งใส สมการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานของรัฐ ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายหรือระเบียบของเบ็ดเสร็จและมีอำนาจดุลพินิจมากจะมีความเสี่ยงที่จะทุจริตคอร์รัปชันมาก แต่ถ้าหน่วยงานนั้นมีการกำหนดกรอบความรับผิดชอบของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจนและมีระบบการทำงานที่โปร่งใสก็จะช่วยลดหรือป้องกันการทุจริตได้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2565) และในส่วนของปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายนั้นจะมีที่มาจากความไม่มั่นคงทางการเมือง และขาดหลักนิติธรรม เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงจำเป็นต้องบูรณาการทุกด้านดังเช่นแนวคิดมณฑลทัศน์ 4 ด้านของเคน วิลเบอร์ ซึ่งต้องพิจารณาทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่เป็นเรื่องปัจเจกและเรื่องส่วนรวม ซึ่งด้านภายใน เช่น อารมณ์ ความรู้สึก วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ด้านภายนอก เช่น พฤติกรรม โครงสร้างสังคม เป็นต้น และต้องพิจารณาทุกระดับ (All Levels) หมายถึง โครงสร้างของระดับการพัฒนา เช่น จิตที่พัฒนาในระดับเพื่อตนเอง (Egocentric) ระดับเพื่อกลุ่มตนเอง (Ethnocentric) และระดับเพื่อผู้อื่น (Worldcentric) เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นได้ในทุกด้านและทุกแนวทาง (All Lines) ด้วยเหตุผลดังกล่าวการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตที่มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์ สุจริตและคดีทุจริตและประพฤตินิยมซบถลดลง จึงต้องพิจารณาให้เห็นภาพในมิติต่าง ๆ เพื่อให้ ประชาชนและสังคมได้ตื่นตัวต่อการทุจริตให้ความสนใจข่าวสารและตระหนักถึงผลกระทบของการทุจริตต่อประเทศชาติและมีการแสดงออกซึ่งการต่อต้านการทุจริต ทั้งในชีวิตประจำวันและการแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) โดยนำวิธีการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตและสืบนับด้วยกลไกศาสนาและขับเคลื่อนด้วยหลักธรรมรวมทั้งภาคีกลไกทางศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มาใช้บูรณาการเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยสรุปผู้เขียนจึงเห็นว่าเมื่อสมการปัญหาของการทุจริตคอร์รัปชัน = อำนาจผูกขาด + ดุลพินิจ -

ความรับผิดชอบ ดังนั้น การจัดทำนโยบายเพื่อลดปัญหาการทุจริตจึงทำได้ด้วยธรรมวิทยา (Dhammology) ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อสร้างความรับผิดชอบ คือ สร้างคนดี มีความรู้ และรู้เท่าทันปัญหาการทุจริต และส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมร่วมกันการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำมาสู่การลดปัญหาการทุจริตได้ด้วยสมการที่ว่า คอร์รัปชัน = อำนาจผูกขาด + ดุลพินิจ - ความรับผิดชอบ - ความโปร่งใส ตามแนวทางบูรณาการดังกล่าวข้างต้น

สรุป

จากการศึกษาจึงสรุปได้ว่าการจัดทำนโยบายสาธารณะเพื่อการแก้ไขปัญหาการทุจริตจำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ในทุกด้านไม่ว่าด้านวิทยาศาสตร์หรือด้านศาสนาทั้งในส่วนภายในจิตใจของบุคคลและภายนอกซึ่งเป็นการกำกับพฤติกรรมของบุคคลในหลายมิติเพื่อปลูกฝังศีลธรรมอันดีไว้ในจิตใจของนักการเมือง เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน เพื่อกำหนดกรอบความรับผิดชอบของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจนและมีระบบเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่โปร่งใส อันเป็นสมการที่จะช่วยลดปัญหาการทุจริตได้โดยมีประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ รวมทั้งร่วมกันสร้างความมั่นคงทางการเมือง (Political Instability) และเสริมสร้างหลักนิติธรรมให้สามารถลดปัญหาการทุจริตเชิงนโยบายลงได้ โดยสามารถนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นธรรมที่ส่งเสริมบุคคลให้มีคุณธรรมมาบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตให้เป็นรูปธรรม กล่าวคือ

1. การรู้จักเหตุ (อัมมัญญตา) ใช้วิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์การทุจริต โดยต้องวิเคราะห์โครงการของรัฐว่าประชาชนส่วนรวมหรือบุคคลใดเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ และต้องสร้างให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินโครงการ ไม่เอื้อกลุ่มทุน พวกพ้องหรือฐานเสียงทางการเมือง และต้องใช้จ่ายงบประมาณไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการทุจริต รวมทั้งต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อสร้างความโปร่งใส และกำหนดความรับผิดชอบของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ชัดเจน เพราะการให้ดุลพินิจมากจะมีความเสี่ยงที่จะทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น
2. การรู้จักผล (อัตถัญญตา) ใช้ส่งเสริมให้เห็นถึงผลร้ายหรือปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้น จึงต้องมีมาตรการปรับปรุงการบริหารราชการให้มีประสิทธิภาพในการบริการ ระบบการบริหารงานมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลตลอดการดำเนินโครงการ ประชาชนสามารถติดตามการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และสามารถมีช่องทางในการแจ้งเบาะแสการทุจริต อันเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและช่วยกันเฝ้าระวังเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาและความเสียหาย

จากการทุจริต 3. การรู้จักตน (อัตตัญญูตา) นำคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับความประพฤติตนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เมื่อรู้ว่าบกพร่องในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยเมื่อปัญหาการทุจริตเกิดจากภายในจิตใจของตน ก็สามารถแก้ไขหรือกำกับได้ด้วยมาตรฐานจริยธรรมของหน่วยงานภาครัฐ (Code of Conduct in the Public Sector) มาใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ ยึดหลักนิติธรรม การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในกรอบวิชาชีพ

4. การรู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา) ส่งเสริมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้รู้จักความพอดี ความพอเหมาะตามทางสายกลางของพระพุทธองค์ การพัฒนายึดหลักความคุ้มค่าตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนยึดมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

5. การรู้จักกาล (กาลัญญูตา) รู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผลักดันให้มีการส่งเสริมมาตรการสร้างภาพลักษณ์ทั้งภายในประเทศและต่อนานาชาติเพื่อแสดงออกถึงความจริงจังและจริงจังในการแก้ไขปัญหาการทุจริต ตลอดจนจัดกิจกรรมโดยสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทุกภาคส่วนได้รับรู้ถึงผลกระทบของการทุจริตเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริต

6. การรู้จักชุมชน (ปริสัญญูตา) ส่งเสริมมาตรการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น สร้างความโปร่งใสโดยมีประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างใกล้ชิด เนื่องจากการที่ประชาชนใกล้ชิดกับฝ่ายบริหารจะสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ได้ง่ายกว่าการบริหารจากส่วนกลาง อันจะนำมาซึ่งการใช้จ่ายงบประมาณที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงและเกิดความระมัดระวังในการใช้จ่ายงบประมาณ ส่งผลให้การทุจริตเกิดขึ้นได้ยากยิ่งขึ้น

7. การรู้จักบุคคล (บุคคัลัญญูตา) ใช้มอบงานที่เหมาะสมกับบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจัดให้มีมาตรการที่ให้ความสำคัญกับการแต่งตั้งโยกย้าย โดยส่งเสริมบุคคลที่เป็นคนดีมีคุณธรรมขึ้นเป็นหัวหน้าหรือผู้น้ององค์กร และมอบหมายงานเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นระบบ ลดการใช้ดุลพินิจ ส่งเสริมทัศนคติในการบริการสาธารณะตามหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนปรับปรุงรายได้ข้าราชการชั้นผู้น้อยโดยให้ความสำคัญกับรายได้ของข้าราชการให้พอเพียงต่อค่าครองชีพ เพื่อลดความต้องการด้านการเงิน อันเป็นที่มาจากการทุจริต ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตจึงจำเป็นต้องบูรณาการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทุกภาคส่วนโดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาการรับรู้ พัฒนานวัตกรรม และถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนมีพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต ให้เกิดการไม่เพิกเฉยหรืออดทนต่อการทุจริต และการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการพิจารณาหรือดำเนินการตามหลักสัปปริสธรรม 7 ควบคู่กับการจัดทำนโยบายสาธารณะที่

ตรงประเด็นปัญหาและทันต่อสถานการณ์การทุจริตดังกล่าวข้างต้นให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการปฏิบัติราชการตามมาตรฐานทางจริยธรรม มีวัฒนธรรมค่านิยมสุจริต มีทัศนคติในการร่วมกันต่อต้านการทุจริตสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและเกิดความโปร่งใสภายในองค์กรภาครัฐลดปัญหาการทุจริตได้โดยเร็วทันห่วงที่นำมาซึ่งการขับเคลื่อนสังคมที่ไม่เพิกเฉยต่อการทุจริตอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). (2566, 7 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 140 ตอนพิเศษ 51 ง. หน้า 4.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/435>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). *ธรรมนุญชีวิต A Constitution for Living* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2557). *พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สนุก สิงห์มาตร และคณะ. (2565). แนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะแบบบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 7(1), 73 – 82.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2538). *โลกาภิวัตน์กับสังคมเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). กระบวนทัศน์ธรรมาภิบาล: กรอบแนวคิดทางการบริหารการปกครอง. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*. 4(1), 217-248.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2559). *แผนแม่บทบูรณาการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 20 ปี* (พ.ศ. 2560-2579). สืบค้น 27 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2022061513055113/202206151333333?>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2565). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการเฝ้าระวังและป้องกันการทุจริตจากนโยบายและโครงการของรัฐ. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2022070610491266/20220505091955?>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง โครงการการจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐของ บริษัทข้ามชาติและนักลงทุนที่ประกอบธุรกิจและลงทุนในประเทศไทย. สืบค้น 31 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2022070610491266/20230921090043?>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *มาตรการแก้ไขปัญหาการทุจริตแบบบูรณาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *สถานการณ์การทุจริตของประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2018083118464593/20250404115159?>
- สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2546). *การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2568, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/400257>
- อรรถัย มีแสง. (2555). ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 20(2), 43–58.
- Anderson, A.E. (1970). *Politics and Economic Policy-Making*. Reading, MA.: Addison-Wesley.
- Beane, J. A. (1991). *Curriculum Planning and Development*. Boston: Allyn and Bacon.
- Dye, T.R. (1978). *Understanding Public Policy* (3rd ed.). Engle Wood Cliffs, New York: Prentice Hall.

Easton, D. (1953). *The Political System: An inquiry into the state of political science*. New York: Alfred A. Knopf.

Klitgaard, R. (1988) *Controlling Corruption*. California: University of California Press, Berkeley.

Sharkansky, I. (1970). *Policy Analysis in Political Science*. Chicago: Markham.

มัชฌิมาปฏิปทากับการบริหารนโยบายสาธารณะไทย*

MAJJHIMAPATIPADA WITH THAI PUBLIC POLICY ADMINISTRATION

ภัททิยา ชาญชัยชานนท์

Pattiya Chanchaitanont

บริษัท สมาร์ทวันดีสตรีบิวเตอร์ จำกัด

Smartone Distributor Co., Ltd.

Corresponding Author E-mail: virakan.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในกระบวนการบริหารนโยบายสาธารณะของประเทศไทย โดยเน้นการวิเคราะห์หลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของมัชฌิมาปฏิปทา องค์ประกอบของหลักธรรมนี้สามารถเชื่อมโยงกับกระบวนการกำหนดนโยบาย ได้แก่ การกำหนดปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ และการประเมินผล การศึกษาเสนอว่า การนำมัชฌิมาปฏิปทามาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างความสมดุล ลดความสุดโต่ง และเสริมคุณธรรมในการบริหารนโยบาย ทั้งนี้ยังสามารถส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล และสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: มัชฌิมาปฏิปทา, นโยบายสาธารณะ, การบริหารภาครัฐ

Abstract

This academic article aimed to explore the application of the Buddhist principle of Majjhimapatipada (the Middle Way) in the administration of public policy in Thailand. The study focused on the Eightfold Noble Path as the core of the Middle Way and analyzed its relevance to key stages of the policy process, including problem identification, policy formulation, implementation, and evaluation. The findings suggest that integrating the Middle Way into public policy can enhance balance, reduce extremism, and

* Received March 13, 2025; Revised June 13, 2025; Accepted July 4, 2025

instill ethical governance. It also strengthens the foundation of good governance and promotes long-term public trust in government institutions.

Keywords: Majjhimapatipada, Public Policy, Public Administration

บทนำ

ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารนโยบายสาธารณะกลายเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ซับซ้อน การบริหารนโยบายจำเป็นต้องอาศัยหลักคิดที่มีความสมดุล และมีรากฐานทางจริยธรรมเพื่อป้องกันปัญหาความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งที่สะสมอย่างยาวนาน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021)

หลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง ซึ่งเป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา ถือเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางโลก โดยเฉพาะในด้านการบริหารและนโยบายสาธารณะ แนวคิดนี้เน้นการหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองข้าง และส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีปัญญาและความพอดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ “Good Governance” ที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน (UNESCAP, 2009)

ที่ผ่านมา การบริหารนโยบายสาธารณะของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาเรื่องการตัดสินใจที่เอนเอียงตามอำนาจหรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม และขาดการสร้างสมดุลในกระบวนการกำหนดนโยบาย ตัวอย่างเช่น การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเมืองและชนบท หรือการดำเนินนโยบายที่เน้นผลตอบแทนระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว (World Bank, 2023) ปัญหาเหล่านี้อาจบรรเทาได้หากผู้นำนโยบายใช้หลักทางสายกลางเป็นกรอบคิด

นอกจากนี้ แนวคิดมัชฌิมาปฏิปทายังสามารถเชื่อมโยงกับแนวทาง “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นตัวอย่างของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีจริยธรรม หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน” นั้นมีรากฐานจากหลักมัชฌิมาปฏิปทาโดยตรง (Sufficiency Economy Philosophy, 2007) จึงเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการนำมาใช้กับการบริหารรัฐกิจ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้มัชฌิมาปฏิปทาในกระบวนการบริหารนโยบายสาธารณะของไทย โดยวิเคราะห์แนวคิดหลักทางพุทธศาสนา

เปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติจริงในระดับนโยบาย เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้
หลักธรรมในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลนโยบายในอนาคตอย่างมีสมดุลและ
ยั่งยืน

หลักมัชฌิมาปฏิปทา

ความหมายและองค์ประกอบตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง เป็น
หลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพระธรรมเทศนาครั้งแรก คือ อัมมจักกัปปวัต
ตนสูตร โดยทรงชี้แนะแนวทางการปฏิบัติที่หลีกเลี่ยงทางสุดโต่งสองประการ คือ กามสุขัลล
ิกานุโยค (การหมกมุ่นในกามสุข) และอัตตกิลมถานุโยค (การทรมานตนเอง) ใน
พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ ได้บันทึกพระพุทธดำรัสเกี่ยวกับมัชฌิมาปฏิปทาไว้ในพระวินัย
ปิฎก มหาวรรค ดังนี้

มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรง
แสดงไว้ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ โดยทรงเน้นว่า ผู้ปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์ไม่ควรหลงไปในทาง
ที่สุดสองด้าน กล่าวคือ 1. การแสวงหากามสุขอย่างลุ่มหลง และ 2. การทรมานตนเองด้วย
ความลำบาก ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้พระองค์ทรงประสพมาก่อน และทรงพบว่าไม่ใช่หนทาง
นำไปสู่ความหลุดพ้น

พระองค์จึงทรงประกาศ “มัชฌิมาปฏิปทา” ว่าเป็นทางอันพอดีที่ไม่เอนเอียงไป
สุดโต่งด้านใดด้านหนึ่ง โดยใน อัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้แสดงไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
ทางสองอย่างที่บรรพชิตไม่ควรเสพ คือ การหมกมุ่นในกามสุข และการทรมานตนเองด้วย
ความทุกข์ ซึ่งไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์อันสูงสุด แต่มัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางที่ตถาคตตรัสรู้
เอง ทำให้เกิดทัศนะ ความรู้ นำไปสู่ความสงบ การตรัสรู้ และนิพพาน” (ส.ปา. 14/1/1)

มัชฌิมาปฏิปทานี้ ได้ถูกจำแนกโดยตรงว่า คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย

1. สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) คือ การเข้าใจถูกต้องตามหลักธรรม ความรู้ที่
ไม่บิดเบือน เช่น การเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) และกฎแห่งกรรม ใน
บริบทสมัยใหม่ สัมมาทิฐิ หมายถึง การมีวิจรณญาณ การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล
ไม่หลงเชื่อโดยงมงาย เช่น การตัดสินใจเชิงนโยบายที่อยู่บนฐานของข้อมูลจริง ไม่ใช่อคติ
หรือผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

2. สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) คือ ความคิด ความตั้งใจ หรือเจตนาที่
บริสุทธิ์ ไม่เบียดเบียน ไม่โลภ ไม่พยาบาท เช่น ดำริเพื่อการเสียสละ และเพื่อสันติ ในแง่

การบริหาร คือ การวางแผนด้วยเมตตา ไม่ใช่เพื่อเอาเปรียบ เช่น การดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองส่วนตน

3. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) คือ การใช้วาจาที่จริง ไม่โกหก ไม่ส่อเสียด ไม่หยาบคาย ไม่เพ้อเจ้อ ในทางสังคมและการเมือง หมายถึง การสื่อสารที่โปร่งใส สร้างสรรค์ ไม่สร้างความแตกแยก เช่น การแถลงข่าวนโยบายอย่างตรงไปตรงมา

4. สัมมากรรมันตะ (การกระทำชอบ) คือ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดทางเพศ รวมถึงพฤติกรรมทางกายที่ไม่เบียดเบียน ในเชิงพฤติกรรมองค์กร คือ การดำเนินกิจกรรมหรือนโยบายโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

5. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) คือ การประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่นอกรีต ไม่ค้ำของผิดศีลธรรม ในภาครัฐหรือเอกชน หมายถึงการบริหารนโยบายเศรษฐกิจที่ส่งเสริมอาชีพสุจริต เช่น ส่งเสริมผู้ประกอบการท้องถิ่น ไม่สนับสนุนธุรกิจสีเทา

6. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) คือ ความพยายามอย่างตั้งใจในทางธรรม 4 ประการ คือ เพียรละความชั่ว เพียรไม่ให้เกิดความชั่ว เพียรทำความดี และเพียรรักษาความดี ในการปฏิบัติงาน คือ การขยันแก้ไขปัญหอย่างต่อเนื่อง ไม่ท้อถอย เช่น การขจัดคอร์รัปชันด้วยมาตรการที่จริงจังและต่อเนื่อง

7. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) คือ การระลึกอย่างมีสติอยู่กับปัจจุบัน รู้กาย รู้ใจ รู้ความคิดของตน ในชีวิตสมัยใหม่ หมายถึง การมีสติในการทำงาน การไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ เช่น การประชุมที่ฟังกันอย่างมีสติ และไม่ด่วนตัดสินใจ

8. สัมมาสมาธิ (ตั้งใจมั่นชอบ) คือ สมาธิที่มั่นคง มีจิตแน่วแน่ ไม่วอกแวก ไม่หวั่นไหว โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรมะ ในแง่ผู้นำหรือผู้บริหาร คือ การมีสมาธิในการทำงาน มีจุดยืน ไม่หวั่นไหวตามกระแส เช่น ผู้นำที่กล้าตัดสินใจเพื่อประโยชน์สาธารณะ แม้ต้องเผชิญแรงต้าน

ซึ่งองค์ธรรมทั้งแปดนี้เป็นระบบแห่งการดำเนินชีวิตและการฝึกอบรมจิตใจอย่างสมดุล โดยเริ่มต้นจากการปรับ “ทัศนะ” (Right View) ไปจนถึง “สมาธิ” (Right Concentration) โดยมีจุดหมายเพื่อความพ้นทุกข์ และสร้างภาวะจิตที่มั่นคงและไม่หวั่นไหว ซึ่งในพระอภิธรรมยังได้ขยายความมัชฌิมาปฏิปทาไว้อย่างลึกซึ้งว่าเป็น “หนทางสายกลางที่เกื้อหนุนให้เกิดการละความยึดมั่น” และ “สร้างปัญญาที่เป็นอริยะ” (อภิ.วิ. 35/507/292) มัชฌิมาปฏิปทาจึงมิใช่เพียงการประคับประคองระหว่างสองสุดโต่งเท่านั้น

แต่เป็นระบบความคิดและการดำเนินชีวิตที่อิงหลักปัญญาและความพอดี ซึ่งสามารถขยายความจากแนวปฏิบัติส่วนบุคคลสู่ระดับสังคมและการบริหารรัฐกิจได้ หากถูกนำมาใช้ด้วยความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

สรุป มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติที่ไม่สุดโต่งไปในด้านใดด้านหนึ่ง โดยพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน อัมมจักกัปวัตตสูตร ว่าเป็นหนทางที่หลีกเลี่ยงทั้งสองสุดขั้ว คือ กามสุขัลลิกานุโยค การหมกมุ่นอยู่ในความสุขทางกาม อัตตakilมถานุโยค การทรมานตนให้ลำบากเกินไป พระองค์ทรงค้นพบว่า ทางสายกลางนี้เองคือหนทางที่นำไปสู่ การรู้แจ้ง ความสงบ และนิพพาน โดย มัชฌิมาปฏิปทา จำแนกโดยตรงเป็น “อริยมรรคมีองค์ 8” ได้แก่ สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ มัชฌิมาปฏิปทาจึงมิใช่แค่การหลีกเลี่ยงความสุดโต่ง แต่เป็น หลักการใช้ชีวิตอย่างมีปัญญา สมดุล และมีจริยธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับบุคคลและการบริหารสังคม เช่น การวางนโยบายอย่างไม่เอนเอียง และการดำรงชีวิตโดยไม่ยึดติดหรือปล่อยตัว

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารนโยบายสาธารณะ

การบริหารนโยบายสาธารณะในปัจจุบันมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายประการ ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกันไปตามบริบทและยุคสมัย ในที่นี้จะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีหลักที่สัมพันธ์กับการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทา ดังนี้

1. ทฤษฎีวัฏจักรนโยบาย (Policy Cycle Theory)

ทฤษฎีวัฏจักรนโยบาย (Policy Cycle Theory) เป็นแนวคิดพื้นฐานในวิชา นโยบายสาธารณะที่เสนอโดย Howlett และ Ramesh (2003) โดยเชื่อว่านโยบายสาธารณะสามารถวิเคราะห์ได้เป็นขั้นตอนที่มีโครงสร้างชัดเจน เรียงลำดับกันอย่างเป็นระบบคล้าย “วงจร” ที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นของทฤษฎีนี้คือการช่วยให้เข้าใจกระบวนการที่ซับซ้อนของการกำหนดนโยบาย โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1.1 การกำหนดปัญหา (Problem Definition) ในขั้นตอนนี้ รัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายต้องระบุว่า “ปัญหาอะไรที่สมควรได้รับการจัดการ” โดยต้องแยกแยะระหว่างปัญหาส่วนตัวกับปัญหาสาธารณะ ซึ่งการรับรู้ปัญหานั้นได้รับอิทธิพลจากสื่อ

มวลชน กลุ่มผลประโยชน์ และเสียงของประชาชน ในบริบทไทย ปัญหามักถูกกำหนดโดยรัฐบาลกลางหรือหน่วยงานระดับสูง มากกว่าการรับฟังจากประชาชนโดยตรง

1.2 การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation) เป็นขั้นตอนการออกแบบแนวทางหรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้รับการระบุ เช่น การเสนอกฎหมาย มาตรการหรือโครงการต่าง ๆ โดยอาจมีการศึกษาผลกระทบ ข้อมูลวิจัย หรือการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในประเทศไทย ขั้นตอนนี้มักเกิดภายในหน่วยงานราชการหรือคณะทำงานเฉพาะกิจ โดยมีการมีส่วนร่วมจำกัด

1.3 การตัดสินใจเชิงนโยบาย (Policy Adoption) ขั้นตอนนี้คือการตัดสินใจเลือกทางเลือกนโยบายใดนโยบายหนึ่งให้มีผลบังคับใช้ ซึ่งอาจดำเนินการโดยฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติ หรือแม้แต่คณะรัฐมนตรี บริบทไทย จะเห็นได้ชัดในกระบวนการพิจารณางบประมาณหรือมติ ครม. ซึ่งสะท้อนการตัดสินใจเชิงนโยบายในระดับชาติ

1.4 การนำนโยบายไปใช้ (Policy Implementation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแนวนโยบายให้เป็นการปฏิบัติจริง เช่น การออกกฎกระทรวง จัดสรรงบประมาณ จ้างบุคลากร หรือดำเนินโครงการ จุดอ่อนของไทย มักอยู่ที่ขั้นตอนนี้ เนื่องจากการบังคับใช้นโยบายขาดการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดปัญหา “นโยบายบนกระดาษ” แต่ขาดผลในทางปฏิบัติจริง

1.5 การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่านโยบายบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เช่น มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และเป็นธรรม โดยอาจใช้ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพร่วมกัน ในประเทศไทย การประเมินผลมักเป็นแบบรายงานเอกสารเพื่อรายงานผู้บริหาร มากกว่าการสะท้อนผลลัพธ์จริง หรือเปิดเผยให้ประชาชนตรวจสอบ

สรุปทฤษฎีวิวัฒนาการนโยบายเป็นแนวคิดพื้นฐานที่อธิบายการทำงานนโยบายสาธารณะผ่าน 5 ขั้นตอนหลัก คือ การค้นพบปัญหา การหาทางแก้ไข การตัดสินใจเลือก การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งเชื่อมต่อกันเป็นวงจรที่ไม่มีจุดจบ ความสำคัญของทฤษฎีนี้ อยู่ที่การให้กรอบการคิดที่เป็นระบบ ช่วยให้เข้าใจว่าการสร้างนโยบายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง ไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วจบ แต่เป็นการทำงานที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้จะมีข้อจำกัดในแง่ของความเป็นจริงที่ซับซ้อนกว่านี้ แต่ทฤษฎีวิวัฒนาการนโยบายก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์อย่างมากสำหรับการศึกษาวिकासและการปฏิบัติงานด้านนโยบายสาธารณะ

2. ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory)

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) เป็นแนวคิดที่ริเริ่มโดย R. Edward Freeman ในปี ค.ศ. 1984 ซึ่งเน้นว่าในการบริหารองค์กร (รวมถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะ) จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เพียงเฉพาะผู้มีอำนาจหรือผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง แนวคิดนี้มุ่งเน้นไปที่ “การบริหารความสัมพันธ์” ระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสมดุลและลดความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง (Freeman, 1984) ให้คำจำกัดความ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ว่า หมายถึง “บุคคลหรือกลุ่มที่สามารถส่งผลกระทบต่อ หรือได้รับผลกระทบจากการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร” ซึ่งในบริบทของนโยบายสาธารณะนั้น หมายรวมถึงภาครัฐ ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน ได้แก่ ธุรกิจ อุตสาหกรรม นักลงทุน ภาคประชาชน ได้แก่ ชุมชน องค์กรประชาสังคม นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป และกลุ่มเปราะบางหรือผู้ด้อยโอกาส ได้แก่ ชนกลุ่มน้อย ผู้พิการ ผู้มีรายได้น้อย

การประยุกต์ใช้ในนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าการบริหารนโยบายจะมีความชอบธรรม (Legitimacy) และยั่งยืน (Sustainability) มากขึ้น หากมีกระบวนการที่เปิดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น หรือร่วมตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของนโยบาย ได้แก่ การเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะ การมีคณะกรรมการร่วมจากหลายภาคส่วน การให้ภาคประชาชนตรวจสอบงบประมาณหรือการดำเนินนโยบาย การมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้างนี้สามารถช่วยลด “แรงต้านนโยบาย” ที่เกิดจากความไม่ไว้วางใจ และยังช่วยให้การออกแบบนโยบายตอบสนองต่อความเป็นจริงในระดับพื้นที่มากขึ้น

บริบทในประเทศไทย ในช่วงหลังมีความพยายามนำแนวคิด Stakeholder เข้ามาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะในระดับนโยบาย เช่น การจัดทำร่างแผนพัฒนาประเทศ หรือแผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เปิดให้ภาคประชาชนและภาควิชาการมีบทบาทในการเสนอความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงมีข้อจำกัด การมีส่วนร่วมที่เป็นเพียงพิธีกรรม ขาดกลไกถ่วงดุลเชิงอำนาจ กลุ่มเปราะบางยังเข้าไม่ถึงพื้นที่ตัดสินใจนโยบาย ดังนั้น การประยุกต์ทฤษฎีนี้ในบริบทไทยจะต้องอาศัยการปรับโครงสร้าง และส่งเสริมวัฒนธรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สรุปทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) เป็นแนวคิดที่เสนอว่า การบริหารและกำหนดนโยบายสาธารณะควรคำนึงถึงผลกระทบต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หรือได้รับผลจากนโยบายนั้น ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน หรือกลุ่มเปราะบาง แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้เกิด ความสมดุลของผลประโยชน์ และ เปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความชอบธรรม ความโปร่งใส และลดความขัดแย้งในสังคม การนำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อย่างยั่งยืน

3. แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance Theory)

เป็นแนวคิดร่วมสมัยที่เน้นหลักการบริหารจัดการภาครัฐที่ยึดถือคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน แนวคิดนี้ได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวางจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (UNESCAP) และ ธนาคารโลก (World Bank) โดยถือว่า “ธรรมาภิบาล” เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลไว้ 8 ประการ ได้แก่ (UNESCAP, 2009)

1. การมีส่วนร่วม (Participation) ประชาชนมีโอกาสมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น
2. หลักนิติธรรม (Rule of Law) มีการใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม
3. ความโปร่งใส (Transparency) มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าถึงได้
4. ความรับผิดชอบ (Accountability) ผู้มีอำนาจต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตน
5. การตอบสนอง (Responsiveness) หน่วยงานรัฐต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสมและรวดเร็ว
6. การเห็นพ้องเป็นเอกภาพ (Consensus Oriented) การหาจุดร่วมในประเด็นที่มีความเห็นต่าง
7. ความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม (Equity and Inclusiveness) เปิดโอกาสให้ทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางเข้าถึงสิทธิ
8. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

การประยุกต์ในบริบทนโยบายสาธารณะ แนวคิดธรรมาภิบาลถูกนำมาใช้เป็นกรอบการประเมินคุณภาพของนโยบายสาธารณะ ว่ามีความเป็นธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพหรือไม่ การประยุกต์หลักธรรมาภิบาลในการบริหารนโยบายสาธารณะจะส่งผลให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชน ลดปัญหาคอร์รัปชัน และช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่มีความชอบธรรม ตัวอย่างเช่น การบริหารงบประมาณภาครัฐ หากยึดหลักธรรมาภิบาลจะต้องเปิดเผยข้อมูลงบประมาณต่อสาธารณะ (โปร่งใส) มีการติดตามตรวจสอบ (ความรับผิดชอบ) และจัดสรรให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึง (เสมอภาค)

บริบทในประเทศไทย แนวคิดธรรมาภิบาลได้รับการบรรจุในหลายนโยบาย ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบปัญหา เช่น การขาดความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และการตอบสนองที่ล่าช้าของหน่วยงานรัฐ การส่งเสริมธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงจึงต้องอาศัยการปรับโครงสร้างการบริหาร และการสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อทุกระดับของภาครัฐ

สรุป แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance Theory) เป็นแนวคิดร่วมสมัยที่มุ่งเน้นให้การบริหารภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย การพัฒนาที่ยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญของธรรมาภิบาลมี 8 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การเห็นพ้องเป็นเอกภาพ ความเสมอภาค และประสิทธิภาพในการบริหาร เมื่อประยุกต์ใช้กับการบริหารนโยบายสาธารณะ แนวคิดนี้ช่วยให้การกำหนดและดำเนินนโยบายมีความชอบธรรม ได้รับการยอมรับจากประชาชน และสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่ยังต้องการการพัฒนาการตรวจสอบและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

4. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ (Public Policy)

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นแนวคิดพื้นฐานและศูนย์กลางในศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์และการบริหารรัฐกิจ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทและภารกิจของรัฐในการตอบสนองต่อปัญหา ความต้องการ หรือเป้าหมายของสังคมโดยรวม โดยนโยบายสาธารณะไม่จำกัดเฉพาะการดำเนินการเชิงบวก (Positive Action) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลลัพธ์ของการตัดสินใจของรัฐบาลหรือองค์กรของรัฐด้วย หนึ่งในคำนิยามที่ได้รับการอ้างถึงอย่างกว้างขวางคือของ (Dye, 2013) ซึ่งระบุว่า “นโยบาย

สาธารณณะคือสิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ” แนวคิดนี้เปิดพื้นที่ให้เข้าใจว่านโยบาย สาธารณะไม่ได้มีลักษณะจำกัดอยู่เพียงเอกสารหรือกฎหมายเท่านั้น หากแต่หมายถึง กระบวนการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อประชาชนหรือส่วนรวมในวงกว้าง เช่น การออก พระราชบัญญัติ การให้บริการสาธารณสุข หรือแม้แต่การไม่เข้าไปแทรกแซงในเรื่องใดเรื่อง หนึ่งโดยตั้งใจ ก็ถือเป็นนโยบายได้เช่นกัน เพราะมีผลต่อทิศทางของสังคมโดยรวม

ต่อมา James E. Anderson (2014) ได้ขยายความนิยามของนโยบายสาธารณะ ว่า “นโยบายสาธารณะคือแนวทางปฏิบัติหรือรูปแบบการกระทำของหน่วยงานรัฐ ที่ กำหนดขึ้นเพื่อจัดการกับปัญหาหรือข้อเรียกร้องของประชาชน” (Anderson, 2014) คำอธิบายของ Anderson ช่วยตอกย้ำว่านโยบายสาธารณะมีเป้าหมายเพื่อ ตอบสนองต่อ ปัญหาในโลกความจริง โดยมีกลไกเชิงสถาบันเข้ามารองรับ เช่น ระบบราชการ หน่วยงาน รัฐ หรือคณะกรรมการนโยบายเฉพาะทาง ซึ่งต้องดำเนินการตามกรอบของกฎหมาย งบประมาณ และอำนาจหน้าที่ แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีวัฏจักรนโยบาย (Policy Cycle Theory) ซึ่งอธิบายนโยบายในฐานะ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลผลิต” โดยมี กระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่ การระบุปัญหา (Problem Identification) การกำหนด นโยบาย (Policy Formulation) การตัดสินใจ (Policy Adoption) การนำไปปฏิบัติ (Policy Implementation) การประเมินผล (Policy Evaluation) การเข้าใจนโยบายใน ฐานะกระบวนการแบบนี้ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของนโยบายได้อย่างมี ระบบ และสามารถเสนอแนวทางพัฒนาได้ตรงจุดมากขึ้น

ในบริบทของประเทศไทย นโยบายสาธารณะยังมีลักษณะพิเศษที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์ และการกระจุกตัวของอำนาจในฝ่ายบริหารระดับสูง เช่น คณะรัฐมนตรีและกระทรวงหลัก ทำให้การกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาและ การออกแบบนโยบายมักมาจากบนลงล่าง (Top-Down) มากกว่าการมีส่วนร่วมจาก ประชาชนระดับล่าง (Bottom-Up) ส่งผลให้หลายครั้งนโยบายอาจไม่ตรงกับความต้องการ ที่แท้จริงของพื้นที่ หรือขาดความยั่งยืนในทางปฏิบัติ ดังนั้น การทำความเข้าใจนโยบาย สาธารณะในมิติทั้งแนวคิด ทฤษฎี และบริบท จึงเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบและวิเคราะห์ นโยบายที่ตอบสนองต่อสาธารณประโยชน์อย่างแท้จริง

สรุป นโยบายสาธารณะไม่ใช่เพียงคำสั่งจากรัฐ แต่เป็น “กระบวนการตัดสินใจเชิง ระบบ” ที่เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสาธารณะ ความต้องการของประชาชน และเป้าหมาย การพัฒนาประเทศ การเข้าใจแนวคิดเบื้องต้นนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนานโยบายให้มีคุณภาพและเป็นธรรม

สภาพปัญหาในการบริหารนโยบายสาธารณะของไทย

การบริหารนโยบายสาธารณะในประเทศไทยยังเผชิญกับปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้าง องค์กร บุคลากร และกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะต่ำกว่าที่ควรจะเป็น โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การรวมศูนย์อำนาจและการขาดการมีส่วนร่วม โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินของไทยยังคงเป็นแบบรวมศูนย์ (Centralized) ส่งผลให้การกำหนดนโยบายส่วนใหญ่เกิดจากส่วนกลางโดยขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทำให้หลายนโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และขาดความยืดหยุ่นในการปรับใช้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2561)

2. ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและผลกระทบจากการเมือง นโยบายสาธารณะของไทยมักเปลี่ยนแปลงตามรัฐบาลที่ขึ้นมาบริหาร ส่งผลให้หลายโครงการขาดความต่อเนื่อง หรือถูกยกเลิกกลางคัน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในระยะยาว (World Bank, 2020)

3. ขาดข้อมูลและการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based policy) กระบวนการวางนโยบายมักอาศัยความเห็นส่วนบุคคลหรือแรงกดดันทางการเมืองมากกว่าการใช้ข้อมูลวิจัยหรือสถิติที่เชื่อถือได้ ส่งผลให้นโยบายที่ออกมาไม่ตอบโจทย์ปัญหาเชิงลึกหรือขาดประสิทธิผล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

4. ปัญหาคอร์รัปชันและความไม่โปร่งใส การบริหารนโยบายในระดับต่าง ๆ มักเผชิญกับปัญหาคอร์รัปชัน โดยเฉพาะในการจัดซื้อจัดจ้าง โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการใช้งบประมาณ ทำให้ทรัพยากรรัฐไม่ถูกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), 2565)

5. การขาดการประเมินผลอย่างเป็นระบบ หลายนโยบายถูกออกแบบโดยไม่มีระบบประเมินผลที่ชัดเจน หรือไม่มีการติดตามผลระยะยาว ส่งผลให้ไม่สามารถสะท้อนผลกระทบจริงของนโยบาย และไม่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงได้ (OECD, 2018)

สรุป แม้ประเทศไทยจะมีการพัฒนากระบวนการกำหนดนโยบายอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แต่ปัญหาด้านโครงสร้าง การเมือง ความโปร่งใส และการขาดฐานข้อมูล ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารนโยบายที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การปฏิรูปเชิงระบบและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพของนโยบายสาธารณะไทยในอนาคต

แนวการประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทากับการบริหารนโยบายสาธารณะไทย

หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลางในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการบริหารนโยบายสาธารณะของไทยได้ ดังนี้

1. **แนวคิดสมดุลระหว่างประโยชน์เฉพาะกลุ่มและประโยชน์ส่วนรวม**
มัชฌิมาปฏิปทาเสนอแนวคิดการตัดสินใจอย่างมีปัญญาและพิจารณาทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในระบอบการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เช่น การจัดสรรงบประมาณ หรือการกำหนดนโยบายพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ การใช้หลักทางสายกลางจะช่วยให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่เอนเอียงไปยังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม

2. **การใช้ปัญญาในการกำหนดนโยบาย** (สัมมาทิฐิ + สัมมาสังกัปปะ)
กระบวนการนโยบายควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลจริงและหลักเหตุผล ไม่ใช่การตัดสินใจจากความรู้สึกส่วนตัวหรือแรงกดดันทางการเมือง หลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ จากอริยมรรคมีองค์ 8 สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์นโยบายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ลดอคติ และคำนึงถึงเจตนารมณ์เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

3. **การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และโปร่งใส** (สัมมาวาจา) การบริหารนโยบายสาธารณะจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่โปร่งใส สร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นจากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักสัมมาวาจา คือ การใช้คำพูดที่จริง ไม่หลอกลวง ไม่กล่าวร้าย และไม่ยั่วยุ นโยบายที่ดีควรถูกสื่อสารอย่างมีจริยธรรม โดยเฉพาะในยุคที่ข้อมูลผิด ๆ แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว

4. **การดำเนินการที่ไม่เบียดเบียนและยั่งยืน** (สัมมากัมมันตะ + สัมมาอาชีวะ)
นโยบายควรออกแบบให้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสิ่งแวดล้อม เช่น นโยบายพัฒนาเมืองหรือนโยบายอุตสาหกรรมควรคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความเป็นอยู่ของชุมชน

5. **การบริหารที่ไม่สุดโต่ง ไม่เร่งเกินไป ไม่ล่าช้าเกินไป** (สัมมาวายามะ) หลักสัมมาวายามะ หรือความเพียรอย่างถูกต้อง สะท้อนว่าการดำเนินนโยบายควรทำอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และเหมาะสมกับสถานการณ์ ไม่ควรรีบเร่งเพียงเพื่อแสดงผลงาน และไม่ควรปล่อยให้ล่าช้าจนประชาชนไม่ได้รับประโยชน์

6. **การประเมินผลด้วยสติและไม่ยึดติด** (สัมมาสติ + สัมมาสมาธิ) ในการประเมินผลนโยบาย ควรใช้หลักสัมมาสติ คือการระลึกรู้เท่าทันผลกระทบทั้งทางตรงและ

ทางอ้อมของนโยบาย รวมถึงสัมมาสมาธิ ที่เน้นการตั้งจิตมั่น ไม่วอกแวกตามอคติหรือ กระแสสังคม เพื่อให้เกิดการประเมินอย่างเป็นธรรม และสามารถพัฒนานโยบายให้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้จริง นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นรูปธรรมของการ ประยุกต์หลักมัชฌิมาปฏิปทาในการพัฒนาประเทศ โดยยึด “พอประมาณ – มีเหตุผล – มี ภูมิคุ้มกัน” ซึ่งตรงกับแนวทางสายกลาง นโยบายด้านสาธารณสุข คำนึงถึงทั้งสิทธิในการ รักษาและความยั่งยืนของระบบงบประมาณ เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค หาก บริหารโดยหลักมัชฌิมาปฏิปทา จะสามารถสร้างสมดุลระหว่างคุณภาพบริการกับภาระของ รัฐ

สรุป การประยุกต์ใช้หลักมัชฌิมาปฏิปทาในการบริหารนโยบายสาธารณะไทย จะ ช่วยสร้างการบริหารที่สมดุล ยั่งยืน และเป็นธรรม โดยการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ การ สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การดำเนินการที่ไม่เบียดเบียน และการประเมินผลอย่างเป็นธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่แท้จริงและการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้

มัชฌิมาปฏิปทาเป็นหลักคิดเชิงจริยธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในทางการบริหารได้ จริง การศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลักมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้ในระดับ โครงสร้างของรัฐ โดยเฉพาะในการออกแบบและบริหารนโยบายสาธารณะให้เกิดความ สมดุล ไม่เอนเอียงไปยังผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องมือ วิเคราะห์เชิงระบบที่สัมพันธ์กับกระบวนการนโยบาย แต่ละองค์ของอริยมรรค เช่น สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) เป็นต้น สามารถเทียบเคียงกับขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา การ สื่อสารนโยบาย และการดำเนินการเชิงประสิทธิภาพ

การบริหารนโยบายไทยยังขาดความสมดุลและความยั่งยืน ซึ่งมัชฌิมาปฏิปทา สามารถช่วยเสริมได้ นโยบายหลายฉบับในประเทศไทยมักถูกขับเคลื่อนจากบนลงล่าง ขาด การรับฟังทุกภาคส่วน และมุ่งผลลัพธ์ระยะสั้น การนำหลักมัชฌิมาปฏิปทามาใช้ จะช่วยให้ การกำหนดนโยบายมีความรอบด้าน รอบคอบ และสอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชนมากขึ้น

สรุป หลักมัชฌิมาปฏิปทาไม่ใช่แค่หลักธรรมทางศาสนา แต่เป็นภูมิปัญญาที่ สามารถนำมาใช้ในการบริหารประเทศให้เกิดความสมดุล ความเป็นธรรม และความยั่งยืน

เมื่อเราเลือกทางสายกลาง เราไม่ได้เป็นคนที่ไม่มีความมุ่งมั่น แต่เราเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นที่จะเห็นภาพรวม คำนึงถึงทุกฝ่าย และตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มต้นได้จากตัวเราเอง จากครอบครัว จากชุมชน และขยายไปสู่ระดับประเทศ เมื่อทุกคนเข้าใจและปฏิบัติตามหลักนี้ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมที่สมดุล เข้มแข็ง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโลก หลักมีซิมมาปฏิบัติจริงไม่ใช่แค่เรื่องของอดีต แต่เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างอนาคตที่ดีกว่าของประเทศไทย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์

สรุป

การบริหารนโยบายสาธารณะในบริบทของประเทศไทยยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านความไม่สมดุลของอำนาจ ความขาดต่อเนื่องของนโยบาย การมีส่วนร่วมที่จำกัด และปัญหาด้านธรรมาภิบาล การแสวงหาแนวทางใหม่ในการออกแบบและบริหารนโยบายที่ตอบสนองต่อความเป็นธรรมและความยั่งยืน จึงเป็นโจทย์สำคัญของการพัฒนาระบบรัฐร่วมสมัย จากการศึกษาพบว่า หลักมีซิมมาปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารนโยบายสาธารณะได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นการดำเนินการอย่าง “ไม่สุดโต่ง” การใช้ปัญญาในการตัดสินใจ และการรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์เฉพาะกลุ่มกับประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ องค์ธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8 ยังสามารถเชื่อมโยงกับขั้นตอนของกระบวนการนโยบายในเชิงระบบ

เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และการประเมินผลอย่างมีสติ การประยุกต์ใช้หลักมีชฌิมาปฏิบัติทานนอกจากจะช่วยพัฒนาคุณภาพของนโยบายในเชิงเทคนิคแล้ว ยังช่วยเสริมคุณค่าทางจริยธรรมให้กับกระบวนการนโยบาย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย การหลอมรวมแนวคิดพุทธธรรมกับแนวคิดบริหารสมัยใหม่จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิรูประบบนโยบายสาธารณะที่ยั่งยืน เป็นธรรม และมีมนุษยธรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561). *รายงานดัชนีธรรมาภิบาลท้องถิ่น พ.ศ. 2561*. สืบค้น 1 มีนาคม 2568, จาก <http://www.kpi.ac.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานการพัฒนาประเทศไทย ฉบับพิเศษ*. สืบค้น 1 มีนาคม 2568, จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). (2565). *รายงานสถานการณ์คอร์รัปชันในประเทศไทย ปี 2565*. สืบค้น 1 มีนาคม 2568, จาก <https://www.nacc.go.th>
- Anderson, J. E. (2014). *Public Policymaking* (8th ed.). Boston: Cengage Learning.
- OECD. (2018). *Regulatory Policy in Thailand: Improving the Performance of the Public Sector*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy-in-thailand-2018>
- Dye, T. R. (2013). *Understanding Public Policy* (14th ed.). London: Pearson Education.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman Publishing.
- Howlett, M. & Ramesh, M. (2003). *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.

- Office of the National Economic and Social Development Council. (2021). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017–2021)*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.nesdc.go.th>
- UNESCAP. (2009). *What is Good Governance? United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.unescap.org/resources/what-good-governance>
- World Bank. (2020). *Thailand Economic Monitor: Restoring Incomes, Recovering Jobs*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand>
- World Bank. (2023). *Thailand Economic Monitor: Navigating Global Uncertainty*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/thailand-economic-monitor>
- Sufficiency Economy Philosophy. (2007). *Thailand's Sufficiency Economy Approach*. Ministry of Foreign Affairs, Thailand. Retrieved March 1, 2025, from <https://thaiembdc.org/royal-sufficiency-economy/>

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา Ba Na Hills

ประเทศเวียดนาม*

TOURISM MANAGEMENT: A CASE STUDY OF BA NA HILLS, VIETNAM

ธิติวดี หมั่นมี, กำพล ศรีโท

Thitiwut Manmee, Kompol Srito

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: armmo_2006@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของ Ba Na Hills ประเทศเวียดนาม โดยเน้นการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้ากับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว การวางแผนจุดหมายปลายทาง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาชี้ให้เห็นว่าการใช้พื้นที่ภูเขาที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างระมัดระวัง โดยการจำกัดพื้นที่พัฒนาและใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบเคเบิลคาร์ และการรีไซเคิลน้ำ มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีเอกลักษณ์ เช่น หมู่บ้านฝรั่งเศสและสะพานทองคำ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกในด้านการบริหารจัดการ Ba Na Hills ใช้ระบบ Destination Management ที่มีประสิทธิภาพ โดยควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์แบบ Real-Time และออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวให้เป็นวงจรครบวงจร ส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ราบรื่นและไม่แออัด ที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นผ่านการจ้างงาน การส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อย และโครงการพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรมและทุนการศึกษา นโยบายเหล่านี้นำไปสู่การเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน และลดการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ ยังมีข้อท้าทายด้านการรักษาสสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนาเชิงพาณิชย์ โดยมีข้อเสนอให้เพิ่มกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ และพัฒนาเศรษฐกิจฐานชุมชนให้ยืดหยุ่นต่อวิกฤต การประเมินผลจากนักท่องเที่ยวในปี 2024 สะท้อนถึงความพึงพอใจในระดับสูงต่อความสะอาด การบริการ และความงามของสถานที่

* Received May 29, 2025; Revised June 26, 2025; Accepted July 22, 2025

แม้อยู่มีข้อเสนอแนะด้านระบบรอยคิวและการสื่อสารภาษาต่างประเทศ สรุปได้ว่า Ba Na Hills เป็นตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่ผสานการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในเชิงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบสำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเวียดนามและภูมิภาคอาเซียนในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการ; การท่องเที่ยว; การมีส่วนร่วม

Abstract

This article examined the tourism management of Ba Na Hills in Vietnam, with a focus on integrating the concept of sustainable development into the management of natural resources, the development of tourism products and services, destination planning, the promotion of local community participation, and tourist satisfaction evaluation. The case study revealed that careful utilization of mountainous areas with rich biodiversity-by limiting development zones and applying technologies such as cable car systems and water recycling-played a significant role in conserving ecosystems. This was complemented by the development of unique tourist attractions, such as the French Village and the Golden Bridge, which helped attract international visitors. In terms of management, Ba Na Hills employed an effective Destination Management system, which included real-time online visitor control and the design of circular tourism routes to promote a seamless and uncrowded visitor experience. Notably, local community participation was encouraged through employment opportunities, support for small-scale entrepreneurs, and capacity-building projects such as training and scholarship programs. These policies have led to an increase in average household income and a reduction in youth migration. challenges remain in balancing conservation with commercial development. It was recommended that mechanisms for greater community involvement in decision-making be established and that community-based economic development be enhanced to build resilience against crises. Tourist feedback from 2024 indicated high satisfaction with cleanliness, services, and the scenic beauty of the area,

although there were suggestions for improvement in queue management and multilingual communication. In conclusion, Ba Na Hills represented a successful model of integrating effective management with sustainable development across environmental, social, and economic dimensions, serving as a potential model for tourism site management in Vietnam and the ASEAN region in the future.

Keywords: Management; Tourism; Policy

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว บทความวิชาการเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา Ba Na Hills ประเทศเวียดนาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์และแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของ Ba Na Hills ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมในภาคกลางของประเทศเวียดนาม ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านภูมิทัศน์ ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และการออกแบบเชิงสร้างสรรค์โดยจากสถิตินักท่องเที่ยวในปี 2023 ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวจำนวน 2.45 ล้านคน 70% ของ 3.5 ล้านนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2566)

Ba Na Hills ไม่เพียงแต่เป็นจุดหมายปลายทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ แต่ยังเป็นตัวอย่างของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้การวางแผนอย่างมีระบบ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม และการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ (ผู้จัดการออนไลน์, 2566)

ด้วยการศึกษกรณี Ba Na Hills บทความนี้คาดว่าจะสามารถเสนอแนะบทเรียนเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนทั้งในบริบทของเวียดนามและประเทศอื่น ๆ ที่มีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในภูมิภาคอาเซียนซึ่ง

กำลังเผชิญกับความท้าทายด้านการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และผลกระทบจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ ในระดับโลก

การบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

การจัดการทรัพยากรที่ Ba Na Hills เน้นการใช้พื้นที่ภูเขาที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างระมัดระวัง โดยมีการกำหนดเขตอนุรักษ์พื้นที่ป่าดิบเขาและระบบนิเวศท้องถิ่นไม่ให้เกิดผลกระทบจากการก่อสร้างและกิจกรรมท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการสร้างเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและใช้ระบบเคเบิลคาร์เพื่อลดการปล่อยมลพิษจากรถยนต์ขึ้นเขา (Falcon's Creative Group, n.d.) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพยังครอบคลุมถึงน้ำและพลังงาน โดยมีการติดตั้งระบบรีไซเคิลน้ำและใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในบางโซนของรีสอร์ท ทั้งนี้สะท้อนถึงแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายของ SDGs ข้อ 12 (UNWTO, 2021)

1. บริบทเชิงภูมิศาสตร์และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ

Ba Na Hills ตั้งอยู่บนภูเขาที่มีความสูงเฉลี่ยกว่า 1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล ครอบคลุมพื้นที่ป่าดิบเขาที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ท้องถิ่นหลากหลายชนิด ซึ่งบางส่วนเป็นชนิดเฉพาะถิ่นและใกล้สูญพันธุ์ (Nguyen, 2024) พื้นที่ดังกล่าวจึงถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญเชิงระบบนิเวศและเชิงเศรษฐกิจผ่านการแปลงเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. กลยุทธ์การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

Ba Na Hills มีแนวทางการจัดการเชิงรุก (Proactive Management) โดยมีการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ของพื้นที่อย่างชัดเจน ได้แก่

เขตอนุรักษ์ระบบนิเวศ (Ecological Protection Zones)

เขตพัฒนาเชิงพาณิชย์จำกัดพื้นที่ (Limited Development Zone)

เขตเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ (Environmental Interpretation Trails)

แนวทางนี้ช่วยให้เกิดการใช้พื้นที่อย่างสมดุล โดยคำนึงถึงทั้งมิติของสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และคุณภาพประสบการณ์ของผู้เข้าชม (UNWTO, 2022) หนึ่งในกลยุทธ์สำคัญคือการใช้ระบบเคเบิลคาร์ (Cable Car System) ที่มีความยาวที่สุดในโลก เพื่อจำกัดการใช้รถยนต์ขึ้นเขา ลดมลพิษจากคาร์บอน และลดผลกระทบต่อพื้นดินที่มีการกัดเซาะตามเส้นทาง (Falcon's Creative Group, n.d.)

3. การจัดการทรัพยากรพลังงานและน้ำอย่างยั่งยืน

Ba Na Hills ให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานหมุนเวียน โดยในบางส่วนของ รีสอร์ทมีการติดตั้งแผงพลังงานแสงอาทิตย์ และมีระบบควบคุมการใช้ไฟฟ้าแบบ Smart Control เพื่อลดการใช้พลังงานโดยไม่จำเป็น ในด้านการจัดการน้ำ มีการติดตั้งระบบ รีไซเคิลน้ำใช้แล้ว (Grey Water Recycling) เพื่อใช้ในงานรดน้ำต้นไม้และทำความสะอาด พื้นที่สาธารณะ ทั้งยังมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยกลับสู่ธรรมชาติ เพื่อไม่ให้กระทบต่อ แหล่งน้ำต้นทางของพื้นที่ (VNAT, 2023)

แนวทางนี้สอดคล้องกับ Sustainable Development Goal 12: Responsible Consumption and Production ที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และลดของเสียในระบบเศรษฐกิจ (UNWTO, 2021)

4. การประเมินและควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากการใช้แนวทางทางกายภาพในการควบคุมผลกระทบแล้ว Ba Na Hills ยังใช้ระบบการติดตามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Monitoring System) ซึ่งมีการรายงานผลเป็นรายไตรมาสให้กับหน่วยงานท้องถิ่นและกรมสิ่งแวดล้อมของ เวียดนาม การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมนี้ครอบคลุมทั้งคุณภาพอากาศ ระดับ เสียง การไหลเวียนของน้ำ และผลกระทบต่อพืชและสัตว์ป่า ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแนวทาง ของ Global Sustainable Tourism Criteria (GSTC, 2020)

5. การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

แม้ว่า Ba Na Hills จะเป็นต้นแบบที่ดีในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์ แต่ก็มี ข้อสังเกตบางประการ เช่น การพัฒนาเชิงพาณิชย์ในบางพื้นที่ยังถูกวิพากษ์ว่าอาจละเมิด เส้นแบ่งระหว่าง “การอนุรักษ์เพื่อการเรียนรู้” กับ “การอนุรักษ์เพื่อการบริโภคทาง เศรษฐกิจ” (Nguyen, 2024) นอกจากนี้ นักสิ่งแวดล้อมบางรายยังเสนอให้มีการจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดมากขึ้น เพื่อป้องกันการกัดดินพื้นที่ ธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม โดยรวม Ba Na Hills แสดงให้เห็นถึงความพยายามอย่างจริงจังใน การบูรณาการแนวทางการอนุรักษ์กับการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้อย่างสมดุล

สรุปการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของ Ba Na Hills เป็นกรณีศึกษาที่ สำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการเชิงระบบ การใช้เทคโนโลยี และการวางแผนพื้นที่อย่างมีหลักการ ทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ สหประชาชาติ และเป็นต้นแบบของแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนที่สามารถรักษา สมดุลระหว่างธรรมชาติและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว

Ba Na Hills ได้พัฒนาสินค้าท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งเชิงวัฒนธรรมและนันทนาการ เช่น “หมู่บ้านฝรั่งเศส” (French Village) ที่จำลองสถาปัตยกรรมยุโรปในศตวรรษที่ 19 สร้างความแปลกใหม่และเป็นจุดดึงดูดสำคัญ โดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวชาวเวียดนามและต่างชาติ (Falcon’s Creative Group, n.d.) อีกหนึ่งจุดขายหลักคือ “สะพานทองคำ” (Golden Bridge) ซึ่งเป็นโครงสร้างสะพานที่มีลักษณะมือยักษ์รองรับกลางหุบเขา สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ไม่ซ้ำใครและกลายเป็น “Instagrammable Destination” ส่งเสริมการตลาดเชิงภาพลักษณ์ (Nguyen, 2024) บริการท่องเที่ยวยังรวมถึงโรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น รถรางไฟฟ้า และสวนน้ำในธีมแฟนตาซี ซึ่งทั้งหมดนี้ดำเนินการภายใต้การจัดการแบบ One-Stop Service ช่วยอำนวยความสะดวกและเพิ่มการใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว (Vietnam National Administration of Tourism [VNAT], 2023)

การบริหารจัดการจุดหมายปลายทาง

Ba Na Hills ใช้โมเดล “Destination Management” ที่รวมการวางแผนด้านกายภาพ การกำหนดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และการควบคุมคุณภาพของบริการ โดยเน้นการออกแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวตั้งแต่ทางเข้า จุดพัก จุดชมวิว จนถึงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบแบบวงจร (UNWTO, 2022) โครงการนี้ยังใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการติดตามจำนวนผู้เข้าชมแบบ Real-Time ผ่านระบบตัวออนไลน์ ซึ่งช่วยในการควบคุมความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวและลดปัญหาความแออัดที่อาจกระทบต่อประสบการณ์ท่องเที่ยว (Nguyen, 2024)

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวที่ Ba Na Hills มีการส่งเสริมให้คนท้องถิ่นมีบทบาทในฐานะพนักงาน ไกด์ท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย เช่น ร้านอาหารพื้นเมืองหรือผู้ผลิตของที่ระลึก โดยบริษัท Sun Group มีนโยบายรับคนท้องถิ่นกว่า 60% ของแรงงานทั้งหมดในพื้นที่ (VNAT, 2023) นอกจากนี้ยังมีโครงการ CSR เช่น การอบรมภาษาต่างประเทศ และการพัฒนาทักษะการบริการให้กับชาวบ้าน เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ และลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ (Nguyen, 2024)

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น: กรณีศึกษา Bà Nà Hills

1. บริบทและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวถือเป็นหนึ่งในเสาหลักของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยเฉพาะในแนวคิด Tourism-Led Local Development ที่ระบุว่าการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนควรดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2567) ในกรณีของ Ba Na Hills ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่กึ่งชนบทของเมืองดานัง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่โดยบริษัทเอกชนอย่าง Sun Group ย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องการใช้ทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการลดผลกระทบและสร้างผลประโยชน์ร่วม

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

บริษัท Sun Group ได้ดำเนินนโยบายด้านแรงงานอย่างชัดเจน โดยจ้างงานชาวบ้านในท้องถิ่นกว่า 60% ของพนักงานทั้งหมด (VNAT, 2023) ซึ่งครอบคลุมตำแหน่งหลากหลายตั้งแต่แรงงานทั่วไป พนักงานบริการ ไกด์ท้องถิ่น ไปจนถึงเจ้าหน้าที่ประจำโรงแรมและระบบขนส่ง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อยในพื้นที่ เช่น การอนุญาตให้ชาวบ้านเปิดร้านอาหารพื้นเมืองและขายสินค้าหัตถกรรมบริเวณทางเข้าหรือจุดพักนักท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนในชุมชนเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 35 ภายใน 3 ปี (Nguyen, 2024)

3. โครงการ CSR และการพัฒนาศักยภาพชุมชน

หนึ่งในนโยบายโดดเด่นของ Sun Group คือการจัดทำโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ซึ่งมีเป้าหมายหลักคือ “การพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่เพื่อให้สามารถเติบโตไปพร้อมกับแหล่งท่องเที่ยว” ตัวอย่างของโครงการ ได้แก่

การอบรมภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาจีน

การฝึกอบรมด้านบริการลูกค้า และมาตรฐานสากลด้านการท่องเที่ยว

ทุนสนับสนุนการศึกษา สำหรับเยาวชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษาต่อในสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม

การอบรมเหล่านี้มีทั้งในรูปแบบระยะสั้น (3-6 เดือน) และหลักสูตรต่อเนื่องร่วมกับวิทยาลัยการท่องเที่ยวในเมืองดานัง ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ระยะยาว (Vietnam National Administration of Tourism, 2023)

4. การวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบดังกล่าวมีผลกระทบในเชิงบวกต่อหลายด้าน ได้แก่

ด้านเศรษฐกิจ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการสำรวจว่าในบางหมู่บ้าน ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำงานใน Ba Na Hills มีรายได้เฉลี่ยต่อปีสูงขึ้นกว่า 40% เมื่อเทียบกับก่อนมีโครงการ (Nguyen, 2024)

ด้านสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถานะทางสังคมของคนรุ่นใหม่ที่สามารถเข้าถึงการศึกษาด้านการบริการมากขึ้น ช่วยลดการโยกย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมืองใหญ่ และกระตุ้นการคงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายก็ยังคงอยู่ เช่น ปัญหาการพึ่งพารายได้จากภาคเดียวคือการท่องเที่ยว หากเกิดวิกฤตการณ์ เช่น โควิด-19 รายได้ของชุมชนอาจตกต่ำลงในทันที

5. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

เพื่อยกระดับบทบาทของชุมชนให้มีความยั่งยืนยิ่งขึ้น ควรมีแนวทางดังนี้ การส่งเสริม “การเป็นเจ้าของกิจการ” โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ท่องเที่ยว

การจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวคืนสู่ชุมชนในรูปแบบของกองทุนพัฒนาท้องถิ่น การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น การมีตัวแทนชุมชนในคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว

แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ UNWTO (2021) ที่เสนอว่า “ชุมชนควรมีอำนาจการตัดสินใจ (Empowerment) ไม่ใช่เพียงได้รับผลประโยชน์เท่านั้น”

สรุป Ba Na Hills เป็นตัวอย่างของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีการรวมชุมชนท้องถิ่นเข้าไว้ในระบบการจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ช่วยให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างสมดุล ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ควรมีการเสริมสร้างกลไกการเป็นเจ้าของร่วม และสร้างความยืดหยุ่นในระบบเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อรองรับความไม่แน่นอนในอนาคต

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

การศึกษาจากนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชม Ba Na Hills ในปี 2024 ระบุว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความสะอาด ความงามของทัศนียภาพ และการบริการที่รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะเรื่องการปรับปรุงระบบรถควและ

เพิ่มภาษาอังกฤษในป้ายแสดงข้อมูล (Nguyen, 2024) การเก็บข้อมูลความพึงพอใจใช้เครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อมูลนี้ถูกนำไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานในปี 2025 อย่างต่อเนื่อง

สรุป Ba Na Hills เป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในระดับภูมิภาค โดยใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจุดหมายปลายทาง การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และการวัดผลตอบรับจากนักท่องเที่ยว แนวทางเหล่านี้ควรได้รับการส่งเสริมและต่อยอดในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ของเวียดนามและอาเซียน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากบทความ

จากภาพที่ 1 โมเดลนี้ใช้โครงสร้างแบบ ระบบองค์รวม (Holistic System) ที่เน้นให้เห็นว่า แต่ละด้านของการพัฒนาเชื่อมโยงกัน จุดศูนย์กลางคือ “การจัดการการท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืน” ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน ใช้แนวทางการบริหารจัดการแบบมีเป้าหมายร่วม (Integrated Sustainable Tourism Model)

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2566). *Bà Nà Hills: แหล่งท่องเที่ยวบนยอดเขาแห่งเมืองดานัง*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.tourismthailand.org/>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). “บานาฮิลล์” สวรรค์บนดินแห่งเวียดนามกลาง. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2568, <https://mgronline.com>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2567). *สัมผัสหมอกและหมู่บ้านยุโรปที่บานาฮิลล์ เวียดนาม*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2568, <https://www.bangkokbiznews.com>
- Falcon's Creative Group. (n.d.). *Bà Nà Hills French Village: A Case Study*. Retrieved May 20, 2025, from <https://falconscreativegroup.com/ba-na-hills-french-village-a-case-study/>
- Nguyen, T. T. (2024). Evaluate tourism destinations in Vietnam: A case study of Ba Na tourist area, Da Nang city. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(13), 7972. <https://doi.org/10.24294/jipd7972>
- UNWTO. (2021). *Tourism for Sustainable Development Goals – Journey to 2030*. Madrid: World Tourism Organization.
- UNWTO. (2022). *Managing Sustainable Tourism Destinations: Operational Guidelines and Toolkit*. Retrieved May 20, 2025, from <https://www.unwto.org>
- Vietnam National Administration of Tourism. (2023). *Annual Tourism Report: Vietnam Tourism Development in Central Region*. Hanoi: VNAT.
- GSTC. (2020). *GSTC Standards Overview*. Retrieved May 20, 2025, from <https://www.gstc.org/gstc-criteria/>

ทบทวนแนวคิดประชาสังคม : พัฒนาการการให้ความหมายในประเทศไทย*
A REVIEW OF THE CIVIL SOCIETY CONCEPT: THE DEVELOPMENT OF ITS
CONCEPTUALIZATION IN THAILAND

วสุชน รักษ์ประชาไท

Vasuchon Rakprachathai

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding Author E-mail: Vasuchon.rak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดประชาสังคม ในบริบทของสังคมไทย โดยนำเสนอการนิยามประชาสังคมในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่ทศวรรษ 2510 จนถึงปัจจุบัน งานชิ้นนี้ใช้วิธีการทบทวนการให้ความหมายประชาสังคมของนักวิชาการไทย วิเคราะห์เชื่อมโยงกับบริบทการเมือง โดยพบว่า การนิยามแนวคิดประชาสังคมในประเทศไทยมีลักษณะเป็นพลวัต และสามารถแบ่งออกเป็นสามช่วงสำคัญได้แก่ ช่วงแรก ทศวรรษ 2510 ยังไม่มีการนิยามประชาสังคมที่เฉพาะเจาะจงแต่มีการอธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนเช่นการชุมนุมประท้วงและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ช่วงที่สอง ทศวรรษ 2520 – 2530 เริ่มมีการนิยามประชาสังคมโดยเน้นไปที่การกระทำขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ทำกิจกรรมบนพื้นที่นอกเหนือรัฐ และช่วงที่สาม ปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา นิยามประชาสังคมถูกแตกแขนงออกเป็นหลายคำในภาษาไทย แต่มีจุดเน้นร่วมกันคือประชาสังคมหมายถึงพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากการครอบงำจากรัฐและทุน รวมถึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ประชาสังคม; การมีส่วนร่วมของประชาชน; องค์กรพัฒนาเอกชน

Abstract

This academic article aimed to review the civil society concept, concept of civil society in the Thai context by examining how the notion of

*Received May 27, 2025; Revised June 27, 2025; Accepted July 1, 2025

Thai civil society has been defined from the 1970s to the present. This article employed a literature review of Thai scholars' definition of civil society, analyzing them in changing political contexts. It was found that the conceptualization of civil society in Thailand was dynamic and could be divided into three distinct phases. First, during the 1970s, civil society was not clearly defined in the Thai context, but was reflected in direct public participation, such as protests and social movements. Second, in the 1980s, civil society began to be defined with a focus on the actions of non-governmental organizations (NGOs) operating independently from the state. Third, from the late 1980s to the present, the concept of civil society has been defined in various terms in the Thai context, emphasizing the public sphere as a space autonomous from state and corporate control, and as a crucial element in the development of democracy.

Keywords: Civil Society; Public Participation; Ngos

บทนำ

แนวคิด “ประชาสังคม” หรือ “Civil Society” เป็นหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์ไทย ทั้งในมิติการพัฒนาทางการเมือง งานศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คำดังกล่าวกลายมาเป็นกรอบสำคัญสำหรับอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่อยู่นอกเหนือจากรัฐหรือกลไกการเมืองเชิงสถาบันและมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตย (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2552)

การนิยามประชาสังคมมีลักษณะไม่หยุดนิ่งและถูกแตกแขนงออกไปในหลายมิติสาเหตุหนึ่งเป็นเพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดว่าด้วยกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น Dahl (1971) ชี้ให้เห็นว่าลักษณะของความเป็นพหุนิยมทางสังคม (Social Pluralism) อันได้แก่การเปิดโอกาสให้มีการรวมกลุ่มบนพื้นที่อื่นนอกเหนือจากรัฐเป็นหนึ่งในปัจจัยที่เอื้อให้ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย หรือในงานศึกษาของ Cohen และ Arato (1992) ที่อธิบายว่าประชาสังคมเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่ปราศจากการครอบงำจาก

รัฐและระบบตลาดซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับในประเทศไทยเริ่มต้นให้ความสนใจเรื่องประชาสังคมหรือพื้นที่ทางการเมืองที่นอกเหนือจากรัฐในช่วงทศวรรษ 2510 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการขยายพื้นที่ทางการเมืองออกจากระบบราชการสู่การเมืองบนท้องถนน รวมถึงกลุ่มเอกชนและภาคประชาสังคม (สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ, 2551) ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนิสิต นักศึกษา และประชาชนในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2548) ปรากฏการณ์การก่อตัวของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนและก่อร่างเป็นการเมืองภาคประชาชนในช่วงทศวรรษ 2520 – 2530 (อุเชนทร์ เชียงเสน, 2561) เหตุการณ์คนชั้นกลางรวมตัวขับไล่ทหารออกจากการเมืองช่วง พ.ศ. 2535 และตามมาด้วยการเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 (มติชนสุดสัปดาห์, 2566) ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องสะท้อนชัดเจนถึงการขยายตัวของภาคประชาสังคมไทยนับตั้งแต่การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

ด้วยเหตุนี้ทำให้นักวิชาการเริ่มนำเสนอแนวคิดประชาสังคมผ่านงานเขียนเชิงวิชาการและนิยามลักษณะของประชาสังคมไทยในหลากหลายรูปแบบตามบริบททางการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น บางแนวคิดมองว่าประชาสังคมหมายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง (ธีรยุทธ บุญมี, 2536) บางแนวคิดมีจุดเน้นที่การรวมตัวเป็นองค์กรหรือสมาคมขับเคลื่อนผ่านการจัดกิจกรรมในระดับท้องถิ่น (โกวิท พวงงาม, 2553) ขณะที่หลัง พ.ศ. 2540 งานหลายชิ้นพยายามอธิบายว่าประชาสังคมหมายถึงกระบวนการทางการเมืองที่มีจุดเริ่มต้นมาจากภาคสังคมโดยต้องเป็นอิสระจากทั้งรัฐและกลุ่มทุน (ลฎาภา นวลอินทร์ และวิจิตรา ศรีสอน, 2566) กล่าวคือ การนิยามประชาสังคมในประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นไปในแนวทางเดียวกันแต่แตกต่างกันในรายละเอียดเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเหล่านั้น

แม้ว่าแนวคิดประชาสังคมจะไม่ใช่อะไรใหม่ในทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะในงานวิชาการตะวันตกที่ประชาสังคมถูกให้ความสำคัญอย่างมากในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย แต่หากพิจารณาในประเทศไทยจะพบว่า แนวทางการให้ความหมายของประชาสังคมนั้นค่อนข้างมีความหลากหลายและมักถูกนำมากล่าวถึงทั้งในงานวิชาการ ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองบนท้องถนน หรือในการเมืองเชิงสถาบันอย่างการอภิปรายในสภาอยู่เป็นระยะในความหมายที่แตกต่างกัน

ในแง่ที่ผู้เขียนจึงเห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนแนวคิดประชาสังคมในบริบทของประเทศไทย และวิเคราะห์ว่าแนวคิดดังกล่าวถูกให้ความหมายและนำไปใช้ในทางการเมืองอย่างไรบ้างในแต่ละช่วงเวลา ทั้งนี้เพื่อเป็นการทบทวนนิยามว่าด้วยประชาสังคมและมุ่งหวังให้ผู้อ่านเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างประชาสังคม การให้ความหมาย และความเชื่อมโยงระหว่างภาคประชาสังคมกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย บทความวิชาการนี้เป็นการเรียบเรียงและนำเสนอานิยามของประชาสังคมที่เกิดขึ้นโดยนักวิชาการไทยและสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมนับตั้งแต่ทศวรรษ 2510 จนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งประเด็นนำเสนอเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1. เป็นการอธิบายจุดเริ่มต้นของแนวคิดประชาสังคมที่ถูกกล่าวถึงในประเทศไทยในภาพรวมโดยเริ่มตั้งแต่ทศวรรษ 2510 มาจนถึงปัจจุบัน 2. เป็นการอธิบายนิยามและจุดเน้นของแนวคิดประชาสังคมในแต่ละช่วงเวลาซึ่งแบ่งได้เป็นสามช่วงเวลาย่อยที่สำคัญได้แก่ 2.1 ประชาสังคมที่มีจุดเน้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนในทศวรรษ 2510 – 2520 2.2 ประชาสังคมที่เน้นถึงองค์กรพัฒนาเอกชนในทศวรรษ 2520 – 2530 และ 2.3 ประชาสังคมบนฐานคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะที่นอกเหนือรัฐและกลุ่มทุนเอกชนในทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา

การให้ความหมายประชาสังคมในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือการชุมนุมประท้วงของประชาชนมาก่อนหน้าที่จะนิยามประชาสังคมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงก่อน 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่สังคมไทยให้ความสนใจกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนอกเหนือจากกระบวนการทางการเมืองของชนชั้นนำ อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายของกิจกรรมทางการเมืองที่อยู่นอกเหนือรัฐในช่วงแรกนั้นยังไม่ได้มีนัยถึงพื้นที่สาธารณะหรือหนึ่งในการบวนการพัฒนาประชาธิปไตย แต่เป็นนัยที่หมายถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองรวมกลุ่มที่มีการจัดตั้งทำกิจกรรมในภาคสังคมนอกเหนือรัฐเป็นหลัก (จามะรี เชียงทอง, 2543)

นอกจากนี้งานศึกษาของ Shigetomi ในปี ค.ศ. 2013 เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของภาคประชาสังคมไทยและวัฒนธรรมชุมชนชี้ให้เห็นว่า ภาคประชาสังคมไทยเริ่มต้นขยายตัวออกในช่วง ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) โดยหากพิจารณาจากงานศึกษาเกี่ยวกับประชาสังคม วัฒนธรรมชุมชน และการเคลื่อนไหวทางสังคมจะพบว่า จำนวนงานเขียนที่มีคำว่า “ชุมชน” อยู่ในงานทางด้านสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ เริ่มปรากฏให้เห็น

ในช่วงทศวรรษ 1970 (พ.ศ. 2513) และเพิ่มขึ้นอย่างมากในทศวรรษถัดมาซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงจำนวนผู้อ่านที่สนใจหัวข้อเรื่องชุมชนหรือภาคประชาสังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในการเมืองเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้หากพิจารณาจากแผนพัฒนาและแนวนโยบายของรัฐบาลไทยยังพบว่า ประชาสังคมเป็นแนวคิดที่ขยายตัวอย่างมากจนถูกผนวกเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนาประเทศนอกเหนือจากระบบราชการและแนวการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ โดยเห็นได้จากจำนวนความถี่ที่เพิ่มขึ้นของคำว่าชุมชน หรือวัฒนธรรมชุมชน ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากในช่วงทศวรรษ 1970 จนถึงทศวรรษ 1990 (Shigetomi, 2013)

การนิยาม “ประชาสังคม” ในความหมายที่ไม่ใช่แค่ขบวนการเคลื่อนไหวแต่หมายถึงพื้นที่สาธารณะหนึ่งนอกเหนือรัฐเริ่มต้นขึ้นช่วงทศวรรษ 2520 โดยเฉพาะภายหลังคำสั่ง 66/2523 ภายใต้อำนาจ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในทศวรรษดังกล่าวเริ่มมีการก่อตัวของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการรวมกันของกลุ่มนักศึกษาและนักกิจกรรมชนชั้นกลางจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับคนชนบท (Kepa, 2011) ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้นักวิชาการไทยเริ่มนิยามความหมายของประชาสังคมในแง่ที่ไม่ได้ผูกขาดแต่เฉพาะการประท้วงรัฐบาลหรือออกมาชุมนุมบนท้องถนนแต่มีจุดเน้นที่การทำกิจกรรมทางการเมืองนอกเหนือภาครัฐในลักษณะองค์กรพัฒนาเอกชน

ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2540 กระแสขับไล่ทหารออกจากการเมืองและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนใน พ.ศ. 2540 เป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลต่อการนิยามประชาสังคมที่มีจุดเน้นนอกจากจะเป็นการกระทำนอกภาครัฐแล้วยังต้องเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ไม่ถูกครอบงำจากกลุ่มทุนเอกชนรายใหญ่ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2558) อีกทั้งยังมีงานเขียนจำนวนมากในช่วงเวลานี้ที่แตกแขนงแนวคิดประชาสังคมออกเป็นหลายมิติ เช่น การเมืองภาคพลเมือง สังคมประชา การเมืองภาคประชาชน คำเหล่านี้ถูกอธิบายผ่านงานเขียนเช่นงานของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542) เรื่อง ส่วนรวมที่ไม่มีรัฐ : ความหมายประชาสังคม งานของประเวศ วะสี (2550) เรื่อง การเมืองใหม่ที่ไม่ใช่เงินเป็นใหญ่ งานของอุเชนทร์ เชียงเสน (2561) เรื่อง การเมืองภาคประชาชน งานต่าง ๆ เหล่านี้ใช้คำที่สะท้อนถึงภาคประชาสังคมแตกต่างกัน แต่ล้วนมาขยายความเพิ่มเติมจากแนวคิดประชาสังคมในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตยจากฐานรากทั้งสิ้น

ตัวอย่างการนิยามประชาสังคมในช่วงเวลานี้เช่น เอนก เหล่าธรรมทัศน์ อธิบายว่าประชาสังคมหมายถึงเครือข่ายหรือกลุ่มทางสังคมซึ่งอาจรวมถึงมูลนิธิ สถาบันต่าง ๆ ที่มี

การรวมกลุ่มอยู่ในพื้นที่ระหว่างรัฐ กับปัจเจกชน โดยมีจุดเน้นอยู่สองประการสำคัญคือ เป็นการกระทำที่ร่วมมือกับรัฐได้แต่ต้องไม่ยอมให้รัฐครอบงำ และเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมการรวมกลุ่มมากกว่าการส่งเสริมลัทธิปัจเจกชนนิยม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2542)

ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2540) อธิบายว่าประชาสังคม หมายถึง ส่วนของสังคมที่นอกเหนือไปจากภาครัฐ และนอกเหนือภาคของปัจเจกหรือประชาชนทั่วไป พื้นที่ประชาสังคมนี้เป็นพื้นที่ของการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนโดยอาจรวมตัวเป็นองค์กร สมาคม จัดตั้งขึ้นอย่างมีการริเริ่มจากประชาชน

นอกจากนี้ นิธิ เนื่องจำนงค์ ยังได้อธิบายคุณลักษณะของประชาสังคมว่าหมายถึงพื้นที่หรือปริณิสนที่ที่อยู่ภายใต้สังคมอารยะและสังคมที่มีการกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์บางอย่างภายใต้กฎหมาย พื้นที่ประชาสังคมเอื้อต่อการให้ปัจเจกรวมกลุ่มและแสดงออกบนฐานของความเป็นเหตุเป็นผล การรวมกลุ่มบนพื้นที่ประชาสังคมที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด เช่น ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน (นิธิ เนื่องจำนงค์, 2555)

โดยสรุป ในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา ประชาสังคมหมายถึง “พื้นที่ทางสังคม” ที่เป็นอิสระจากรัฐและกลุ่มทุนเอกชน พื้นที่ดังกล่าวเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมและรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สมาคม องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย

ที่กล่าวมานี้เป็นการอธิบายเบื้องต้นให้เห็นภาพรวมของแนวคิดประชาสังคมที่เริ่มขยายตัว และทำให้แนวคิดดังกล่าวถูกนำมาแปลความและเข้าสู่การศึกษาทางสังคมศาสตร์ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม “Civil Society” นั้นไม่ได้มีความหมายคงที่ตั้งแต่ต้น หากแต่ถูกนิยามในหลายลักษณะที่มีความสอดคล้องกันแต่มีจุดเน้นแตกต่างกันในแต่ละเวลานับตั้งแต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองครั้งสำคัญของไทยใน พ.ศ. 2516 มาจนถึงกระแสชุมชนและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนในทศวรรษ 2540 ลำดับต่อไปจึงจะเป็นการอธิบายรายละเอียดของแต่ละช่วงเวลาที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนนิยาม “ประชาสังคม” ในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลาสำคัญ

ประชาสังคมในความหมายที่เน้นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชน

เหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือของสังคมในส่วนที่อยู่นอกเหนือจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการรวมตัวต่อต้านอำนาจรัฐเผด็จการที่สืบเนื่องมาตั้งแต่

ทศวรรษ 2500 ถึงช่วงต้นทศวรรษ 2510 (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2548) การเคลื่อนไหวของ ขบวนการนิสิตนักศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวแม้จะยังไม่มีการกล่าวถึงแนวคิด “ประชา สังคม” (Civil Society) อย่างเฉพาะเจาะจงในเชิงทฤษฎี แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึง องค์ประกอบสำคัญของแนวคิดนี้หลายประการตัวอย่างเช่น หลักการมีส่วนร่วมของ ประชาชน การรวมกลุ่มของภาคสังคม และการตั้งคำถามหรือถ่วงดุลอำนาจรัฐโดยกลุ่มที่ ไม่ใช่รัฐ ในแง่นี้กล่าวได้ว่าแม้แนวคิด “ประชาสังคม” จะยังไม่ปรากฏในฐานะวาทกรรม ทางวิชาการในช่วงเวลานั้น แต่แก่นสาระของแนวคิดดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทใน ภาคปฏิบัติของสังคมไทยแล้วอย่างชัดเจน ผ่านการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนใน เหตุการณ์ 14 ตุลาคม (จามะรี เชียงทอง, 2543)

งานของ จามะรี เชียงทอง (2543) ชี้ให้เห็นว่าในช่วงทศวรรษ 2510 ประชาสังคม เน้นไปที่การมีส่วนร่วมของกลุ่มนักศึกษาในเมือง ปัญญาชน และกลุ่มชาวนาในชนบท การ ตื่นตัวทางการเมืองในเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นภาพสะท้อนให้เห็นจิตสำนึก พลเมืองที่เกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นกลาง อย่างไรก็ตามประเด็นการขับเคลื่อนในช่วงเวลานี้ไม่ได้ เป็นในแนวทางผลักดันข้อเรียกร้องให้กลายเป็นนโยบายสาธารณะ แต่มุ่งขับเคลื่อนเพื่อ เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่นการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ขับไล่อัฐบาลเผด็จการทหาร นอกจากนี้ จามะรี ยังเสนอว่าการเคลื่อนไหวของประชาชนในช่วงทศวรรษ 2510 ยัง สามารถจำแนกได้เป็นสองลักษณะหลัก คือ กลุ่มคนชั้นกลางในเมืองที่ได้รับอิทธิพลจาก แนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งเน้นสิทธิพลเมือง เช่น การรณรงค์เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน อีกกลุ่มหนึ่งคือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมระดับชุมชนที่เน้นประเด็น เชิงโครงสร้าง เช่น ความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงทรัพยากร การฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยมี ปัญญาชนเป็นองค์กรนำภายใต้แนวคิดสังคมนิยม (Socialism) การมีส่วนร่วมของกลุ่ม ชาวนาถือเป็นการขยายพื้นที่ของประชาสังคมออกไปยังชนบท โดยชาวนาในบางพื้นที่เริ่ม รวมตัวกันเรียกร้องสิทธิในที่ดินและนโยบายที่เป็นธรรม ซึ่งแสดงถึงการก่อตัวของเครือข่าย ภาคประชาชนในระดับรากหญ้า

ลักษณะเช่นนี้กล่าวได้ว่าในช่วงทศวรรษ 2510 หรือก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แม้ยังไม่ได้ใช้ภาษาทางวิชาการว่าเป็น “ประชาสังคม” โดยตรง แต่แก่นของ แนวคิดประชาสังคม เช่น การรวมกลุ่ม การวิพากษ์รัฐ และการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ ของประชาชน เริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงเวลานี้ กล่าวคือนิยามประชาสังคมในเวลานี้ไม่ได้ หมายถึงพื้นที่สาธารณะแต่หมายถึงการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนเช่น การชุมนุม

ประท้วงหรือการตั้งสมาคมเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรัฐมากกว่าผลักดันข้อเรียกร้องให้ออกเป็นนโยบายสาธารณะ

ในอีกทางหนึ่งกล่าวได้ว่าประชาสังคมยังไม่ถูกนิยามไว้ชัดเจนแต่แสดงให้เห็นผ่านขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มนิสิตนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 สืบเนื่องถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 “ประชาสังคม” ในช่วงแรกยังผูกติดอยู่กับความหมายของการเคลื่อนไหวโดยประชาชนออกมาต่อต้านอำนาจรัฐเป็นหลัก

ประชาสังคมในความหมายที่เน้นการทำงานเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มนักศึกษาจำนวนหนึ่งพากันหลบหนีเข้าป่าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งต่อมาเมื่อรัฐบาลประกาศให้กลุ่มนักศึกษาออกจากป่าและมาศึกษาต่อ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2561) เหตุการณ์นี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อนิยาม “ประชาสังคม” ในประเทศไทย กลุ่มนักศึกษาที่ออกจากป่าได้ร่วมมือกับกลุ่มปัญญาชนรวมกลุ่มกันเคลื่อนไหวและพัฒนาชุมชนในชนบทในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2523 จนถึงช่วงกลางของทศวรรษ 2530 ในลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGOs (Non-Government Organizations) ที่มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนนอกเหนือจากนโยบายของรัฐโดยปกติทั่วไป (Kepa, 2011)

ในช่วงทศวรรษ 2520 การเกิดขึ้นและขยายตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ได้ดึงดูดความสนใจจากทั้งนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาให้หันมาสนใจแนวคิดเรื่องประชาสังคม (Pitidol, 2019) คำอธิบาย “ประชาสังคม” ที่สอดคล้องกับแนวคิด Civil Society แบบตะวันตก เริ่มปรากฏในไทยครั้งแรกช่วงปี พ.ศ. 2524 โดยสุรพงษ์ ชัยนาม ซึ่งนำเสนอแนวคิดนี้ในวารสารวิชาการแต่ยังไม่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย เนื่องจากบริบทสังคมไทยขณะนั้นให้ความสำคัญกับกิจกรรมของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มากกว่าการวิเคราะห์เชิงแนวคิด (ทศพล สมพงษ์, 2553) กล่าวคือ แม้จะมีการเสนอแนวคิด “Civil Society” ขึ้นในวงวิชาการไทยแล้ว แต่ภาพลักษณ์ของประชาสังคมยังถูกเข้าใจในฐานะกิจกรรมเชิงพัฒนาและการเมืองระดับชุมชน มากกว่าจะถูกวิเคราะห์ว่าเป็น “พื้นที่ทางสังคม” ที่แยกจากรัฐและตลาดโดยชัดเจน (ทศพล สมพงษ์, 2553) ในอีกความหมายหนึ่งแม้ในทศวรรษ 2520 จะมีการนิยามประชาสังคมในความหมายเช่นเดียวกับวงวิชาการตะวันตก แต่ความหมายที่ถูกเข้าใจโดยทั่วไปในช่วงทศวรรษ 2520 ยังผูกติดอยู่กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือ ประชาสังคมหมายถึงกิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้นโดยเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน

หนึ่งในกลุ่มสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้และส่งผลต่อการนิยามประชาสังคมได้แก่ เครือข่ายรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2522 จากกลุ่มนักวิชาการ นักการเมืองหัวก้าวหน้า นักศึกษาที่เคยเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ และประชาชนจากวงการอื่น ๆ รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ครป. เข้ามามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมภาคสังคม เช่น การลงพื้นที่รณรงค์เรื่องสิทธิ เสรีภาพ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย หรือแม้แต่ให้การสนับสนุนกลุ่มปัญญาชนหรือเครือข่าย NGOs อื่น ๆ ที่ทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะและร่วมพัฒนาชนบท (นพพล อาชามาส, 2550)

การก่อตัวของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนส่งผลให้ประชาสังคมไม่ได้หมายถึง ขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่มีนัยถึงการที่กลุ่มคนจำนวนหนึ่ง นอกภาครัฐใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อทำประโยชน์และร่วมพัฒนาชุมชนไปพร้อมกับคนในชุมชน ในช่วงนี้ส่วนที่เรียกว่าประชาสังคมมีลักษณะที่ตัดขาดจากพื้นที่ในสวนรัฐแต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อต้านรัฐ ซึ่งในแง่นี้จะแตกต่างจากประชาสังคมที่ถูกแทนที่ด้วยความหมายของ ขบวนการเคลื่อนไหวโดยกลุ่มนักศึกษาช่วงทศวรรษ 2510 ในทางกลับกันประชาสังคมยังรวมไปถึงเรื่องของชุมชน สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนด้วย (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2560)

การให้คำนิยามประชาสังคมโดยกลุ่มเครือข่าย NGOs ในช่วงหลังการออกจากป่า ของนักศึกษามีลักษณะที่คำอธิบายประชาสังคมเริ่มใกล้เคียงกับกรอบแนวคิด Civil Society ตามที่นักคิดตะวันตกให้ความหมายไว้ คือ ประชาสังคมเป็นกิจกรรมที่ทำในภาคส่วนนอกเหนือจากรัฐกระทำเพียงฝ่ายเดียวและเป็นไปในลักษณะที่ลดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจให้ประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองและก่อให้เกิดการพัฒนาตามวิถีทางของประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม แม้ในระยะที่สองของพัฒนาการภาคประชาสังคม กิจกรรมของ เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) จะมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดประชาสังคม อย่างชัดเจน แต่หากพิจารณาจากงานเขียนในช่วง พ.ศ. 2520 ถึงก่อน พ.ศ. 2535 จะพบว่า การใช้คำว่าประชาสังคม ในเวลานั้นยังคงเน้นที่ “การกระทำ” หรือบทบาทเชิงปฏิบัติขององค์กรนอกภาครัฐ มากกว่าการเข้าใจประชาสังคมในฐานะ “พื้นที่สาธารณะ” ที่อยู่นอกเหนือจากรัฐและตลาดตามแนวคิดแบบตะวันตก

จุดเปลี่ยนสำคัญสองประการที่ส่งผลต่อการให้ความหมาย “ประชาสังคม” ใน ลักษณะที่แตกต่างจากเดิมคือ ประการแรก กระแสการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบ

ประชาธิปไตยช่วงปลายทศวรรษ 2530 กระแสดังกล่าวส่งผลให้นักวิชาการขยายขอบข่ายความหมายของประชาสังคมจากการกระทำของนักกิจกรรมไปสู่การกระทำของประชาชนที่อาจไม่ใช่เครือข่ายนักกิจกรรมก็ได้ และไปสู่นิยามในลักษณะที่ประชาสังคมเป็น “พื้นที่สาธารณะ” มากกว่าการกระทำทางสังคม ประการที่สอง การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษ 2530 จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เครือข่าย NGOs จำเป็นต้องพึ่งแหล่งเงินทุนจากภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐจำนวนมาก สิ่งนี้ทำให้เกิดการวิพากษ์องค์กรเพื่อสังคมและเกิดการเพิ่มคุณลักษณะของประชาสังคมในนิยามทางวิชาการให้รัดกุมมากขึ้นโดยปัญญาชนสาธารณะ (Pitidol, 2019) ประชาสังคมนอกจากจะเป็นกิจกรรมทางสังคมที่อยู่นอกเหนือรัฐแล้วยังต้องไม่ถูกครอบงำโดยกลุ่มทุนเอกชนรายใหญ่ด้วยเช่นกัน

ทั้งสองประการข้างต้นส่งผลให้ปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมามีการนิยามประชาสังคมในความหมายที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ประชาสังคมเปลี่ยนจาก “การกระทำ” ของกลุ่มองค์กรเอกชนมาเป็น “พื้นที่สาธารณะ” ที่อยู่นอกเหนือทุนและรัฐ ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับถัดไป

ประชาสังคมบนฐานคิดพื้นที่สาธารณะนอกเหนือรัฐและมีบทบาทส่งเสริมประชาธิปไตย

หลังเหตุการณ์การชุมนุมเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ได้เกิดกระแสความตื่นตัวในการสร้างภาคประชาสังคมให้เข้มแข็งเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ทำให้ในช่วงกลางทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา มีงานเขียนจำนวนมากที่นิยามความหมายของประชาสังคม หรือ Civil Society อย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย (Pitidol, 2019) ตัวอย่างเช่น อธิยุทธ บุญมี แปลความหมายจาก Civil Society มาสู่ประชาสังคมในปี พ.ศ. 2536 อธิยุทธ บุญมี อธิบาย Civil Society ในภาษาไทยว่าเป็นลักษณะของสังคมเข้มแข็งที่เป็นการรวมกันของภาคสังคมหลายกลุ่มที่เป็นองค์กรนอกภาครัฐ การสร้างสังคมเข้มแข็งจะเป็นตัวส่งเสริมชุมชนในชนบทเพื่อเผชิญหน้ากับกระแสเสรีนิยม (อธิยุทธ บุญมี, 2536) ในแง่นี้ ประชาสังคมจึงไม่ได้หมายถึงการทำกิจกรรมของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนเพียงอย่างเดียว แต่ประชาสังคมหมายถึงการรวมกลุ่มของสังคม ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ นอกภาครัฐร่วมกันพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการที่ให้ความสนใจกับแนวคิด Civil Society ในไทย และได้นิยามความหมายของภาคประชาสังคมไทยไว้อย่างละเอียด ประเวศ วะสี นิยาม Civil

Society ในภาษาไทยว่าคือ “สังคมสมานภาพ” หมายถึง การที่สังคมมีการพัฒนาและเข้าไปมีบทบาทในการถ่วงดุลอำนาจรัฐแบบรวมศูนย์และภาคธุรกิจที่มีแนวโน้มผูกขาดกับกลุ่มทุนไม่กี่กลุ่ม สังคมสมานภาพจะเป็นตัวที่ทำให้ภาคสังคม ภาคธุรกิจ และภาครัฐสามารถร่วมมือกันได้อย่างสมดุล นิยามของประเวศ วะสี ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มองค์กร สมาคม สภาชุมชนต่าง ๆ เช่น สงขลาประชาคม สถาบันพัฒนาสี่แยกอินโดจีนพิษณุโลก กลุ่มสมัชชานครปฐม กลุ่มสมัชชาหรือสมาคมเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2540 ทั้งสิ้น (อนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล, 2542)

ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา นิยามความหมายของ Civil Society ในประเทศไทยจึงมีความเฉาะเจาะจงและนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายที่สอดคล้องกัน เพียงแต่อาจเป็นการใช้คำที่แตกต่างกันอยู่บ้างเช่น สังคมสมานภาพ ประชาคม สังคมเข้มแข็ง คำเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงแนวคิดประชาสังคมตามความหมายในตะวันตกที่เน้น “พื้นที่ทางการเมือง” นอกเหนือรัฐและการเมืองเชิงสถาบัน โดยเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการรวมกลุ่มทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น และในระดับชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการตรวจสอบถ่วงดุลรัฐบาล และเป็นรากฐานของการพัฒนาประชาธิปไตย จากแนวความคิดประชาสังคมที่มีนัยของพื้นที่สาธารณะและอยู่นอกเหนือการครอบงำจากรัฐและทุนทำให้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้มีการเปิดโอกาสให้ภาคสังคมหรือส่วนที่ไม่ใช่รัฐและทุนใหญ่เช่น กลุ่มวิชาชีพ ผู้นำชุมชนหรือแม้แต่นักวิชาการอิสระเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมร่างรัฐธรรมนูญ 2540 รวมถึงมีการใส่เนื้อหาที่กล่าวถึงภาคประชาสังคมและเนื้อหาว่าด้วยความเป็นพลเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ในช่วงหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แนวคิดเรื่องประชาสังคมในประเทศไทยได้พัฒนาไปไกลกว่าการเป็นเพียงพื้นที่ของการมีส่วนร่วมและการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยนอกจากจะเน้นเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” และการส่งเสริมประชาธิปไตย ยังมีอีกประการสำคัญคือ การมุ่งสู่การสถาปนา “ความเป็นสถาบัน” (Institutionalization) ของภาคประชาชน กล่าวคือ ภายหลัง พ.ศ. 2540 กลุ่มองค์กร และเครือข่ายภาคประชาสังคมจำนวนมากเริ่มจัดตั้งตนเองในลักษณะขององค์กรที่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีบทบาทในเชิงนโยบาย และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการในกระบวนการของรัฐ การสถาปนาสู่ความเป็นสถาบันของภาคประชาสังคมเห็นได้จากการเกิดขึ้นขององค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ การผนวกคำว่า “ชุมชน” ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รัฐธรรมนูญ และกฎหมายลำดับรองซึ่งแสดงถึงกระบวนการ

Institutionalization หรือการสถาปนาแนวคิดชุมชนให้มีความเป็นสถาบันเข้าสู่ระบบการเมืองเชิงสถาบันอย่างเป็นรูปธรรม (Shigetomi, 2013)

โดยสรุปในช่วงที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่ในประเทศไทยมีการนิยามประชาสังคมอย่างเฉพาะเจาะจง แนวคิดประชาสังคมไม่ได้ผูกขาดอยู่กับองค์กร หรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองเท่านั้น แต่ประชาสังคมหมายถึงพื้นที่สาธารณะที่อยู่นอกเหนือรัฐ และกลุ่มทุนเอกชน โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคประชาสังคมต้องเป็นการริเริ่มจากชุมชน หรือประชาชน อย่างไรก็ตามการขยายตัวของประชาสังคมไม่ได้แยกขาดออกจากภาครัฐ หากแต่ในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา เราจะเห็นการเชื่อมโยงกันระหว่างประชาสังคมกับรัฐ ผ่านกระบวนการสถาปนาความเป็นสถาบันของเครือข่ายประชาสังคม ตัวอย่างเช่น การเกิดขึ้นขององค์กรอิสระอันเป็นที่รวมกันของเครือข่ายต่าง ๆ และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการผนวกความสำคัญของประชาสังคมไว้ในกฎหมาย และแผนดำเนินนโยบายหลักของรัฐบาล

องค์ความรู้ใหม่

จากการทบทวนการให้ความหมายประชาสังคมในประเทศไทยเห็นได้ว่า “ประชาสังคม” เป็นคำที่มีลักษณะลื่นไหล มีพลวัตและเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่ละช่วงซึ่งสัมพันธ์กับบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ การตื่นตัวของประชาชนเริ่มเกิดขึ้นในทศวรรษ 2510 ช่วงเวลานี้ยังไม่มีนิยามประชาสังคมที่ชัดเจนแต่มีการกล่าวถึงภาคประชาสังคมในลักษณะที่เป็นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนเช่นการชุมนุมบนท้องถนน ต่อมาทศวรรษ 2520 ประชาสังคมมีนัยถึงกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน คำว่าประชาสังคมเริ่มถูกกล่าวถึงและนิยามในวงวิชาการไทยช่วงทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ซึ่งมีจุดเน้นสำคัญร่วมกันคือประชาสังคมหมายถึงพื้นที่สาธารณะที่ปราศจากการครอบงำจากรัฐและทุน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์

สรุป

แนวคิดประชาสังคมหรือ Civil Society เป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการกระทำของภาคสังคมบนพื้นที่สาธารณะที่อยู่นอกเหนือการครอบงำจากรัฐและกลุ่มทุนเอกชน อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวเมื่อเข้าสู่บริบทของประเทศไทยได้ถูกนิยามอย่างหลากหลายและมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยเริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วงทศวรรษ 2510 โดยเฉพาะในเหตุการณ์นักศึกษาประชาชนเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 ช่วงเวลานี้แนวคิดประชาสังคมยังไม่ได้ถูกนิยามอย่างเฉพาะเจาะจงแต่จะเน้นไปที่นัยของการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนเช่นการชุมนุมประท้วง แนวคิดประชาสังคมเริ่มปรากฏในงานเขียนทางวิชาการช่วงทศวรรษ 2520 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คล้ายกันกับการเติบโตของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน ความหมายของประชาสังคมในช่วงเวลานี้จึงเน้นไปที่การกระทำหรือการจัดกิจกรรมทางสังคมที่อยู่นอกเหนือภาครัฐและนำโดยองค์กรพัฒนาเอกชน ต่อมาปลายทศวรรษ 2530 จนถึงทศวรรษ 2540 นักวิชาการเริ่มนิยามประชาสังคมอย่างเฉพาะเจาะจง ประชาสังคมไม่ได้หมายถึงการกระทำโดยเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างเดียว แต่หมายถึงพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถรวมกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ และต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐหรือทุนเอกชนรายใหญ่เพียงฝ่ายเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2561). การเติบโต ความถดถอย และการฟื้นตัวขบวนการนักศึกษาไทย. *วารสารพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 1(1), 130-177.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จามะรี เชียงทอง. (2543). *วิวัฒนาการของประชาสังคมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI).
- มติชนสุดสัปดาห์. (2566). *ชนชั้นกลางกับการเมืองบนท้องถนน ในเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535*. สืบค้น 5 ธันวาคม 2567, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_553263.
- ชัยอนันต์ สมุทวนิช. (2540). *วัฒนธรรมคือทุน*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส
- ทศพล สมพงษ์. (2553). *พัฒนาการและการพัฒนาประชาสังคม*. กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาการเมือง.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). *สังคมเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิ่งมิตร.
- นพพล อาขามาส. (2550, 21 พฤษภาคม). รายงาน 15 ปีพฤษภา : สนทน. และขบวนการนักศึกษา (ถ้ามี) หากเราแล้วยังแสวงหากันต่อไป ?. สืบค้น 5 ธันวาคม 2567, จาก <https://prachatai.com/journal/2007/05/12775>.
- นิธิ เนื่องจำนงค์. (2555). ประชาสังคมระดับโลก: ข้อถกเถียงทางทฤษฎีและความเป็นไปได้ของแนวคิด. *วารสารวิจัยสังคม*, 35(1), 151-197
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2548). *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2550). *การเมืองใหม่ที่ไม่ใช้เงินเป็นใหญ่*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2560). *เอ็นจีโอและภาคประชาชน*. ใน *กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล (บรรณาธิการ), แผ่นดินจึงดาล : การเปลี่ยนผ่านในสภาพบังคับ* (น. 50 - 73). กรุงเทพฯ: ประชาไท.
- ลฎาภา นวลอินทร์ และวิจิตรา ศรีสอน. (2566). รูปแบบการเมืองภาคพลเมืองของประชาชนบนพื้นฐานประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(8), น. 1678-1684.
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2551). *สายธารประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พีเพรส.

- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- อนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ). (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุเชนทร์ เชียงเสน. (2561). *การเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2542). *ส่วนรวมที่มีใช้รัฐ : ความหมายประชาสังคม*. ในอนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล (บรรณาธิการ). (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทย: ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2558). *ลดอำนาจ รัฐเพิ่มอำนาจประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- Cohen, J. L., & Arato, A. (1992). *Civil society and political theory*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Kepa. (2011). *Reflections on Thai civil society*. KEPA. Retrieved November 5, 2024, from <https://kepa.fi/wp-content/uploads/2014/10/reflections-on-thai-civil-society-2011.pdf>.
- Pitidol, T. (2019). *Reconsidering the Concept of Civil Society: Insights from the Experiences of Thailand*. In Kamruzzaman, P. (Ed). "Civil Society in Global South". Routledge UK.
- Shigetomi, S. (2013). *Development and institutionalization of communitarian thought in Thailand*. In S. Shigetomi & K. Makino (Eds.), *The interplay of ideas and institutions: The state of community development in Asia* (pp. 43–62). Singapore: National University of Singapore Press.

แนวทางการกำหนดนโยบายประชานิยมตามหลักอริปไตย 3* GUIDELINES FOR POPULIST POLICY FORMULATION ACCORDING TO ADHIPATEYYA

วรรณพัชร ทังทอง

Wannapatch Thangthong

บริษัท วีที อินดัสเทรียล จำกัด

VT Industrial Co., Ltd.

Corresponding Author E-mail: wannapatch.t@gmail.com

บทคัดย่อ

นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับประชาชน การกำหนดนโยบายประชานิยมจะพิจารณาจากปัญหาของประชาชนส่วนมากที่ต้องแก้ไข ปัญหาบางอย่างเป็นเพียงความต้องการของประชาชนบางกลุ่ม การกำหนดนโยบายที่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนกลุ่มนั้น หรือเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจึงไม่ชอบด้วยหลักการ ดังนั้น การกำหนดนโยบายประชานิยมจึงต้องอาศัยหลักการวิธีการและแนวปฏิบัติที่ละเอียดรอบคอบ รวมทั้งการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในกระบวนการของนโยบายประชานิยมด้วย หลักพุทธธรรมที่ควรนำมาประยุกต์ใช้คือหลักของอริปไตย 3 ได้แก่ อัตตาริปไตย มีตนเป็นใหญ่ โลกาธิปไตย มีโลกเป็นใหญ่ และธัมมาธิปไตย มีธรรมเป็นใหญ่ การประยุกต์ใช้หลักอริปไตย 3 จะช่วยให้การกำหนดนโยบายประชานิยมมีความแม่นยำถูกต้องเหมาะสม ตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย; นโยบายประชานิยม; หลักอริปไตย 3

Abstract

Populist policies were important for the people. The formulation of populist policies was based on the problems of most of the people that needed to be solved. However, some problems were only the needs of some specific groups of people. Policy formulation that was conducted to serve the needs of a particular group or conducted to give a profit from some groups was

* Received April 29, 2025; Revised June 13, 2025; Accepted June 19, 2025

not correct in principle. Therefore, populist policy formulation must follow careful principles, methods, and practices, including the application of Buddhist principles in the process of populist policy development. The principles of Buddhism that should be applied were the 3 principles of Adhipateyya, which included Attadhipateyya: supremacy of self, Lokadhipateyya: supremacy of the world, and Dhammadhipateyya: supremacy of the Dhamma. The application of the 3 principles of Adhipateyya will support the formulation of populist policies with precision and appropriateness and serve the needs of the people.

Keywords: Policy Determination; Populist Policy; 3 Principles of Adhipateyya

บทนำ

นโยบายประชานิยมกำลังเป็นที่กล่าวถึงกันมาในปัจจุบัน ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายประชานิยมได้รับความสนใจและเป็นที่กล่าวขวัญกันเป็นอย่างมากของประชาชน ซึ่งมีทั้งผู้ที่กล่าวถึงในแง่ดี และในแง่ที่ไม่ดี กล่าวกันว่านโยบายประชานิยมที่ได้รับความนิยมเกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และสร้างผลกระทบต่อการเมืองไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่ประชานิยมได้กลายเป็นรูปแบบที่นักการเมืองใช้ในการหาเสียงกันมากที่สุดในปัจจุบัน (ชาติชาย มุกสง, 2567)

นโยบายประชานิยมในประเทศไทย เป็นที่รู้จักกันในช่วง พ.ศ. 2542 – 2543 นโยบายประชานิยมที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับกันมากคือ 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสร้างคะแนนนิยมกับชาวบ้านอย่างท่วมท้นจนได้รับเลือกเข้ามาให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่ออีกเป็นสมัยที่ 2 ที่ยังคงดำเนินกรนโยบายประชานิยมหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องและนโยบายประชานิยมก็มีความสำคัญต่อการเมืองของไทย (ภูวกฤต เหมหาชาติ, 2558)

ด้วยเหตุที่นโยบายประชานิยมเป็นประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ และต่างให้ความสนใจว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ จะเสนอนโยบายประชานิยมอะไรออกมาเพื่อสังคม เมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็นำมาเป็นประเด็นพิจารณาเลือกพรรคการเมืองนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่นักการเมืองจะหยิบยกมาเป็นประเด็นในการหาเสียง แต่ทว่าการกำหนดนโยบายประชานิยมบางนโยบายก็ไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง ยังอาจมีประโยชน์อื่นแอบแฝงอยู่ ซึ่งนโยบายนั้นอาจจะนำมาเพื่อเรียกคะแนนเสียงก็เป็นได้ หากมีการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ามาเป็นตัวกลั่นกรองในการ

กำหนดนโยบายประชานิยม จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวก็คือ หลักอธิปไตย 3 (ที.ปา. 11/304/274 ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายประชานิยมอย่างยิ่ง เพราะเป็นกรอบในการพิจารณาความถูกต้อง ชอบธรรม และยั่งยืนของนโยบาย หากยึดเพียงโลกาธิปไตย อาจนำไปสู่นโยบายที่เน้นเอาใจประชาชนโดยขาดหลักการและเหตุผล ขณะที่อัตตาธิปไตยช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายมีสติรู้เท่าทันตนเอง ไม่หลงในอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนธรรมาธิปไตยคือหัวใจสำคัญ ที่ทำให้นโยบายประชานิยมตั้งอยู่บนหลักแห่งความถูกต้อง เป็นธรรม และเกิดประโยชน์แท้จริงต่อประชาชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การกำหนดนโยบายสาธารณะที่จะตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาสังคมของประชาชนจริง ๆ อาจจะต้องวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างถี่ถ้วน ใช้หลักการทฤษฎีต่าง ๆ เข้ามาประกอบในการพิจารณาและที่สำคัญควรให้หลักอธิปไตย 3 เข้ามาประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายประชานิยมด้วย จะทำให้นโยบายประชานิยมเป็นประชานิยมอย่างแท้จริงที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และที่สำคัญเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมทั้งประเทศ และที่สำคัญมีความเป็นไปได้สูงที่จะดำเนินนโยบายนั้นให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การกำหนดนโยบาย

การกำหนดนโยบายเป็นหนึ่งในกระบวนการของนโยบายสาธารณะ ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจกับนโยบายสาธารณะก่อนว่ามีความสำคัญอย่างไร นโยบายสาธารณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างประชาชน (Public) พรรคการเมือง (Political Parties) รัฐสภา (Congress) ตุลาการ (Courts) ระบบราชการ (Bureaucracy) ระบบบริหาร (Executive) และราชการส่วนท้องถิ่น (Local Governments) เป็นต้น สิ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ บุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร และผลของนโยบายสาธารณะกระทบต่อชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างไร และมากน้อยเพียงใด (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2553) นโยบายสาธารณะมีความสำคัญคือทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาค ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ รัฐบาล ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ข้าราชการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ประชาชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการนำนโยบาย

ไปปฏิบัติ (มยุรี อนุมานราชธน, 2549) การกำหนดนโยบายที่ดีย่อมหมายถึงความอยู่ดีมีสุขของประชาชนและความเจริญของประเทศชาติบ้านเมือง

การกำหนดนโยบาย ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Policy Formulation or Public Policy Making” บางแห่งเรียกว่า การวางนโยบาย หรือการตัดสินใจนโยบาย (จุมพล หินิมพานิช, 2547) การตัดสินใจนโยบายของรัฐที่จะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการต่อสู้ของกลุ่มผู้มีความคิดขัดแย้งกัน และเป็นการต่อรองการประนีประนอมกันระหว่างกลุ่มอิทธิพลหรือศูนย์รวมอำนาจต่าง ๆ ในระบบการเมือง การกำหนดนโยบายสาธารณะใช้หลักการที่เป็นตัวแบบในการกำหนด เช่น

1. ตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) โดยหลักการคือ ให้ความสำคัญกับบทบาทหรืออิทธิพลของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองที่มีอำนาจในการตัดสินใจนโยบายอย่างเด็ดขาด คุณลักษณะสำคัญ คือ คนในสังคมแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ คนส่วนน้อยที่มีอำนาจ และคนส่วนมากที่ไม่มีอำนาจ นโยบายสาธารณะไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชน แต่สะท้อนความต้องการของชนชั้นนำ ความรู้สึกของประชาชนจึงถูกรองรับโดยชนชั้นนำ (Dye, 1984)

2. ตัวแบบดุลยภาพระหว่างกลุ่ม (Group Model) คนในสังคมประกอบด้วยกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพลมุ่งเรียกร้องการพิทักษ์ความเป็นธรรมของสังคม กลุ่มผลประโยชน์มุ่งรักษาสีทธิและผลประโยชน์ของตนเพื่อป้องกันการละเมิด การกำหนดนโยบายโดยใช้ตัวแบบนี้พิจารณาจากกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ในสังคม (Henry, 1995)

3. ตัวแบบเชิงระบบ (System Model) ระบบการเมืองระบบหนึ่ง ๆ จะดำรงอยู่ได้โดยการมีสถาบันและกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้สังคม การกำหนดนโยบายโดยใช้ตัวแบบนี้จะมองที่องค์กรเป็นหลัก ภายใต้แนวคิดที่ว่า การเมืองต้องดำรงอยู่อย่างเป็นระบบและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและระบบการเมืองที่ก่อให้เกิดนโยบายสาธารณะ ภายใต้กรอบแนวคิดตัวแบบเชิงระบบนโยบายสาธารณะคือ ผลผลิตของระบอบการเมืองซึ่งเกิดจากอำนาจในการจัดสรรค่านิยมหรืออำนาจในการตัดสินใจนโยบายของระบบการเมือง (Easton, 1965)

4. ตัวแบบสถาบัน (Institutional Model) โดยถือว่าสถาบันใด รับผิดชอบหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยมีฐานคติที่ว่า นโยบายสาธารณะคือ ผลผลิตของสถาบันทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ได้แก่ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร นโยบายของ

พรรคการเมืองไม่ใช้นโยบายสาธารณะจนกว่าพรรคนั้นจะเป็นรัฐบาล นโยบายจะถูกกำหนด นำไปปฏิบัติ และบังคับใช้โดยสถาบันหลัก (Henry, 1995)

5. ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) เน้นขั้นตอนและพฤติกรรมที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย ซึ่งนักพฤติกรรมศาสตร์นิยมนำมาใช้ในการศึกษานโยบายสาธารณะมาก โดยการกำหนดเริ่มจากการจำแนกปัญหาหรือการระบุปัญหา การจัดทำทางเลือกนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย (Dye, 1984) ซึ่งวิธีการนี้ได้รับความนิยมมากสำหรับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การกำหนดนโยบายอาจจะใช้แนวทางและวิธีการที่แตกต่างกัน แต่เป้าหมายของการกำหนดนโยบายคือการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายในแต่ละด้านจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริง นโยบายเพียงด้านเดียวไม่อาจตอบสนองความต้องการของคนทั้งประเทศได้ แต่ต้องอาศัยนโยบายหลาย ๆ ด้านที่มาผนวกกันเข้าเพื่อแก้ไขปัญหาโดยรวมของคนทั้งประเทศที่มีความแตกต่างกันอย่างเสมอภาค

นโยบายประชานิยม

นโยบายประชานิยมเป็นประเด็นที่น่าสนใจซึ่งคนในสังคมต่างให้ความสำคัญ คำว่า “ประชานิยม” มาจากคำว่า “Populism” ในภาษาอังกฤษ เป็นศัพท์เฉพาะที่หมายถึง ขบวนการเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองที่ 3 ของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษที่ 1890 ในช่วงนั้นมีการรวมตัวกันของเกษตรกรรายย่อยซึ่งไม่พอใจแนวทางการพัฒนาประเทศที่เต็มไปด้วยอิทธิพลของบริษัทใหญ่ ๆ พวกเขาพร้อมตัวกันก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาในชื่อว่า “พรรคประชาชน” (People’s Party) โดยพรรคนี้ได้ส่ง นายวิลเลียม เจนนิงส์ ไบรอัน (William Jennings Bryan) เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในการเลือกตั้ง ค.ศ. 1896 แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จากนั้นพรรคนี้ก็สลายตัวไปในยุคที่ใกล้เคียงกันนี้ที่รัสเซียได้เกิดขบวนการ “นารอดนิก” (Narodichestvo) ของนักศึกษาปัญญาชนรัสเซียที่ลงไปเคลื่อนไหว เพื่อปลุกระดมชาวนาในชนบทด้วย คำว่า “Populism” จึงเป็นคำที่ใช้เรียกขบวนการนารอดนิกด้วย (วินัย ผลเจริญ, 2546)

นโยบายประชานิยมจึงเป็นที่รู้จักกันครั้งแรกในประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ด้อยการศึกษา และด้อยโอกาส มีช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ดังนั้น จึงมีนักการเมืองที่น่าเสนอแนวคิดที่สร้างโอกาสแก่ประชาชน และลดช่องว่างทางชนชั้น ซึ่งความคิดในลักษณะอุดมคติดังกล่าวได้รับการตอบรับจากประชาชน

ทั่วไป ในประเทศไทยได้มีการพิจารณาว่าเกิดขึ้นในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร และสร้างผลกระทบต่อการเมืองไทยเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่ประชานิยมได้กลายเป็นรูปแบบที่นักการเมืองใช้ในการหาเสียงกันมากที่สุดในปัจจุบัน โดยไม่ได้เกิดขึ้นจากความตั้งใจจะลอกเลียนแบบประชานิยมจากลาตินอเมริกาใช้แต่อย่างใด เป็นแต่เพียงใช้นโยบายเพื่อดึงคะแนนเสียงจากคนชนบทให้ได้มากที่สุด (ภูวกฤต เหมหาชาติ, 2558) ด้วยเหตุที่นโยบายประชานิยมมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม ผู้กำหนดจึงต้องพิจารณาหลักการและกระบวนการของนโยบายอย่างถี่ถ้วน อาจใช้องค์ประกอบที่เหมาะสมดังนี้คือ

1. การพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ปัญหาสำคัญที่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการต่าง ๆ พวกเขามีสิทธิมีส่วนร่วมแค่รับฟังการชี้แจงโครงการหรือให้ข้อมูลบางประการเท่านั้น แต่ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรจะมีโครงการนั้น ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ กระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ดังนั้น เราควรเน้นการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และประชาสังคม เพื่อให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. การสร้างดัชนีตัวชี้วัดใหม่ในการพัฒนา เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า นานาประเทศใช้ตัวเลข จีดีพี ซึ่งหมายถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product) เป็นดัชนีในการวัดระบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่จีดีพีนั้นไม่สามารถใช้วัดระดับการพัฒนาประเทศที่แท้จริง เพราะเป็นเพียงตัวเลขที่บ่งบอกอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ไม่ได้บอกเรื่องสวัสดิการทางสังคมที่มีให้แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ และความเป็นธรรม ที่สำคัญไม่ได้บอกว่าประชาชนจะมีความสุขและมีสภาพแวดล้อมที่ดี (อัจฉรา รักษ์ติธรรม, 2548)

นโยบายประชานิยมจึงจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย จะต้องฟังเสียงของประชาชนเป็นหลัก วิเคราะห์ความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ที่จะต้องแก้ไข เมื่อกำหนดนโยบายประชานิยมนี้แล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นจะหมดไป และต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วยเช่นกัน โดยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า นโยบายประชานิยมที่พรรคการเมืองนำไปเป็นประเด็นสำคัญในการหาเสียง บางนโยบายไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ดังที่เราได้ทราบกันได้เห็นกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหายังคงด้วยนโยบายประชานิยมที่แท้จริง จึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก และที่สำคัญจะต้องถูกต้อง ตั้งอยู่ในหลักจริยธรรม จารีตประเพณีอันดีงาม และถูกต้องตามกฎหมายด้วย

การประยุกต์หลักอริปไตย 3 เพื่อการกำหนดนโยบายประชานิยม

การกำหนดนโยบายประชานิยม เป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงหลักการเหตุผล ที่สำคัญหลายประการ และควรนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายประชานิยมด้วย เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ หลักพุทธธรรมที่ควรนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายประชานิยม ได้แก่หลักอริปไตย 3 คือ ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ซึ่งประกอบด้วย

1. อัตตาริปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาคตนเป็นประมาณ โดยความแล้วก็คือการถือเอาตนเองเป็นประมาณในการตัดสินใจ
2. โลกาธิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาคความนิยมของโลกเป็นประมาณ โดยความแล้วก็คือการถือเอาคนส่วนมากเป็นประมาณในการตัดสินใจ
3. ธรรมาธิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่ การกระทำด้วยปรารถนาคความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ

ดังนั้น ผู้ที่กำหนดนโยบายซึ่งมีอหิคาริเยนเอียงไปในทางอัตตาริปไตยจำเป็นที่จะต้องใช้สติกำกับยากมาก ส่วนผู้ที่มีโลกาธิปไตยเป็นคติ ก็ควรมีปัญญาครองตนรู้จักพิจารณาหาเหตุผล สอบสวนให้ถี่ถ้วนเสียก่อนจึงตัดสินใจ ส่วนผู้ที่มีปรารถนาคธรรมเป็นใหญ่ก็ควรประพฤติให้ถูกต้องตามคำ คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมเป็นหลัก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559) ด้วยเหตุที่หลักอริปไตย 3 มีความละเอียดอ่อนการนำไปใช้จึงต้องประยุกต์ใช้อย่างมีหลักการ ดังนี้

1. อัตตาริปไตย เอาตัวเองเป็นประมาณ ผู้ที่จะใช้แนวทางนี้ในการกำหนดนโยบายประชานิยม ต้องมีสติให้มาก ใช้วิจารณญาณให้มาก ว่าแนวคิดของตนนั้นถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และต้องแสดงให้เห็นสังคมได้รับทราบด้วย คำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะตามมา และตนเองต้องรับผิดชอบนโยบายนั้นด้วย และที่สำคัญจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน
2. โลกาธิปไตย เอาสังคมเป็นประมาณ ผู้ที่จะใช้แนวทางนี้ในการกำหนดนโยบายประชานิยมต้องฟังเสียงประชาชน ว่าประชาชนต้องการอะไร ที่สำคัญควรพิจารณาด้วยว่าเป็นปัญหาหรือไม่ หากเป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชาชนต้องการ แต่ไม่ได้เกิดปัญหาสังคมก็ควรพิจารณาถึงประเด็นที่เป็นปัญหาก่อน โดยเปิดโอกาสให้ทุกส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาให้ความเห็นร่วมกันพิจารณาก่อนกำหนดนโยบาย

3. ธัมมาธิปไตย เอาความถูกต้องเป็นประมาณ ผู้ที่จะใช้แนวทางนี้จะต้องพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปตามระเบียบก่อนประเด็นอื่น ถึงแม้ว่าจะเป็นความต้องการของประชาชนแต่หากไม่ถูกต้องตามระเบียบก็ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งหลักการนี้ได้ถูกนำมาพิจารณาในการกำหนดนโยบายประชานิยมเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักอธิปไตย 3 เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายประชานิยม ควรพิจารณาทั้ง 3 หลักการ โดยในเบื้องต้นอาจจะใช้หลักอัตตาธิปไตย เพราะนโยบายเป็นของพรรคการเมือง จากนั้นนำมาให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินอีกครั้งหนึ่งด้วยหลักการโลกาธิปไตยว่าประชาชนพึงพอใจหรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือไม่ อย่างไร และประการสุดท้ายคือต้องใช้หลักของธัมมาธิปไตย คือ เมื่อพิจารณาเบื้องต้นได้แล้วก็ใช้ความถูกต้องเข้ามาประกอบว่านโยบายที่จะกำหนดและนำไปใช้นั้นถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ จึงจะได้นโยบายประชานิยมที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องชอบธรรมตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

สรุป

นโยบายประชานิยมคือนโยบายที่กำหนดโดยรัฐบาล โดยถือเอาความต้องการของประชาชนเป็นหลัก โดยมากนโยบายนี้จะใช้เป็นองค์ประกอบในการหาเสียง เมื่อรวบรวมได้เสียงข้างมากจากการเสนอแนะนโยบายประชานิยมนั้นแล้ว ก็จะมีการจัดตั้งรัฐบาล หลังจากการจัดตั้งก็จะพิจารณานำเอานโยบายประชานิยมดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ประเด็นที่สำคัญคือ ก่อนการกำหนดนโยบาย ที่จะนำไปใช้ในการหาเสียงนั้น ต้องมีความถูกต้องชอบธรรมและชอบด้วยหลักการ ด้วยเหตุนี้จึงต้องประยุกต์ใช้หลักอธิปไตย 3 คือ ใช้หลักของอัตตาธิปไตยในการวิเคราะห์หานโยบายประชานิยมที่จะถูกใจประชาชนให้มากที่สุด จากนั้นใช้หลักของโลกาธิปไตยมาตรวจสอบว่านโยบายดังกล่าวประชาชนเห็นด้วยหรือไม่ ถ้าเห็นด้วยประชาชนชื่นชอบ ก็ต้องพิจารณาต่อไปตามหลักของธัมมาธิปไตยว่า มีความถูกต้องตามระเบียบหรือไม่ หากพิจารณาแล้วสอดคล้องกันทั้ง 3 หลักการ ก็จะได้นโยบายประชานิยมที่พึงประสงค์มีความถูกต้องชอบธรรม มีความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ และประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของนโยบาย เพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล หนิมพานิช. (2547). *การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชาติชาย มุกสง. (2567). *นโยบายประชานิยม*. สืบค้น 12 เมษายน 2567 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, กรุงเทพฯ: มูลนิธิศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต).
- ภูวกฤต เหมหาชาติ. (2558). *นโยบายประชานิยม*. *พุทธจักร*, 69(4), 1-30.
- มยุรี อนุমানราชชน. (2549). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: กรมกมลการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วินัย ผลเจริญ. (2546). ผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่มีต่อเศรษฐกิจสังคมและการเมืองไทย (ตอนที่ 1). *จุลสารกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตย*, 4(37), 1-10.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2553). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- อัจฉรา รักยุติธรรม. (23 มิถุนายน 2548). *นโยบายสาธารณะที่พึงประสงค์*. *กรุงเทพธุรกิจ*. น. 40.
- Dye, T.R. (1984). *Understanding Public Policy* (5th ed.). Englewood Cliffs New Jersey: Prentics-Hall, Inc.
- Easton, D. (1965). *A System Analysis of Political Life*. New York: Wiley.
- Henry, N. (1995). *Public Administration and Public Affairs* (6th ed.). Englewood Cliffs New Jersey: Prentics-Hall, Inc.

ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย นโยบายครูดี เรียนฟรี ใกล้บ้านทั้งระบบ*

REDUCING EDUCATIONAL INEQUALITY IN THAILAND THROUGH THE POLICY OF QUALITY TEACHERS AND FREE EDUCATION CLOSE TO HOME FOR ALL

ลธิธิชัย กฤษวิวรรณ์

Sittichai Kritvivat

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: skritvivat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอภาพรวมของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มนักเรียนยากจน ทั้งในด้านการเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัล ภาระหน้าที่ในครอบครัว และสุขภาพจิตแม้รัฐบาลหลายยุคจะมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การเพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว หรือการสนับสนุนกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) แต่ยังคงขาดความต่อเนื่องและการพัฒนาที่ครอบคลุม อีกทั้งเศรษฐกิจที่ถดถอยในปี 2566 ที่มีครัวเรือนยากจนเพิ่มขึ้น ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้เด็กหลุดจากระบบการศึกษามากขึ้น จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบาย รวมถึงศึกษากรณีตัวอย่างจากต่างประเทศ บทความนี้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย 9 ข้อเพื่อแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยเน้นตั้งแต่การส่งเสริมการศึกษาในระดับปฐมวัย การปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย การจัดการศึกษาแบบไร้ค่าใช้จ่าย การพัฒนาครูและบุคลากร ไปจนถึงการจัดการโครงสร้างระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้การปฏิรูประบบการศึกษาและการลงทุนอย่างต่อเนื่องในนโยบายที่ลดความเหลื่อมล้ำถือเป็นภารกิจสำคัญของภาครัฐและสังคมไทยในการสร้างความเท่าเทียมและความยั่งยืนทางการศึกษาของเด็กไทยในอนาคต

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ; การศึกษาไทย; นโยบายครูดี เรียนฟรี ใกล้บ้านทั้งระบบ

* Received May 30, 2025; Revised June 23, 2025; Accepted June 28, 2025

Abstract

This article presented an overview of educational inequality in Thailand, particularly during the COVID-19 crisis, which had a severe impact on underprivileged students. These students faced significant challenges in accessing digital resources, managing family responsibilities, and maintaining mental health. Although successive governments have implemented policies aimed at reducing educational disparities, such as increasing per-student subsidies and supporting the Equitable Education Fund (EEF), these efforts have often lacked continuity and comprehensive development. Furthermore, the economic downturn in 2023, which saw a rise in impoverished households, has exacerbated the problem by pushing more children out of the education system. Drawing from policy analysis and international case studies, this article proposed nine policy recommendations to address educational inequality in the short, medium and long term. These recommendations included promoting early childhood education, modernizing the curriculum, providing cost-free education, enhancing teacher and personnel development, and improving the overall structure and efficiency of the education system. Ultimately, systemic educational reform and sustained investment in policies that reduced inequality were critical responsibilities of both the government and Thai society to ensure equality and sustainability in education for future generations.

Keywords: Inequality; Thai Education; The Policy of Quality Teachers; Free Education; Accessible Schools Nationwide

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาในสังคมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งความเหลื่อมล้ำได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้นในช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่ผ่านมา โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ร่วมมือกับ ไออีเอ เผยผลการศึกษาศาสนาการณ์การเรียนการสอนในช่วงวิกฤตโควิด-19 พบว่า การระบาดกลายเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึง

ภาพความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของแต่ละประเทศอย่างชัดเจน โดยข้อมูล ยูเนสโก เมื่อเดือนเมษายนปี 2020 จากนักเรียนอย่างน้อย 1,100 ล้านคนใน 114 ประเทศทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดโรคระบาดใหญ่ที่มีการปิดโรงเรียน แต่เป็นนักเรียนกลุ่มที่มีความพร้อมในเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความพร้อมของโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่าจะสามารถประสบความสำเร็จได้ดีกว่า ได้รับผลกระทบจากภาวะชะงักงันทางการศึกษาน้อยกว่าเมื่อเทียบกับนักเรียนที่ครอบครัวไม่มีความพร้อม โรงเรียนขาดทรัพยากร และรัฐไม่มีนโยบายหรือทุนสนับสนุนทั่วถึงเต็มที่ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565)

นอกจากนี้ เดิร์ค แฮสเท็ดท์ (Dirk Hastedt) ผู้บริหารระดับสูงของ IEA หนึ่งในองค์กรชั้นนำด้านการศึกษา ได้กล่าวถึงประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาว่า กลุ่มนักเรียนยากจนเป็นผู้ได้รับผลกระทบหนักที่สุดจากการปิดโรงเรียนในช่วงโควิด-19 เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัลได้ หลายครอบครัวประสบปัญหาทางการเงิน เช่น ในเคนยา 63% ของนักเรียนระบุว่าพ่อแม่ตกงาน ขณะที่เอธิโอเปีย เด็กเกือบครึ่งต้องดูแลน้อง ส่งผลให้เวลาเรียนลดลง อีกทั้งผลกระทบยังขยายถึงสุขภาพจิตของทั้งนักเรียนและครู เช่น ในอินเดีย ครู 85% ต้องการความช่วยเหลือด้านจิตใจ ในรัสเซีย ครู 64% รู้สึกเหนื่อยตลอดเวลา หลายประเทศจึงเริ่มใช้ที่ปรึกษาเข้ามาช่วยแนะแนวด้านสุขภาพจิตเพิ่มขึ้นอีกด้วย (VOA Learning English, 2022)

ในขณะที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้ทำการประเมินผลงานของรัฐบาลประยุทธ์ 2 จากเป้าหมายหลัก คือ การยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยวิเคราะห์จากรายงานผลการดำเนินงานของรัฐบาล การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการในระหว่างปี 2562-2566 ได้เสนอแนวทางนโยบายต่อรัฐบาลใหม่ดังนี้ 1. การยกระดับคุณภาพการศึกษาควรเริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางให้ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งหลักสูตรแกนกลางในปัจจุบันถูกใช้มาตั้งแต่ปี 2551 จึงค่อนข้างล้าสมัยและไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยควรปรับไปสู่หลักสูตรอิงสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) 2. ด้านทรัพยากรทางการศึกษา แม้จะปรับเกณฑ์อัตรากำลังครู วิทยฐานะแล้ว แต่ยังขาดการพัฒนาครูให้ตอบโจทย์การสอนทักษะยุคใหม่ และ 3. ด้านงบประมาณ แม้เพิ่มงบประมาณรายหัวให้สอดคล้องค่าครองชีพ โดยรัฐบาลสนับสนุนให้กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดสรรเงินทุนเพิ่มเติมแก่นักเรียนกลุ่มยากจนพิเศษ 3,000 บาทต่อคนต่อปี เพื่อลดการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มดังกล่าว แต่

ยังคงไม่ครอบคลุมเด็กกลุ่มเปราะบาง และไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนต่อโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต้นทุนสูงแต่มีปัญหาด้านคุณภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2566)

คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลปัจจุบัน ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อ 12 กันยายน 2567 ระบุว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเร่งส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเต็มกำลังและความสามารถ ส่งเสริมการเกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพของเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยจะต้องเข้าถึงศูนย์ดูแลเด็กปฐมวัยที่มีมาตรฐาน ได้เรียนหนังสือที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล พัฒนาระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นทั้งในระบบ นอกกรอบตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาสนับสนุน ลดภาระ ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นตัวช่วยเน้นการสอนทักษะที่ใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริงเพื่อการสร้างรายได้ (Learn to Earn) ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา อุดมศึกษาเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการแรงงานในอนาคต รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

สรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไทย ยังคงเป็นประเด็นความสนใจจากนักวิชาการ รวมไปถึงผู้มีหน้าที่กำกับนโยบายโดยตรงคือรัฐบาล แต่บริบทสังคมไทยยังคงอยู่ในกับดักนโยบายประชานิยมที่มุ่งผลทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่ได้กำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระยะยาวโดยตรง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมบางประการที่เพิ่มระดับความเหลื่อมล้ำให้เข้มข้นมากขึ้น เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและคนยากจน จึงเป็นความท้าทายว่า รัฐบาลไทยจะสามารถมีนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างทันที่และยั่งยืนหรือไม่

ในที่นี้ผู้เขียนบทความจะกล่าวถึงเฉพาะ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กไทย โดยมุ่งศึกษาหาทางออกของวิกฤตความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในปัจจุบันต่าง ๆ รวมถึงกรณีศึกษาของประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านนโยบายบริหารการศึกษา และนำมาซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายว่า เราควรทำอย่างไรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาของเด็กไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของไทย อาทิ ยกยกระดับคุณภาพของผู้เรียนทั้งระบบ ลดภาระค่าใช้จ่ายครอบครัวที่ผลักดันให้เด็กหลุดจากระบบการศึกษา ลดความแตกต่าง

ระหว่างเมืองและชนบท ส่งเสริมความเป็นธรรมความมั่นคงทางสังคม ยกกระตือรือร้นขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่สำคัญจะทำให้การใช้งบประมาณด้านการศึกษา “คุ้มค่า” มากขึ้น

สถานการณ์ความยากจน

จากข้อมูลวิเคราะห์ของระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า ซึ่งเป็นระบบ Big Data ของภาครัฐที่ระบุได้ว่า ปี 2567 คนจนของประเทศไทย มีจำนวนอยู่ที่ 813,054 คน จากประชากรสำรวจ 34,770,696 คน โดยวัดจาก 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านการคุ้มครองทางสังคมฯ (ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า, 2568)

ทั้งนี้ ตามบริบทของประเทศไทยและสังคมโลกในการบริหารจัดการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากความยากจน รัฐบาลจึงได้ออกแนวทางปฏิบัติให้หน่วยงานในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

1. ลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาวิธีประเมินวิทยฐานะที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ แก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เห็นผลเป็นรูปธรรม รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอและเหมาะสม

2. ลดภาระนักเรียนและผู้ปกครอง ให้เรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anywhere Anytime) “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” มีระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จัดให้มีโรงเรียนคุณภาพ พัฒนาระบบแนะแนวการเรียน (Coaching) จัดทำระบบวัดผลรับรองมาตรฐานวิชาชีพ (Skill Certificate) ระบบวัดผลเทียบระดับการศึกษาและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาเรียนในระบบ ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และมีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำ (Learn to Earn)

นอกจากนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เปิดเผยว่า สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2566 มีการปรับเพิ่มขึ้นของรายได้เล็กน้อย แต่ยังคงไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย โดยประเด็นเชิงโครงสร้างที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำได้แก่ 1. รายได้ของครัวเรือนยากจนยังคงพึ่งพารายได้จากเกษตรและเงินช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งมีความไม่แน่นอนสูง 2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษา สุขภาพ อยู่ในระดับต่ำ 3. การศึกษาเป็นปัจจัย

สำคัญในการหลุดพ้นจากความยากจน โดยกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีอัตราความยากจนสูงสุด (ฐานเศรษฐกิจ, 2567)

สรุปได้ว่า ความยากจน สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดี โดยกลุ่มที่มีรายได้ต่ำต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ รวมถึงโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งในระยะยาวอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยผู้เขียนบทความมีข้อเสนอเชิงนโยบายที่พิจารณาจากข้อมูลนี้ ได้แก่ การเสริมความมั่นคงของรายได้ในภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมตลาดเกษตรแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตรโดยการพัฒนา สร้างผลิตภัณฑ์ และสร้างเรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจน่าค้นหา การเพิ่มทักษะและโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชนกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบาง การออกแบบสวัสดิการสังคมที่มีเป้าหมายชัดเจนและยั่งยืน เพื่อคุ้มครองผู้มีรายได้น้อยจากความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น

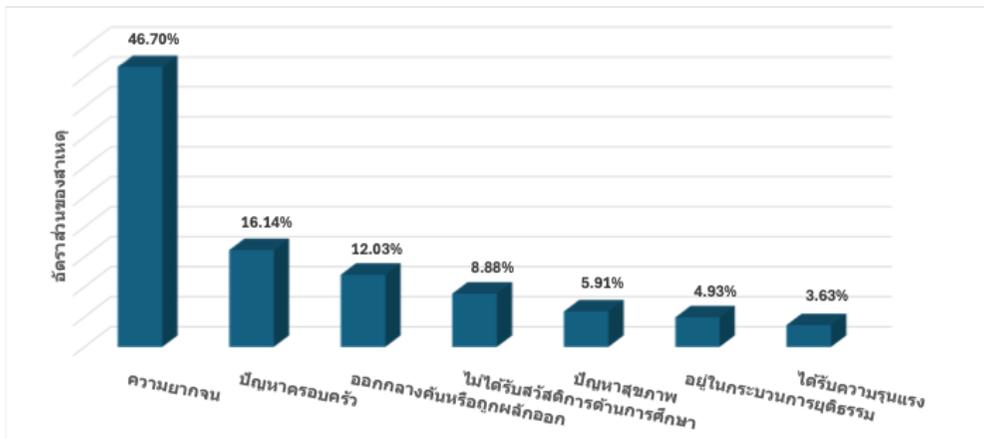
สถานการณ์การเข้าถึงระบบการศึกษา

ภาพรวมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ปี 2566 ในระดับอุดมศึกษามีมากขึ้น แต่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกลับเผชิญปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเมื่อพิจารณาโครงสร้างค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาพบว่า เด็กในครัวเรือนที่มีฐานะดีกว่ามีสัดส่วนการใช้จ่ายค่าเล่าเรียนสูงกว่าเด็กในครัวเรือนที่มีฐานะต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเด็กในครัวเรือนที่มีฐานะดีที่สุด มีการใช้จ่ายค่าเล่าเรียนคิดเป็น 76.04% ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ขณะที่เด็กในครัวเรือนที่มีเศรษฐกิจฐานะต่ำ ใช้จ่ายค่าเล่าเรียนเป็นสัดส่วนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งหมด และต้องแบกรับภาระค่าเดินทางเพื่อการศึกษาในสัดส่วนที่สูงกว่า นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษายังมีความเชื่อมโยงกับสังกัดโรงเรียน ขนาดโรงเรียน และฐานะของครัวเรือนอีกด้วย โดยกลุ่มโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีคุณภาพการศึกษาที่ดีกว่าอย่างชัดเจน สะท้อนผ่านคะแนนการทดสอบ O-NET และ PISA (ฐานเศรษฐกิจ, 2567)

ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กไทยหลุดออกจากระบบการศึกษา

การหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กไทยมีปัจจัยที่หลากหลายและซับซ้อน โดยสามารถสรุปสาเหตุหลัก ๆ ได้ดังนี้

1. สาเหตุหลักจากข้อมูลการสำรวจเชิงปริมาณ 1. ความยากจน (46.70%) เป็นสาเหตุที่พบมากที่สุด ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เช่น ค่าใช้จ่ายในการเรียน อุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย ค่าเดินทาง 2. ปัญหาครอบครัว (16.14%) เช่น การหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัว หรือการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม 3. ออกกลางคันหรือถูกผลักออก (12.03%) ซึ่งเด็กบางคนเลือกลาออกเอง หรือถูกกีดกันจากระบบ 4. ไม่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา (8.88%) เช่น การไม่ได้รับสิทธิเรียนฟรีหรือทุนสนับสนุน 5. ปัญหาสุขภาพ (5.91%) ทั้งทางร่างกายหรือจิตใจที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน 6. อยู่ในกระบวนการยุติธรรม (4.93%) เช่น เด็กที่ต้องโทษ หรืออยู่ในสถานพินิจ 7. ได้รับความรุนแรง (3.63%) ทั้งในครอบครัวหรือในสถานศึกษา

ภาพที่ 1 แสดงสาเหตุหลักการหลุดออกจากระบบการศึกษา

2. สาเหตุอื่นจากการตอบคำถามปลายเปิด 5,270 คำตอบ พบสาเหตุเพิ่มเติมที่พบได้บ่อย เช่น ไม่อยากเรียนหรือไม่มีแรงจูงใจ ต้องการงานช่วยครอบครัว ตั้งครรภ์ในวัยเรียน เป็นผู้พิการ มีปัญหาด้านร่างกายหรือจิตใจ ตัดยาเสพติด

3. สภาพแวดล้อมทางครอบครัว เศรษฐกิจ และอาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มั่นคง ไม่มีงานประจำ หรือรับจ้างรายวัน มีรายได้ที่ไม่แน่นอน (47.11%) และอาชีพหลักของครอบครัวที่ทำเกษตรกรรม (42.67%) ซึ่งมีความเสี่ยงสูงจากปัจจัยธรรมชาติและตลาด ส่งผลกระทบต่อการส่งเสียบุตรหลานให้เรียนต่อ

4. ลักษณะของปัญหาที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน โดยเด็กนอกระบบการศึกษามักประสบปัญหามากกว่า 1 เรื่องพร้อมกัน เช่น ยากจน + ไม่มีเอกสาร + มีปัญหาครอบครัว ฯลฯ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น ไม่สามารถแก้ไขแยกเป็นรายประเด็นได้ ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมอย่างใกล้ชิด โดยให้การสนับสนุนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ จัดสรรสวัสดิการที่จำเป็นเพื่อบรรเทาความยากจน จัดให้มีระบบติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด พัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบยืดหยุ่นที่ตอบสนองวิถีชีวิตจริง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการดูแลเด็กอย่างยั่งยืน

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กไทย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เปิดตัวรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการสำคัญในปี 2568 พบว่า

1. เด็กยากจนจำนวนมากยังอยู่ในระบบการศึกษา โดยมีนักเรียนยากจนพิเศษกว่า 1.3 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในครัวเรือนยากจนที่สุด 15% แรกของประเทศไทย โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสัดส่วนดังกล่าวสูงสุด

2. เด็กนอกระบบลดลงเล็กน้อย แต่ยังมีจำนวนมาก ทั้งนี้ ปี 2567 มีเด็กนอกระบบการศึกษา 982,304 คน แม้สามารถดึงกลับเข้าสู่ระบบได้กว่า 3 แสนคน แต่ยังมีเด็กหลุดใหม่ถึงเกือบ 4 แสนคน

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กยากจน นักเรียนไทยกว่า 2 ใน 3 มีสมรรถนะการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กจากครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

4. งบประมาณด้านการศึกษาโดยรวมเพียงพอ แต่กระจายไม่ทั่วถึง ประเทศไทยใช้งบการศึกษาต่อ GDP เทียบเท่าอัตราส่วนดังกล่าวของ OECD แต่การจัดสรรงบประมาณเพื่อความเสมอภาคยังไม่เพียงพอ และจำกัดเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น

5. ข้อเสนอเชิงนโยบายสำคัญ สร้างระบบหลักประกันโอกาสทางการศึกษาแบบไร้รอยต่อ ด้วยเลขบัตรประชาชนใบเดียว โดยพัฒนา “Learning Passport” เป็นเครื่องมือรับรองสิทธิและบันทึกข้อมูลการเรียนรู้ของเด็กทุกคน และเป็นการบูรณาการข้อมูลระหว่าง 11 หน่วยงาน เพื่อดูแลกลุ่มเด็กเยาวชนยากจนกว่า 3 ล้านคน

6. ทิศทางปี 2568 นั้น ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งกลุ่มในระบบ (1.9 ล้านคน) นอกกระบบ (กว่า 9.8 แสนคน) ผ่านแนวทางที่ยั่งยืน ต่อเนื่อง (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

ตารางที่ 1 รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567

หัวข้อ	รายละเอียด
เด็กยากจนในระบบการศึกษา	มีนักเรียนยากจนพิเศษกว่า 1.3 ล้านคน
โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสัดส่วนสูงสุด	
เด็กนอกกระบบการศึกษา	มีเด็กนอกกระบบ 982,304 คน
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	เด็กไทย 2 ใน 3 มีสมรรถนะต่ำกว่าระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะกลุ่มยากจน
การกระจายงบประมาณ	การจัดสรรเพื่อความเสมอภาคยังไม่เพียงพอ และจำกัดพื้นที่

สรุปได้ว่า เด็กยากจนยังต้องเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา เด็กนอกกระบบยังมีมากกว่า 9.8 แสนคน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กยากจนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้แนวโน้มของสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กไทยยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้งบประมาณการศึกษาของประเทศไทยจะเพียงพอในภาพรวม แต่ยังไม่จัดสรรไม่ทั่วถึง ขาดกลไกหลักประกันโอกาสเรียนต่ออย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยกกระตักการศึกษาทั้งระบบ

กรณีศึกษา ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์ มีชื่อเสียงด้านนโยบายการศึกษาที่มีลักษณะเด่นพิเศษคือ การศึกษาที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็ก เยาวชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเข้าศึกษา เรียนรู้อยู่บนฐานของหลักสูตรระดับชาติ ด้วยความเชื่อมั่นในความสามารถของครู ความเป็นไปได้ของเส้นทางการเรียนที่ยืดหยุ่น ทั้งนี้ ระบบการศึกษาจะมีการถ่ายโอนไปยังระดับภูมิภาคโดยทุกโรงเรียนยึดตามหลักสูตรระดับชาติที่มีมาตรฐาน คุณภาพทางการศึกษาเท่าเทียมกัน และไม่มี การทดสอบระดับชาติเมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ไม่มีทางตันทางการศึกษาหรือแนวทางที่ถูกทำให้เป็นสถาบันยอดนิยม

นักเรียนคนใดก็ตามสามารถสมัครศึกษาต่อได้ในทุกสถาบัน ไม่ว่าจะพวกเขาจะจบการศึกษา
ชั้นพื้นฐานมาจากที่ใด (อิลค์ก้า ไทพาล, 2563)

ระบบโรงเรียนอาชีวศึกษาในประเทศฟินแลนด์ให้การอบรมมาตรฐานเดียวกับการ
บรรจุเข้าทำงานกับองค์กรภายนอก ให้ทักษะที่นักเรียนต้องการเพื่อเปลี่ยนผ่านสู่ชีวิตการ
ทำงาน โดยโรงเรียนอาชีวศึกษาได้รับความนิยมนพพอ ๆ กับโรงเรียนมัธยมปลาย เมื่อเรียนจบ
นักเรียนจะรับการทดสอบในระดับชาติ เพื่อเลื่อนชั้นไปในระดับมหาวิทยาลัยหรือโพลี
เทคนิค ซึ่งการศึกษาในระดับนี้ยังคงไม่มีค่าใช้จ่าย เมื่อเรียนจบมีสิทธิ์ที่จะศึกษาต่อในระดับ
ปริญญาโทโดยไม่ต้องสอบใหม่อีก ความสามารถในการเข้าถึงการศึกษาระดับสูงได้โดยไม่มี
ค่าใช้จ่ายนี้เอง คือ สัญญาณของความเท่าเทียมและความยุติธรรมในแง่การศึกษา (อิลค์ก้า
ไทพาล, 2563)

กรณีศึกษา ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์

ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์มีโครงสร้างที่ชัดเจน เริ่มจากระดับ
ประถมศึกษาที่มีภาคบังคับ 6 ปี ก่อนเข้าสู่ระดับมัธยมที่มีการแยกสายการเรียนตาม
ศักยภาพของนักเรียน เช่น สาย Express, Normal Academic และ Normal Technical
ผ่านการสอบคัดกรองนักเรียนสู่เส้นทางการศึกษาที่เหมาะสมกับตนเอง หลังจบมัธยม
นักเรียนมีทางเลือกหลากหลายในการศึกษาต่อ ทั้งสายวิชาการใน Junior College หรือ
สายอาชีพใน Polytechnic และ ITE ก่อนเข้าสู่ระดับมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศที่มี
ชื่อเสียงระดับโลก (กลุ่มความร่วมมือทวิภาคี สต.สป., 2565)

ระบบการศึกษาของสิงคโปร์มีจุดเด่นคือ คุณภาพของครู การจัดสรรทรัพยากร
อย่างทั่วถึง การวางนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ไม่เพียงแค่นั้น
ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ความสามารถทางดิจิทัล และ
คุณลักษณะของพลเมืองที่ดีผ่านหลักสูตร Character & Citizenship Education
นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยจัดสรรทุน ความ
ช่วยเหลือสำหรับเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยอย่างครอบคลุม ผลลัพธ์คือ สิงคโปร์
ได้รับคำชื่นชมจากองค์กรระดับโลกอย่าง OECD และ World Bank ว่าเป็นต้นแบบการ
ปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน มีประสิทธิภาพสูงสุดแห่งหนึ่งของโลก (กลุ่มความร่วมมือทวิภาคี
สต.สป., 2565)

สรุปเปรียบเทียบระบบการศึกษาของฟินแลนด์ สิงคโปร์ และประเทศไทย

ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์และประเทศสิงคโปร์ ต่างมีจุดแข็งที่ทำให้
เป็นต้นแบบระดับโลก แต่มีแนวทางและอุดมการณ์ที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดย ประเทศ

ฟินแลนด์ มุ่งเน้น “ความเท่าเทียม การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง” ผ่านการศึกษาที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในทุกระดับ เด็กทุกคนมีสิทธิ์เรียนในโรงเรียนคุณภาพไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ขณะที่ประเทศสิงคโปร์ เน้น “ความเป็นเลิศและการแข่งขันเชิงระบบ” มีการคัดกรองนักเรียนอย่างเข้มงวดผ่านข้อสอบระดับชาติเพื่อจัดเส้นทางการศึกษาตามศักยภาพ ครูได้รับการคัดเลือกและพัฒนาอย่างเข้มงวด และโรงเรียนได้รับการสนับสนุนให้แข่งขันกันเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง

แม้ประเทศไทยมีงบประมาณการศึกษาสูงในภาพรวมและนโยบายด้านสิทธิในการศึกษา แต่ยังมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำเชิงโอกาส เด็กยากจนยังเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ยาก โรงเรียนขนาดเล็กยังขาดแคลนทรัพยากรและครูคุณภาพสูง ระบบการประเมินยังมุ่งเน้นการสอบมากกว่าทักษะจริง การเรียนรู้อย่างมีคุณภาพจึงยังขึ้นอยู่กับสถานะทางเศรษฐกิจและพื้นที่อาศัย ซึ่งต่างจากสองประเทศต้นแบบข้างต้นที่ออกแบบนโยบายให้ “ทุกคนได้คุณภาพเท่าเทียม” ไม่ว่าเด็กจะอยู่ในบริบทใดก็ตาม

สรุป

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยเป็นปัญหาเรื้อรังที่มีผลกระทบมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม โดยความยากจนส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพจิต การเข้าถึงทรัพยากรดิจิทัล ซึ่งกระทบรุนแรงต่อกลุ่มนักเรียนยากจน ก่อให้เกิดความเสี่ยงการหลุดออกจากระบบการศึกษาเพิ่มขึ้น แม้รัฐบาลที่ผ่านมามีความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การปรับปรุงการจัดสรรทรัพยากร การเพิ่มเงินอุดหนุนรายหัว เน้นการเข้าถึงศูนย์เด็กปฐมวัย การศึกษาที่ส่งเสริมทักษะยุคใหม่ การใช้เทคโนโลยี แต่ยังคงขาดความต่อเนื่อง มีข้อจำกัดด้านคุณภาพ ความชัดเจนของนโยบายที่ไม่ครอบคลุมต่อกลุ่มเปราะบางอย่างแท้จริง ประกอบกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมที่ถ่วงรั้งการพัฒนา การปฏิรูประบบการศึกษาทั้งระบบ การลงทุนในนโยบายที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนจึงยังคงเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาลและสังคมโดยรวมที่ต้องดำเนินต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาไทย แม้ที่ผ่านมาจะได้รับความใส่ใจจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงเกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นอย่างชัดเจนดังนั้น เพื่อยกระดับการศึกษาของไทยทั้งระบบ ผู้เขียนบทความจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

ระยะสั้น (1-2 ปีแรก) เน้นการเริ่มต้น ปรับโครงสร้าง ปรับระบบ เตรียมความพร้อม และจัดการกับปัญหาเร่งด่วน

1. เร่งจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่งเสริมเด็กปฐมวัยอายุ 3 ปีขึ้นไปทุกคนเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อรับการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีคุณภาพตามศักยภาพตามวัยต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ

2. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการติดตาม การส่งต่อไปยังสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาเด็กตกหล่นและออกกลางคัน

3. ดูแลกลุ่มเป้าหมายพิเศษ กลุ่มเปราะบาง และเยาวชนนอกระบบ ให้มีการอบรมทักษะอาชีพ เตรียมพร้อมเพื่อผลิตบุคลากรที่พร้อมทำงานในสังคมได้

4. เร่งรัดการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครู บุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการวางแผน และการสร้างวินัยด้านการเงิน การออม

ระยะกลาง (3-5 ปี) มุ่งพัฒนาคุณภาพ สร้างระบบให้เข้มแข็ง เชื่อมต่อระหว่างระดับการศึกษา

5. พัฒนาหลักสูตรแกนกลางให้ทันสมัยตรงตามมาตรฐานนานาชาติเป็นหลักสูตรเดียวกันทั้งประเทศ โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพการดำรงชีวิตของผู้เรียน นวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรู้เพื่ออนาคต

6. จัดการศึกษาที่ไม่มีค่าใช้จ่ายทุกระดับ ปรับโครงสร้างงบประมาณและการกระจายทรัพยากร โดยบูรณาการร่วมกันกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า มีสิทธิที่จะศึกษาต่อระดับปริญญาตรีโดยไม่ต้องมีการสอบเข้าอีก

ระยะยาว (5 ปีขึ้นไป) เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบให้ยั่งยืน และแข่งขันได้ในระดับโลก

8. พัฒนาขีดความสามารถของครู บุคลากรให้มีสมรรถนะที่สอดคล้อง เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต ใช้เทคโนโลยี AI/EdTech ร่วมการสอน

9. ถ่ายโอนระบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้แต่ละโรงเรียนแข่งขันกันที่คุณภาพการศึกษาของเด็กที่จบ โดยเตรียมบุคลากร กฎหมาย งบประมาณ พร้อมกลไกตรวจสอบประเมินผล เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีที่เรียนที่มีคุณภาพ การศึกษาเท่าเทียมกันใกล้บ้าน ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567–2568. สืบค้น 16 มีนาคม 2568, จาก <https://moe360.blog/2023/12/06/p55122/>
- กลุ่มความร่วมมือทวิภาคี สต.สป. (2565). การศึกษาของสาธารณรัฐสิงคโปร์. สืบค้น 2 มิถุนายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/.VqyRm>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). ยูเนสโกเผยแพร่รายงานตอกย้ำความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. สืบค้น 5 มีนาคม 2568, จาก <https://www.eef.or.th/news-report-examines-teaching-07032/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). 7 สาเหตุที่ทำให้เด็กออกนอกระบบการศึกษา. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.eef.or.th/infographic-7-reasons/>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และ ทิศทางสำคัญในปี 2568. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). ผ่านปัญหาคนจนไทย 2 ปี รายได้เพิ่ม 36 บาท สวนทางรายจ่ายพุ่ง. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/611001>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). สศช. เปิดข้อมูลใหม่ความเหลื่อมล้ำไทยปี 2566 ดีขึ้นแต่ยังไม่สุด. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก <https://www.thansettakij.com/business/economy/610111>
- ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. (2568). ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. สืบค้น 19 มีนาคม 2568, จาก <https://www.tpmap.in.th/about#problem>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). การประเมินผลงานของรัฐบาลประยุทธ์ 2 และข้อเสนอแนะทางนโยบายต่อรัฐบาลใหม่. สืบค้น 10 มีนาคม 2568, จาก <https://tdri.or.th/2023/08/report-4years-prayut-cabinet2/#edu>
- อิลค์ก้า ไทพาล. (2563). 100 นวัตกรรมสร้างฟินแลนด์. (กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

VOA Learning English. (2022). *Report examines teaching, learning during COVID in 11 countries*. Retrieved March 10, 2025, from <https://learningenglish.voanews.com/a/6431494.html>

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น

1.1 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.2 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.3 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.4 Krisada Saelee (2019) explains to...

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อ คัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโศกะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุพันธ์ สุมนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง, 2560)

2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์)//ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง //(ปีที่พิมพ์)//ชื่อหนังสือ //(ครั้งที่พิมพ์)//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่ย่อ)
อ้างอิง.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวีระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้า
สุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดิวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้างอิง, หน้า เลขหน้าที่อ้างอิง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์.//
สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.// (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ).// ราชกิจจานุเบกษา.// เล่ม ตอน.// หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียร์พระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt). บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงทำเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและทำเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประชาชนาถ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุष्ฎิณีพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธิธนายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from [https://thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha](https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha).
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt). Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis. Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

- 1..... (16 pt).....
- 2..... (16 pt).....
- 3..... (16 pt).....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....
.....
.....
.....
.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation.....
.....
.....
.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt)

.....

Operational Recommendations (16 pt)

.....

Recommendations for Next Research (16 pt)

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

.....
.....
.....

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Content (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions.....

.....
.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation.....

.....
.....

